

Gmina
KOWAL

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOWAL NA LATA 2025-2035

Opracowanie:

Urząd Gminy Kowal

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa oraz Krajowym Instytutem Jakości, przy wsparciu specjalistów:

- Irma Kuznetsova – Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Iwona Nowacka – Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Klaudia Świrska – Starsza Specjalistka ds. strategii i rozwoju lokalnego,

Strategię Rozwoju Gminy opracowano w oparciu o materiały źródłowe referatów Urzędu Gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych. Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 zawiera dane według stanu na 31 grudnia 2022 roku, o ile nie zaznaczono inaczej.

 **Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	4
CZĘŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY KOWAL.....	6
1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej.....	7
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej.....	9
3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej.....	11
4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych.....	13
4.1. Ocena sytuacji Gminy.....	14
4.2. Pożądane priorytety rozwojowe.....	17
5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej.....	19
CZĘŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY KOWAL.....	23
1. Misja i wizja.....	24
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	26
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Kowal. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie.....	36
4. Spójność kierunków rozwoju gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	49
5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych.....	56
6. Ramy finansowe i źródła finansowania.....	58
ZAŁĄCZNIKI.....	60
Załącznik nr 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Kowal.....	61
Załącznik nr 2: Wzór ankiety.....	107
Załącznik nr 3: Tabela ewaluacyjna.....	113

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania Gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju Gminy w perspektywie do 2035 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 ma status dokumentu nadrzędnego w stosunku do innych planistyczno-strategicznym dokumentów obowiązujących w Gminie. Jest również w pełni zgodna z wyższymi dokumentami, takimi jak:

- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2030,
- Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

W rezultacie stanowi ona spójną całość w kontekście strategicznego rozwoju na różnych poziomach administracyjnych. Dodatkowo, Strategia Rozwoju Gminy Kowal będzie stanowiła ramy dla tworzenia planów i programów lokalnych, które będą realizowane w ciągu jej obowiązywania. Dzięki temu dokument ten będzie zawierał wytyczne i punkt odniesienia dla wszelkich inicjatyw i działań podejmowanych na poziomie lokalnym w Gminie, mających na celu wspieranie rozwoju w okresie od 2025 do 2035 roku.

Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 została opracowana w sposób kompleksowy, wykorzystując różnorodne dane i dokumenty jako podstawę dla jej tworzenia. Dokument powstał w oparciu o aktualne dokumenty planistyczne, sprawozdania oraz dane statystyczne, co umożliwiło rzetelne i uzasadnione podejście do wyznaczenia celów i priorytetów rozwojowych dla Gminy Kowal w określonym czasie. Kluczowym dokumentem prawnym, który był wykorzystywany w procesie przygotowania Strategii, była ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ustawa ta stanowi podstawę prawną dla funkcjonowania samorządów lokalnych (w tym Gminy Kowal) i określa ich zakres kompetencji oraz zasady działania. Wykorzystanie tego aktu prawnego pozwoliło na stworzenie Strategii Rozwoju uwzględniającej istniejące ramy prawne i możliwości działania Gminy w zakresie jej rozwoju na lata 2025-2035.

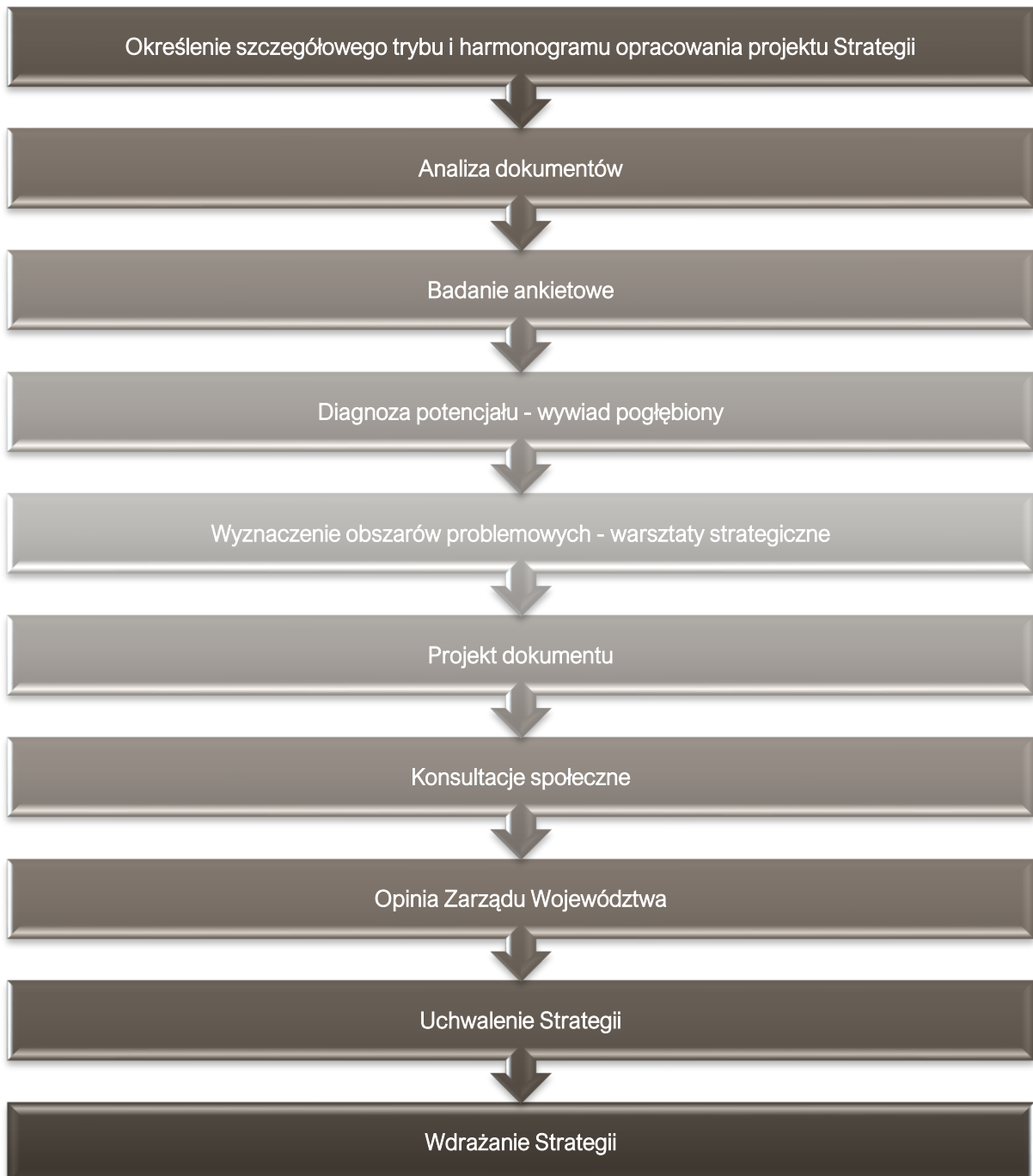
Prace nad Strategią rozpoczęto w marcu 2024 roku. W tym czasie Wójt Gminy Kowal podjął decyzję o przystąpieniu do opracowywania dokumentu. Pierwszym krokiem inauguracyjnym pracę nad dokumentem było podjęcie uchwały nr LIII/368/24 Rady Gminy Kowal z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035, w tym trybu konsultacji.

Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Proces tworzenia Strategii poprzedzono analizą sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy. Analiza pogłębiona została o wnioski z przeprowadzonego badania ankietowego oraz podczas spotkań z mieszkańcami i interesariuszami Gminy, przeprowadzonych w formie warsztatów strategicznych i wywiadu pogłębionego. Na spotkania zaproszeni zostali pracownicy Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych, radni, sołtysi, przedsiębiorcy prowadzący swoją działalność na terenie Gminy, lokalni działacze oraz członkowie organizacji pozarządowych działających w Gminie. Podczas warsztatów pracowano nad wyznaczonymi wcześniej obszarami problemowymi. Ze zdiagnozowanych obszarów problemowych wynikają cele strategiczne, które podzielone są na cele operacyjne. Dla celów strategicznych wyznaczone zostały zadania i działania, których

realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów. Ponadto w trakcie warsztatów wypracowano misję oraz wizję Gminy Kowal.

Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Poniżej przedstawiono poszczególne etapy procesu prac na Strategią:

CZEŚĆ I: STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY KOWAL

Gmina
KOWAL

Na podstawie przeprowadzonej Diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Kowal zidentyfikowane zostały najważniejsze potencjały rozwojowe oraz obszary problemowe dotyczące Gminy i jego najbliższego otoczenia. Poniższe wyszczególnienie zawiera wnioski w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym opracowane w oparciu o Diagnozę. Wnioski stanowią podstawę do sporządzenia celów strategicznych i kierunków działań zaplanowanych do realizacji w ramach niniejszej Strategii.

1. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Wnioski z Diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Kowal w wymiarze przestrzennym:

- Gmina Kowal jest gminą wiejską, położoną w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego i w środkowej części powiatu włocławskiego. Jest to tzw. gmina obwarzankowa, która otacza miasto Kowal będące odrębną gminą. Tego typu gminy nie posiadają wyraźnego centrum administracyjno-usługowego, a rolę tę odgrywa otaczane przez nie miasto.
- Gmina Kowal znajduje się na obszarze WŁOF Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Włocławka, co znacząco wpływa na rozwój i inwestycje w regionie oraz współpracę z partnerami z ZIT.
- W Gminie rozwinęła się intensywna funkcja rolnicza – tereny rolnicze stanowią ok. 67% powierzchni całkowitej jednostki. Natomiast lasy stanowią 23% powierzchni gminy.
- Gmina charakteryzuje się korzystną dostępnością komunikacyjną. Południową część Gminy przecina autostrada A1 z węzłem przy miejscowości Dąbrówka, która łączy bezpośrednio Trójmiasto, Toruń, Łódź, Częstochowę i Gliwice. Ponadto przez teren Gminy na osi północ-południe przebiega droga krajowa nr 91. Przez Gminę Kowal przebiegają również drogi wojewódzkie: nr 265, łącząca Brześć Kujawski z Gostyniem oraz nr 269, łącząca Szcherkowo z Kowalem. Uzupełnienie sieci komunikacyjnej stanowią drogi powiatowe oraz gminne.
- Układ sieci transportowej Gminy Kowal jako gminy obwarzankowej uniemożliwia skuteczne skomunikowanie wszystkich miejscowości Gminy z pominięciem miasta centralnego.
- Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura drogowa i niepełne wyposażenie w ciągi pieszko-rowerowe powodują konieczność modernizacji nawierzchni i uzupełnienia infrastruktury okołodrogowej, co wpłynie na podniesienie bezpieczeństwa drogowego oraz komfort przemieszczania się w obrębie Gminy.
- Odległości drogowe do ważniejszych dużych miast są następujące: stolice województwa – Toruń – oddalony jest o ok. 85 km (ok. 1 h 5 min jazdy samochodem), Bydgoszcz – oddalony jest o ok. 135 km (ok. 1 h 35 min jazdy samochodem), Łódź – oddalona jest o ok. 117 km (ok. 1 h 19 min jazdy samochodem), z kolei miasto powiatowe – Włocławek – oddalone jest o ok. 18 km (ok. 20 min).
- Na terenie Gminy znajduje się jedna stacja kolejowa – Gołaszewo Kujawskie. Składa się z dwóch peronów.

- Na terenie jednostki jest również zorganizowany transport zbiorowy, który realizuje prywatny przewoźnik Kujawsko-Pomorski Transport Samochodowy S.A. Wszystkie miejscowości Gminy są objęte transportem zbiorowym oraz w każdej miejscowości zlokalizowane są czynne przystanki autobusowe.
- Niewielki udział powierzchni Gminy objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ok. 1,3%), co skutkować może trudnościami w racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią i jej zagospodarowaniem, np. rozproszeniem zabudowy.
- Dostrzega się niewystarczająco rozwiniętą sieć światłowodową i szerokopasmową i występujące w związku z tym ograniczenia związane z jakością Internetu.
- Wśród form ochrony przyrody występujących na terenie Gminy wyróżnia się: rezerwat przyrody „Jezioro Rakutowskie”, Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy, Błota Rakutowskie (PLB 040001) – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków, Błota Klócieńskie (PLH 040031) – Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk.
- Na terenie Gminy włączono do Gminnej Ewidencji Zabytków 112 nieruchomości, w tym 8 z nich należy do Rejestru zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Wnioski z Diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Kowal w wymiarze gospodarczym:

- Zwiększająca się liczba przedsiębiorstw w Gminie (z 241 podmiotów w 2017 roku do 297 podmiotów w 2022 roku) świadczy o poprawiających się warunkach do prowadzenia działalności gospodarczej na jej terenie i aktywności mieszkańców.
- Gmina charakteryzuje się dobrze rozwiniętym sektorem rolniczym, który odznacza się wysoką produktywnością gospodarstw. Zauważa się jednak zagrożenie związane z wystąpieniem braku pracowników i osób zatrudnionych w rolnictwie ze względu na brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy oraz odpływ ludzi młodych z terenu Gminy.
- Gmina Kowal dysponuje obszarem przeznaczonym pod działalność gospodarczą ujętym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Tereny te zlokalizowane są przy węźle autostrady A1, w obrębie miejscowości Dąbrówka, Unisławice i Kępka Szlachecka. Teren Parku Inwestycyjnego zajmuje łącznie 140 ha.
- Szacunki Gminy Kowal na koniec 2022 roku wskazują na dostępność do sieci wodociągowej na poziomie 99.9%, a do sieci kanalizacyjnej 32,2%. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna wymaga podjęcia działań remontowych i modernizacji na niektórych jej fragmentach, a także rozbudowy na obszarach nią nieobjętych, wszędzie tam, gdzie jest to racjonalne ekonomicznie.
- Prowadzona w Gminie gospodarka komunalna jest dobrze rozwinięta. Należy jednak dalej podejmować działania zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców oraz wzmacniające funkcjonowanie systemu.
- Wśród znajdujących się na terenie Gminy źródeł ciepła (dane na podstawie Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków), ponad 52% z nich zasilane było paliwami stałymi. Jest to sytuacja niekorzystna, ponieważ wykorzystywanie tego typu surowców do ogrzewania budynków mieszkalnych przyczynia się do zwiększonej emisji zanieczyszczeń, a w konsekwencji obniżenia jakości powietrza. W odpowiedzi na zainteresowanie mieszkańców oraz w celu zachowania wysokiej jakości powietrza na terenie Gminy, konieczny jest rozwój odnawialnych źródeł energii.
- Podejmowane działania mające służyć edukacji ekologicznej mieszkańców powinny być kontynuowane i rozwijane, w celu dalszego podnoszenia świadomości ekologicznej oraz promocji proekologicznych zachowań.
- Według Rankingu Wykorzystania Środków UE Przez Samorządy w latach 2014-2021 (opracowanego przez Pismo Samorządu Terytorialnego WSPÓLNOTA¹), Gmina Kowal pozyskała w analizowanym okresie 1 158,00 zł per capita, zajmując tym samym 957 miejsce w kategorii gminy wiejskiej (na 1 523 gmin wiejskiej). Pomimo możliwości pozyskania środków zewnętrznych, Gmina zajmuje stosunkowo niskie miejsce w rankingu wykorzystania środków UE przez samorządy, co sugeruje potencjał do efektywniejszego

---

¹ https://wspolnota.org.pl/fileadmin/user_upload/Nr_22-2022_Wydatki_ze_srodkow_UE.pdf

wykorzystania dostępnych środków. Należy jednak zwrócić uwagę na to, że Gmina Kowal pozyskiwała też środki w ramach projektu „Przywrócenie równowagi ekologicznej na terenach gmin województwa kujawsko-pomorskiego w związku z budową autostrady A1 w latach 2011-2015”. W latach 2014-2021 wartość dofinansowań z WFOŚiGW wyniosła 5 750 551,15 zł.

- Sytuacja finansowa Gminy kształtuje się na stabilnym poziomie, który obecnie nie zagraża bezpieczeństwu jej funkcjonowania w najbliższej przyszłości. Należy jednak mieć na uwadze, iż niestabilna sytuacja na rynku usług oraz rosnąca inflacja może wpłynąć na zwiększenie wydatków bieżących Gminy, a w konsekwencji spadek zdolności inwestycyjnych.
- Obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Kowal pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań. W latach 2024-2030 potencjał inwestycyjny Gminy wyniesie ok. 44,7 mln zł (potencjał wyliczony na podstawie uchwały nr LIII/373/24 Rady Gminy Kowal z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kowal na lata 2024-2030). Warto zauważyć, że około 40% tej kwoty stanowi potencjał inwestycyjny 2024 roku. Należy mieć jednak na uwadze, że WPF najbardziej precyzyjnie odnosi się do roku bieżącego i przyszłego. Prognoza na kolejne lata wyznaczana jest na podstawie trendów makroekonomicznych, które w obecnej sytuacji gospodarczej często ulegają zmianie, dlatego potencjał inwestycyjny przedstawia również szacunkowe wartości.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Wnioski z Diagnozy sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Kowal w wymiarze społecznym:

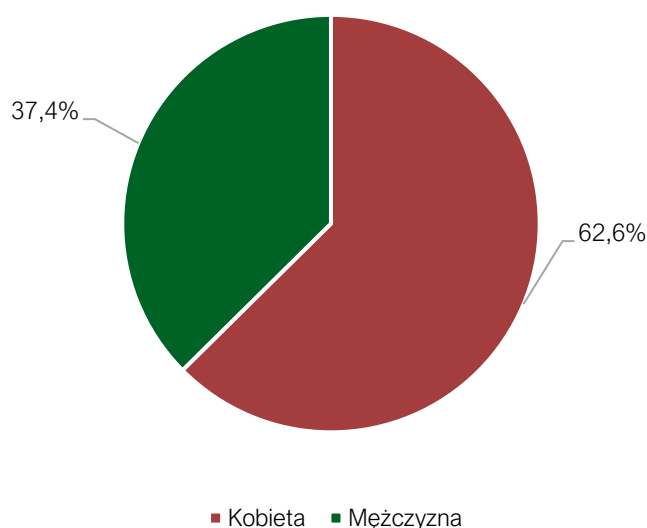
- Gmina Kowal charakteryzuje się jedną z niższych w powiecie gęstością zaludnienia, co przekłada się na niewielkie zagęszczenie zabudowy w szczególności na obszarach wiejskich.
- Liczba mieszkańców Gminy systematycznie zmniejsza się, lecz jest to sytuacja charakterystyczna dla całego powiatu, co świadczy o powolnym wyludnianiu regionu. W związku z tym priorytetem w podejmowanych działaniach powinno być dążenie do zatrzymania w Gminie mieszkańców, w szczególności ludzi młodych, których odpływ jest najbardziej dynamiczny.
- Młodzi mieszkańcy stanowią siłę napędową rozwoju gospodarczego (podejmują zatrudnienie, zakładają działalności) oraz wpływają na kształtowanie się sytuacji demograficznej (zakładają rodziny). Kluczowe jest zatem zachęcenie osób młodych do zamieszkania na terenie Gminy czy powrotu po studiach do rodzinnej Gminy, co przyczynić się może do poprawy sytuacji gospodarczej i dodatniego przyrostu naturalnego.
- Zatrzymanie odpływu mieszkańców możliwe będzie tylko poprzez zapewnienie im odpowiedniej infrastruktury społecznej, komunikacyjnej i technicznej oraz opartych o nią wysokiej jakości usług, a w stosunku do ludzi młodych w szczególności atrakcyjnych miejsc pracy oraz dobrych warunków mieszkaniowych.
- Niezahamowanie procesu zmniejszającej się liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym prowadzić może do braku zastępowalności pokoleń na rynku pracy, a w konsekwencji pogarszania się sytuacji gospodarczej Gminy.
- Wskazane trendy demograficzne są charakterystyczne dla całego kraju i kształtują się podobnie – odpływ mieszkańców (w szczególności młodych ludzi) do dużych miast, zmniejszająca się liczba dzieci, młodzieży i osób w wieku produkcyjnym, rosnąca liczba seniorów. Zatrzymanie wskazanych przemian demograficznych jest dużym wyzwaniem dla samorządu, a podejmowane działania należy planować w sposób kompleksowy, odpowiadający potrzebom wszystkich grup społecznych.
- Rosnąca liczba seniorów prowadzić może do różnego rodzaju wyzwań związanych np. z obciążeniem systemu finansów publicznych poprzez wzrost kosztów opieki zdrowotnej i usług opiekuńczych oraz koniecznością rozwoju polityki senioralnej i usług aktywizacji osób starszych, co przeciwdziałać ma wykluczeniu społecznemu seniorów oraz podnoszeniu ich jakości życia.
- Oferta szkoły pod względem edukacji podstawowej w Gminie Kowal jest dobrze rozwinięta i oceniana pozytywnie zarówno pod względem jakości nauczania jak i jakości infrastruktury szkolnej i bazy dydaktycznej. Należy jednak stale podnosić konkurencyjność gminnych szkół i wprowadzać ciekawe, innowacyjne metody nauczania, co przełoży się na napływ uczniów do szkół oraz zapewnienie dzieciom dobrego startu w przyszłość.

- Podmiotem realizującym zadania z zakresu zaspokajania potrzeb edukacyjnych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa jest Biblioteka Publiczna w Grabkowie. Oprócz Biblioteki publicznej zakres szerzenia kultury i sportu uzupełnia również Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie. Ponadto ofertę kulturalną w Gminie uzupełniają świetlice wiejskie, znajdujące się w poszczególnych sołectwach.
- Na terenie Gminy Kowal prężnie działają organizacje pozarządowe, często we współpracy z samorządem. Warto rozwijać tę współpracę, wspierać działalność NGO, powierzać im realizację niektórych zadań oraz zachęcać mieszkańców do uczestnictwa. Działania te nie tylko wspierają rozwój Gminy, ale przyczynią się do zwiększenia integracji wśród mieszkańców i grup społecznych oraz walki z wykluczeniem społecznym.
- Współpraca z organizacjami międzygminnymi jest kluczowa dla rozwoju Gminy. Członkostwo w stowarzyszeniach takich jak Stowarzyszenie ZIT Obszaru Funkcjonalnego Włocławka i Lokalna Grupa Działania a Dorzecza Zgłowiączki pozwala na wymianę doświadczeń, wspólne realizowanie inwestycji oraz podejmowanie działań na rzecz rozwoju obszarów lokalnych. W związku z tym, Gmina powinna kontynuować aktywną współpracę z tymi stowarzyszeniami w celu maksymalizacji korzyści dla społeczności lokalnej.
- Zapewnienie odpowiedniego wyposażenia oraz ciągłego doskonalenia umiejętności funkcjonariuszy Policji i Ochotniczej Straży Pożarnej stanowi kluczowy element efektywnej ochrony mieszkańców. Inwestycje w nowoczesny sprzęt, regularne szkolenia z zakresu ratownictwa i zarządzania kryzysowego oraz rozwój umiejętności interpersonalnych mogą zwiększyć skuteczność interwencji i minimalizować potencjalne zagrożenia dla ludności.
- Najniżej ocenianym aspektem funkcjonowania Gminy i zarazem największym priorytetem rozwojowym jest poprawa dostępu do usług medycznych. Wynika tak z oceny respondentów badania ankietowego, na co wpływ ma m.in. fakt, iż na terenie Gminy nie funkcjonują podmioty świadczące usługi zdrowotne.
- Zmniejszająca się liczba beneficjentów pomocy społecznej świadczyć może o poprawie poziomu życia mieszkańców, zmniejszeniu ubóstwa i występowania problemów społecznych w rodzinach.

4. Jakość życia w Gminie – wyniki badań ankietowych

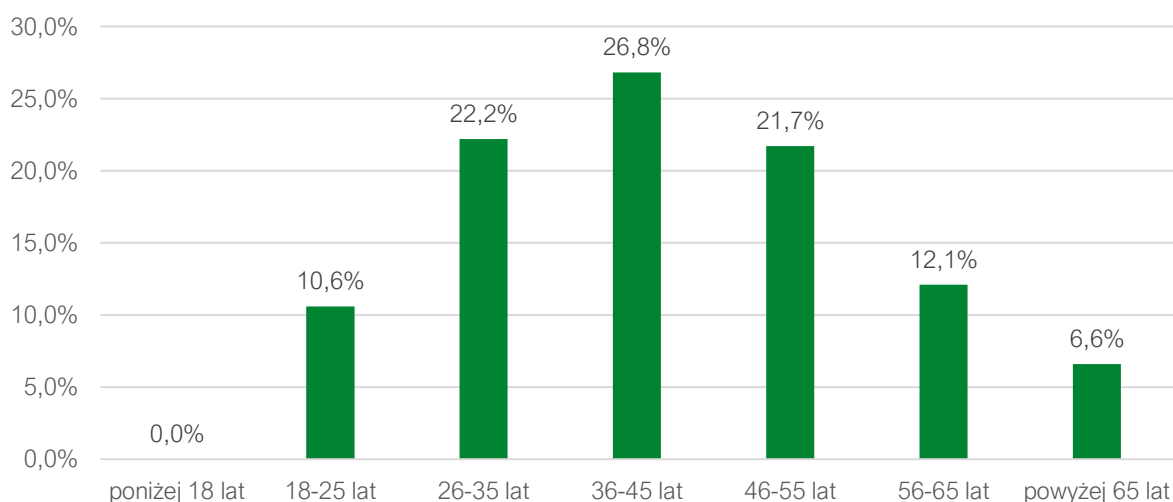
Na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego Gminy Kowal przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród mieszkańców w formie kwestionariusza on-line. Ich celem było poznanie opinii dotyczącej jakości życia w Gminie, potrzeb mieszkańców oraz określenia priorytetów rozwojowych na najbliższe lata. Badania prowadzone były w dniach od 4 czerwca 2024 do 28 czerwca 2024 roku.

Respondenci odpowiadali na 8 pytań z zakresu społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, edukacji i kultury. Łącznie zebrano 198 ankiet. Większą część respondentów stanowiły kobiety (62,6%), natomiast pod względem wieku największą grupę stanowiły osoby w przedziale 36-45 lat (26,8%). Większość respondentów stanowiły osoby pracujące (55,1%). Wzór ankiety dla mieszkańca stanowi załącznik 2 do opracowania.

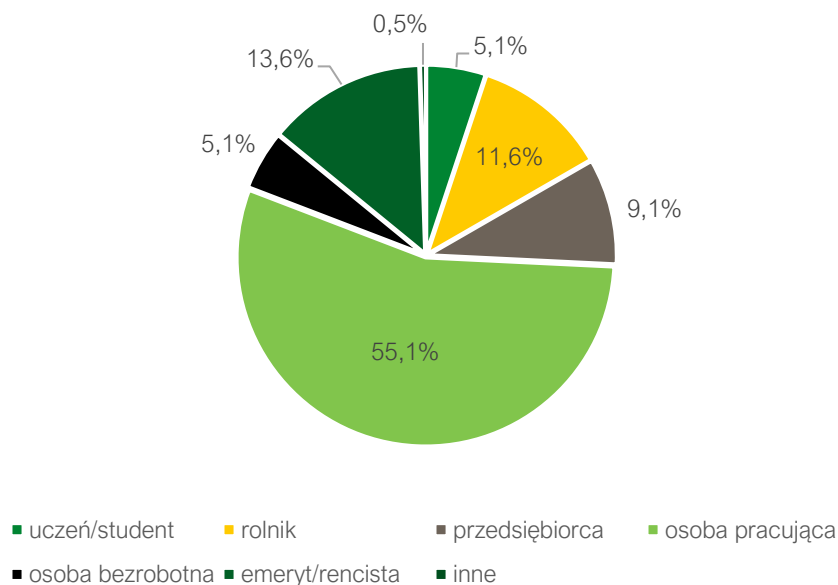
Ryc. 1. Podział respondentów ze względu na płeć

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

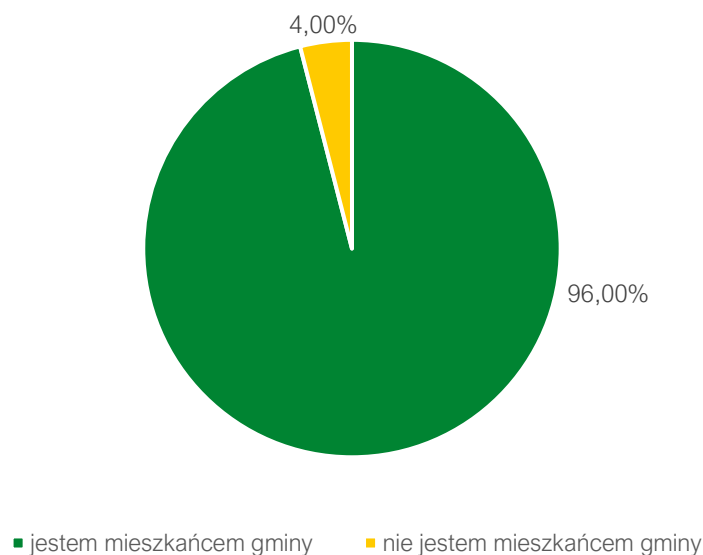
Ryc. 2. Podział respondentów ze względu na wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

Ryc. 3. Podział respondentów ze względu na status

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

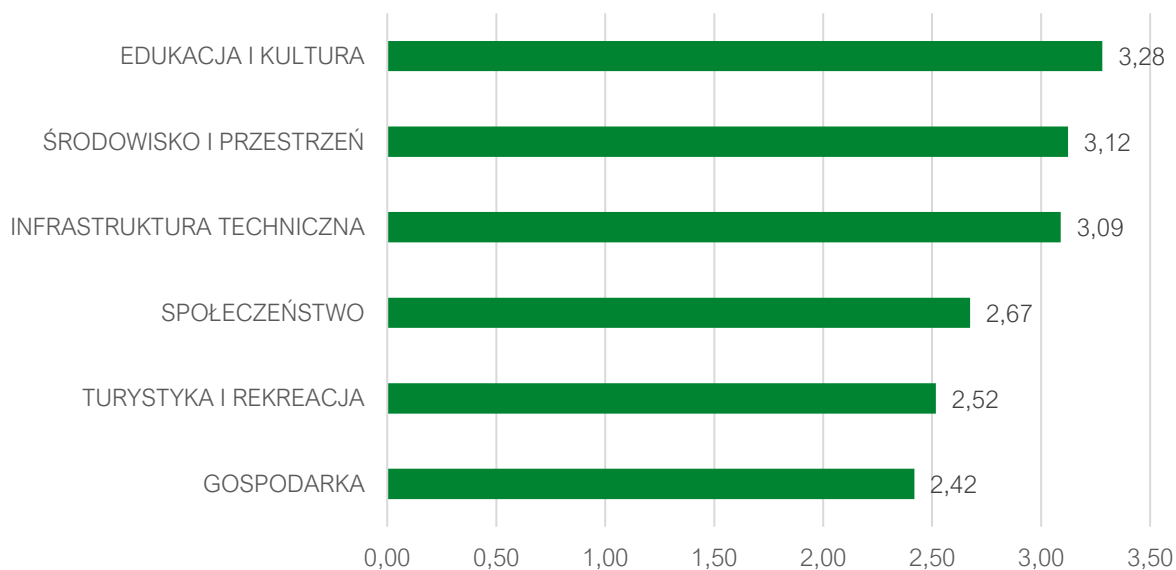

Ryc. 4. Podział respondentów ze względu na miejsce zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

4. 1. Ocena sytuacji Gminy

W skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena bardzo zła, a 5 to ocena bardzo dobra, mieszkańcy Gminy Kowal najlepiej oceniają działania w zakresie edukacji i kultury (średnia ocena wynosiła 3,28), z kolei najgorzej gospodarkę (średnia ocena wynosiła 2,42). Pozostałe obszary ocenione zostały w przedziale od 2,52 do 3,12. Średni wynik Gminy dla wszystkich badanych kategorii wyniósł 2,85.

Ryc. 5. Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tabela poniżej przedstawia średnie oceny poszczególnych elementów znajdujących się w danym obszarze.

Najniżej oceniony ze wszystkich obszarów został dostęp do specjalistycznej opieki medycznej (1,72). Mieszkańcy wskazywali również na duży problem w zakresie dostępu do żłobków/klubów malucha, wsparcia osób niesamodzielnych, możliwości uzyskania zatrudnienia na terenie gminy, funkcjonowania transportu zbiorowego na terenie gminy, połączeń komunikacyjnych z innymi gminami i miastami, konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku lokalnym, warunków prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej, infrastruktury melioracji szczegółowej, oferty spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów, dorosłych, młodzieży i dzieci, działań promocyjnych, a także poziomu bazy gastronomicznej. Wszystkie z wyżej wymienionych aspektów otrzymały oceny poniżej 2,40, co oznacza, że mieszkańcy są niezadowoleni i zwracają uwagę, iż pewne elementy muszą ulec poprawie.

Tab. 1. Oceny poszczególnych podobszarów w Gminie Kowal

Społeczeństwo		Ocena
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy		3,33
Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy		3,25
Funkcjonalność budynków administracji publicznej		3,20
Skuteczność działania pomocy społecznej		2,95
Wsparcie osób starszych oferowane przez gminę (DPS, Kluby Seniora,)		2,57
Aktywność mieszkańców na rzecz gminy		2,53
Dostęp do podstawowej opieki medycznej		2,49
Wsparcie osób niesamodzielnych		2,38
Dostęp do żłobków / klubów malucha		2,33
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej		1,72
Gospodarka		Ocena
Atrakcyjność inwestycyjna obszaru gminy		3,08

Konkurencyjność gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji	2,75
Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w Gminie	2,72
Dostępność usług na terenie Gminy	2,50
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie gminy	2,38
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym	2,34
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami	2,13
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy	2,06
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy	1,82
Środowisko i przestrzeń	Ocena
System odbioru odpadów na terenie gminy	3,79
Jakość powietrza w gminie	3,73
Walory środowiska przyrodniczego w gminie	3,69
Estetyka swojej gminy	3,38
Czystość terenów zieleni (lasów, parków)	3,18
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających	3,12
Oferta gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska	3,02
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)	2,78
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy	2,75
Świadomość ekologiczną mieszkańców	2,59
Infrastruktura melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.)	2,31
Infrastruktura techniczna	Ocena
Dostęp do Internetu w gminie	3,28
Stan dróg w gminie	3,24
Jakość sieci kanalizacyjnej	3,13
Jakość sieci wodociągowej	3,10
Mała infrastruktura drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)	2,97
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych	2,83
Turystyka i rekreacja	Ocena
Atrakcyjność turystyczną gminy	3,22
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w gminie	3,09
Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	2,98
Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej	2,69
System ścieżek rowerowych	2,45
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci	2,42
Działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów	2,26
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla młodzieży	2,17
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych	2,14
Poziom bazy gastronomicznej	2,14
Oferta spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów	2,12
Edukacja i Kultura	Ocena
Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	3,88
Organizacja dowozu dzieci do szkół	3,81

Jakość edukacji w szkołach podstawowych w gminie	3,71
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)	3,70
Jakość edukacji przedszkolnej w gminie	3,64
Dostęp do edukacji przedszkolnej	3,62
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie gminy	3,36
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie gminy	3,10
Działalność gminnej biblioteki	3,05
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie gminy	3,05
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie	2,97
Dodatkowa oferta (kółka zainteresowań, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie gminy	2,92
Dostęp do obiektów kulturalnych w gminie (godziny i dni otwarcia, itp.)	2,64
Działalność świetlic wiejskich	2,49

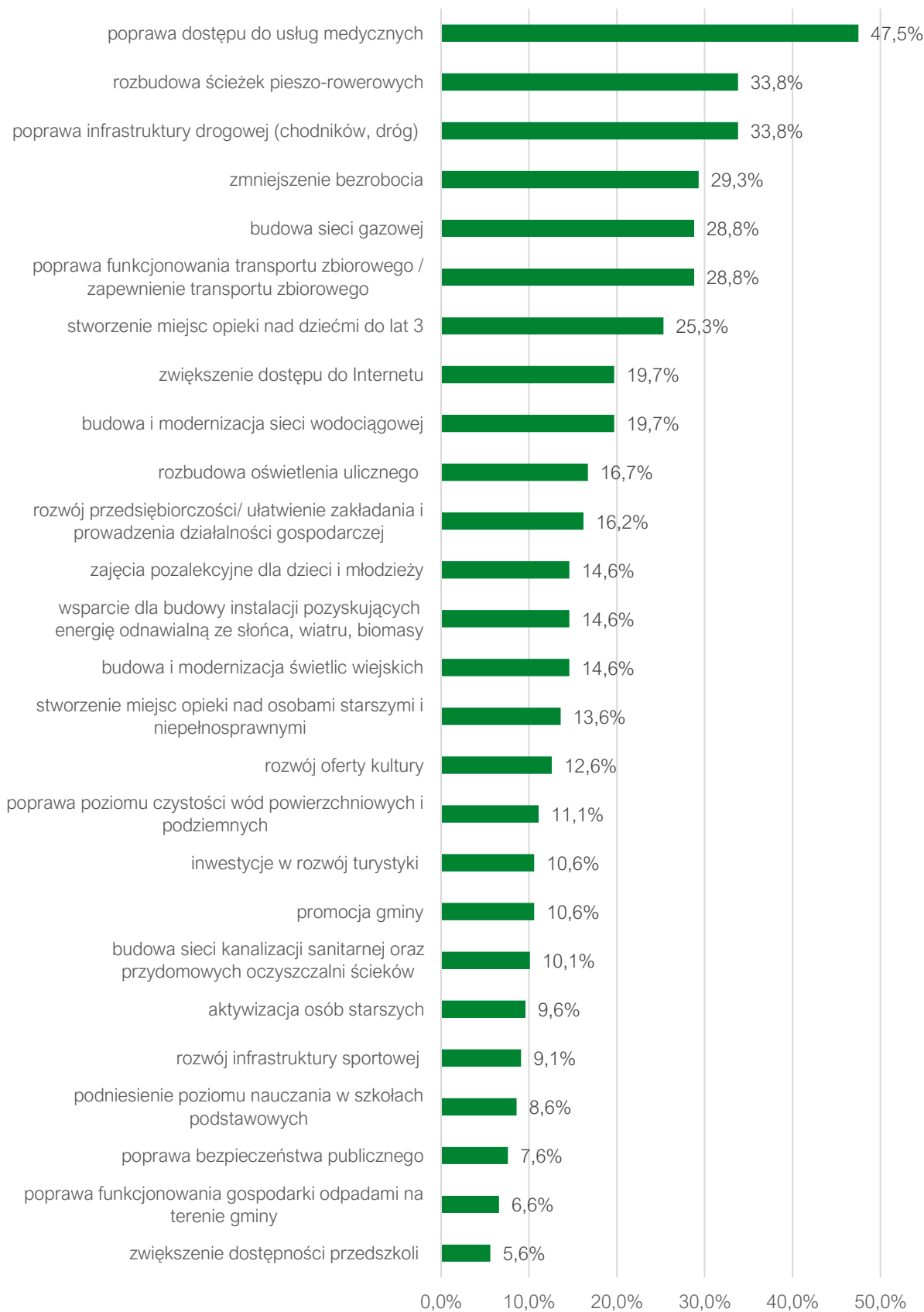
Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet

Wskazać należy, że żadna dziedzina funkcjonowania Gminy nie została wyróżniona oceną bardzo dobrą. Najwyższą ocenę wśród mieszkańców zdobył dostęp do edukacji w szkołach podstawowych, organizacja dowozu dzieci do szkół, jakość edukacji w szkołach podstawowych w gminie, jakość infrastruktury w szkołach podstawowych, system odbioru odpadów na terenie gminy, jakość powietrza w gminie, a także walory środowiska przyrodniczego w gminie.

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

W ankiecie należało również wskazać główne priorytety rozwojowe Gminy. Wśród najczęściej wskazywanych znalazła się **poprawa dostępu do usług medycznych**, następnie **rozbudowa ścieżek pieszo rowerowych**, **poprawa infrastruktury drogowej**, zmniejszenie bezrobocia i budowa sieci gazowej.

Ostatnim pytaniem zadaniem w ankiecie było wskazanie elementu, który miałby zostać wizytówką Gminy. Wskazuje ono również na pożądane priorytety rozwoju według mieszkańców. Najczęściej mieszkańcy wskazywali na czystość środowiska, jeziora, a także strefy inwestycyjne.

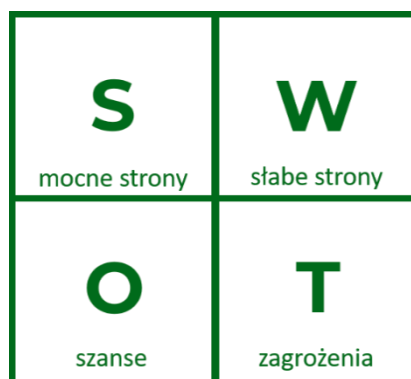
Ryc. 6. Główne priorytety rozwoju Gminy Kowal według ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana w jednostkach administracji publicznej jako narzędzie analizy strategicznej. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie. Podczas analizy danych, dokonano podziału zebranych informacji na cztery grupy:

- **S (ang. strengths)** – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę, na które bezpośredni wpływ ma gmina;
- **W (ang. weaknesses)** – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę, na które bezpośredni wpływ ma gmina;
- **O (ang. opportunities)** – szanse: wszystko to, co stwarza szansę korzystnej zmiany, których występowanie jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego wpływu gminy
- **T (ang. threats)** – zagrożenia: wszystko to, co stwarza warunki dla niekorzystnej zmiany, których występowanie jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego wpływu gminy.

Informacje te pochodziły z:

- wniosków zawartych w Diagnozie sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej Gminy Kowal,
- danych liczbowych, opisowych i przestrzennych pozyskanych z Urzędu Gminy Kowal a także ze źródeł zewnętrznych,
- wyników badań ankietowych,
- warsztatów strategicznych, które odbył się w dniu 13 czerwca 2024 roku.

Analizę SWOT dla Gminy Kowal przedstawia poniższe zestawienie:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• dobrze rozwinięta sieć dróg na terenie Gminy – autostrada A1 z węzłem przy miejscowości Dąbrówka, droga Krajowa DK91 oraz drogi wojewódzkie i drogi powiatowe, które warunkują wysoką dostępność komunikacyjną jednostki i podnoszą atrakcyjność terenów inwestycyjnych, • linia kolejowa przebiegająca przez teren Gminy, • korzystne położenie względem Włocławka, Torunia a dzięki temu dostęp do rynku pracy, możliwość kształcenia, większy wachlarz usług publicznych, • projekty uchwał ulg dla inwestorów, • realizacja projektów aktywizacji zawodowej, • komórka do spraw obsługi inwestora, • dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników, • wysoki stopień zwodociągowania Gminy, • zmodernizowane stacje uzdatniania wody, • PSZOK na terenie Gminy, tworzący możliwości nieodpłatnego pozbywania się nietypowych i problematycznych odpadów oraz zapewniający bezpieczeństwo środowiska (eliminacja „dzikich wysypisk” i nielegalnego spalania odpadów w gospodarstwach domowych), • wysokie walory kulturowe (zabytki) dające szansę na rozwój usług czasu wolnego i rekreacji, • dobrze rozwinięta baza turystyczna, • dobrze rozwinięta baza noclegowa na terenie gminy, • filia szkoły muzycznej, • wyspecjalizowana kadra pedagogiczna, • efektywna działalność Rady Rodziców i grona pedagogicznego • funkcjonujące na terenie Gminy jednostki OSP wpływające na poziom bezpieczeństwa mieszkańców, ale też integrację społeczeństwa oraz kształtowanie zaangażowanych postaw i wymianę doświadczeń pomiędzy pokoleniami,	• zmniejszająca się liczba mieszkańców, ujemny przyrost naturalny, • postępujący wzrost senioralnego obciążenia demograficznego, skutkujący koniecznością dostosowania usług społecznych dla seniorów, • niski stopień pokrycia powierzchni gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego stwarzające potencjalne ryzyko wystąpienia konfliktów przestrzennych oraz chaosu przestrzennego, • niedostateczny stan techniczny części infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy, • powstawanie na terenie Gminy dzikich wysypisk śmieci – niska świadomość ekologiczna mieszkańców, • wysoki udział gospodarstw domowych pozyskujących energię z paliw stałych, • brak własności jeziora Lubichowskiego, • brak własności gruntów inwestycyjnych • niezadawalająca jakość dróg i infrastruktury towarzyszącej (chodniki, oświetlenie, itd.) i wynikające z tego obniżenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, • niewystarczająca sieć tras rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych dających możliwość poruszanie się alternatywnymi środkami transportu, • niedostateczna rozwinięta komunikacja publiczna, co może przyczyniać się do występowania zjawiska wykluczenia komunikacyjnego wśród osób, które nie posiadają samochodu osobowego, • brak firm zatrudniających większą ilość pracowników, • brak zainteresowania bezrobotnych programami aktywizacji, • niska jakość oraz brak wystarczających rozwiązań w zakresie systemu melioracji szczegółowej, • niski odsetek mieszkańców mających dostęp do sieci gazowej,

- członkostwo gminy w wielu stowarzyszeniach i związkach międzygminnych stymulujących rozwój gospodarczy ich członków (m.in. Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki),
- bogata oferta wydarzeń kulturalno-sportowych umożliwiającą aktywny wypoczynek mieszkańcom Gminy,
- dobrze rozwinięte zaplecze sportowe oraz rekreacyjne na terenie gminy (różnorodność obiektów sportowych m.in. hala, Orliki, boiska wielofunkcyjne),
- prężnie działająca instytucja kulturalna tj. Biblioteka Publiczna w Grabkowie, zaspokajająca potrzeby mieszkańców ze wszystkich grup wiekowych w zakresie kultury,
- dobry dostęp do infrastruktury społecznej tj. świetlic wiejskich, siłowni zewnętrznych, boisk i placów zabaw w miejscowościach,
- dobrze funkcjonująca opieka i pomoc społeczna, które świadczą pomoc osobom dotkniętym ciężką sytuacją życiową,

- niewystarczająco rozwinięta sieć teleinformatyczna, powodująca trudności w podłączeniu szybkiego łącza internetowego,
- brak uzbrojenia terenów inwestycyjnych,
- brak zainteresowania mieszkańców elementami kultury lokalnej,
- brak lokalnych produktów,
- brak centrum kultury,
- zmniejszanie się stopnia pokrycia wydatków na oświatę subwencją oświatową; rosnące koszty utrzymania oświaty,
- niekorzystna lokalizacja gminnych szkół
- brak chętnych do prowadzenia dodatkowych zajęć sportowo-rekreacyjnych,
- brak pracowni językowych i nowoczesnych sal komputerowych, tablic multimedialnych,
- nieliczne klasy w szkołach podstawowych,
- wysokie koszty utrzymania mieszkańców w DPS,
- brak źródła finansowania dla organizacji zajęć dla różnych grup społecznych,
- wysokie koszty usług dla osób ze specjalnymi potrzebami,
- brak dostępności w wymiarze architektonicznym i informacyjnym do gminnych obiektów użyteczności publicznej; niedostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych i socjalnych,
- działalność na terenie gminy niewielu placówek medycznych, które nie zapewniają wystarczającego dostępu do usług z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, brak specjalistów na terenie Gminy.
- charakter gminy obwarzankowej utrudniający zarządzanie Gminy, w tym rozproszenie zabudowy, brak spójności przestrzennej utrudniające planowanie przestrzenne, rozwój sieci drogowej, infrastruktury technicznej oraz jednostek świadczących usługi społeczne

SZANSE

- lokalizacja Gminy w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Włocławek,
- współpraca w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT Włocławek) dająca możliwości pozyskiwania środków na realizację

ZAGROŻENIA

- postępujące zmiany klimatu skutkujące m.in. anomaliami pogodowymi, suszą, powodzią,
- wpływ czynników zewnętrznych o zasięgu globalnym na sytuację społeczno-gospodarczą regionu (np. epidemia, konflikty zbrojne),

inwestycji ponadlokalnych oraz realizację projektów partnerskich,

- zwiększająca się świadomość ekologiczna mieszkańców oraz ich postawy przyjazne środowisku i rozwój alternatywnych źródeł energii wspierane ogólnopolskimi, w tym rządowymi, programami wsparcia działań proekologicznych,
- pozytywne trendy społeczne w zakresie zwiększania się świadomości środowiskowej, głównie wśród najmłodszych grup społecznych,
- stopniowa zmiana mentalnego nastawienia społeczności do współodpowiedzialności za lokalną wspólnotę, partycypowania i aktywności społecznej,
- dofinansowania wewnętrzne i zewnętrzne wspierające rozwój OZE (m.in. program „Czyste powietrze”) i wymianę źródeł ciepła na ekologiczne; dofinansowanie inwestycji dotyczących małej retencji,
- współpraca w ramach LGD oraz stowarzyszeń międzygminnych (rozwoj gospodarczy, aktywizacja mieszkańców, promocja Gminy

- dalszy wzrost liczby bezrobotnych oraz zjawiska ubóstwa ekonomicznego w społeczeństwie polskim, spowodowane słabnącym tempem rozwoju gospodarczego kraju,
- zmiany systemu prawnego dotyczącego funkcjonowania i finansowania jednostek samorządu terytorialnego w Polsce,
- zwiększanie się kosztów gospodarowania odpadami komunalnymi m.in. w związku z rosnącą inflacją, stałymi wzrostami kosztów energii elektrycznej i gazu oraz kosztów pracowniczych,
- ograniczony wpływ na infrastrukturę drogową – potencjalne trudności w skomunikowaniu i modernizacji dróg.
- odpływ ludności młodych oraz pracowników do dużych ośrodków miejskich, ze względu na dostęp do uczelni wyższych oraz szerszej możliwości znalezienia zatrudnienia.

CZEŚĆ II: STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY KOWAL

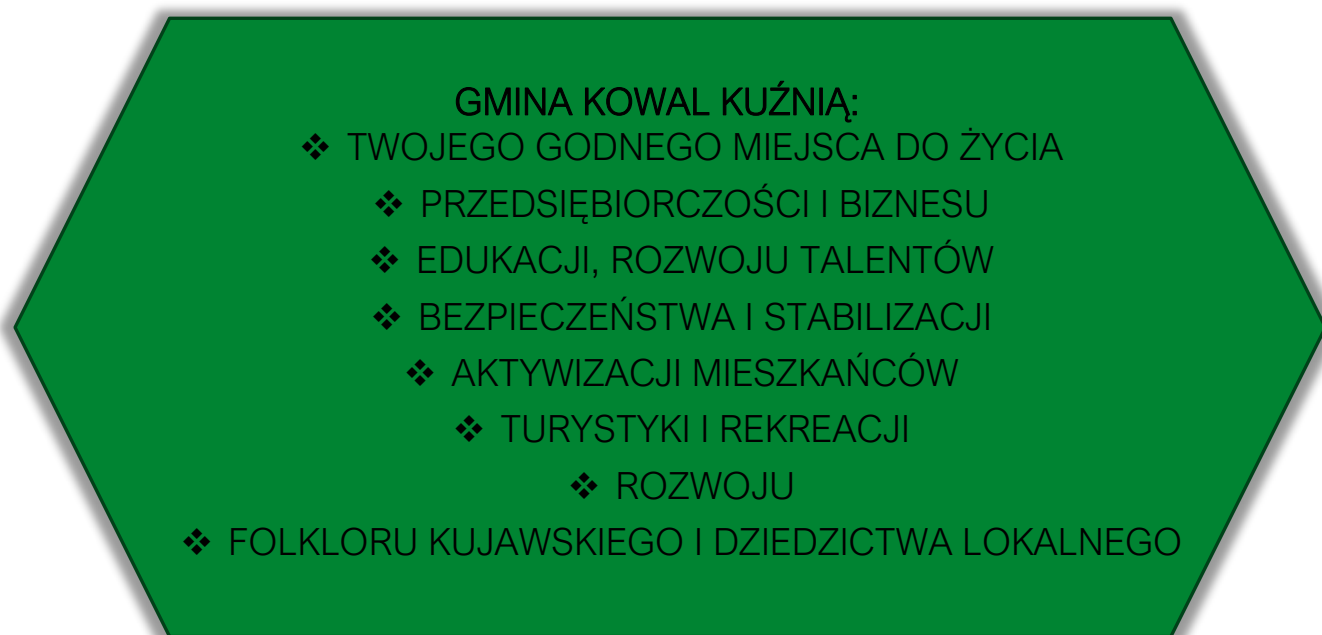
Gmina
KOWAL

1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 została opracowana na podstawie wniosków z przeprowadzonej diagnozy aktualnej sytuacji gminy, analizy SWOT i badań ankietowych oraz przeprowadzonego: wywiadu pogłębionego i warsztatów strategicznych. Podczas przeprowadzanych prac zwracano uwagę zarówno na potencjały Gminy (jej strony silne, pozwalające na wykorzystanie szans dla przyszłego rozwoju), jak również problemy (strony słabe, stanowiące zagrożenia dla jej dalszego rozwoju). W procesie strategicznym określono także MISJĘ oraz WIZJĘ Gminy Kowal, które na późniejszym etapie prac stanowią drogowskaz dla wyznaczania celów strategicznych i operacyjnych.

MISJA jest to element Strategii, który wskazuje na najważniejsze kierunki rozwoju gminy. Skupione są w niej wszystkie podstawowe wartości, które przyświecają władzom Gminy Kowal i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje także na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Jest to ścieżka, jaką należy podjąć do osiągnięcia wizji. Zawiera w sobie odpowiedź na pytania: Kim jesteśmy? Czym się zajmujemy? Co jest naszym priorytetem?

Uwzględniając przyjęte założenia **misja Gminy Kowal** brzmi następująco:

W procesie powstawania dokumentu istotne było również stworzenie WIZJI, czyli obrazu Gminy, który będzie efektem realizacji przyjętej strategii rozwoju. WIZJA ukazuje Kowal w perspektywie strategicznej – zmienionej dzięki realizacji przyjętych działań i osiągnięciu zamierzonych przez władze celów.

Wizja Gminy:

- ❖ obrazuje stan docelowy Gminy w 2035 roku,
- ❖ ukazuje aspiracje władz i mieszkańców Gminy,
- ❖ jednoczy społeczność lokalną wokół określonej idei.

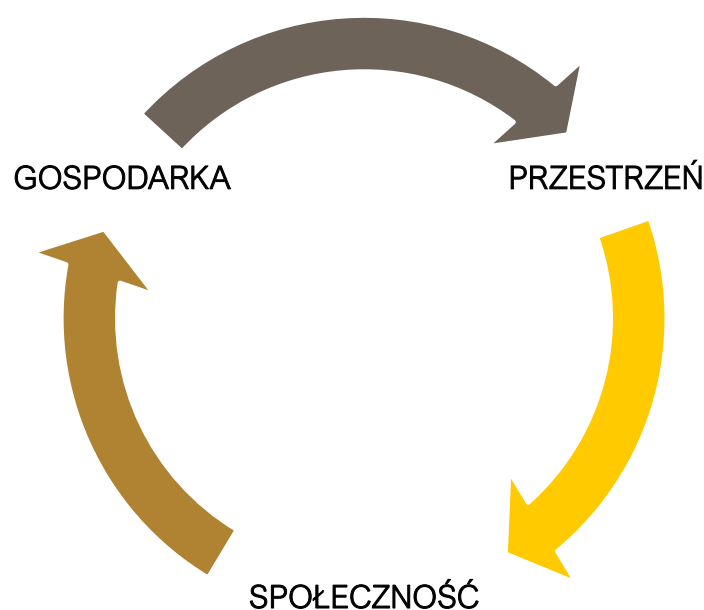
Wizja Gminy Kowal brzmi następująco:

W 2035 roku Gmina Kowal jest dynamicznie rozwijającym się ośrodkiem z dobrze rozwiniętą strefą gospodarczą, która zapewnia zatrudnienie mieszkańcom. Dzięki unikalnym walorom przyrodniczym, bogatej kulturze oraz zmodernizowanej infrastrukturze, Gmina stanowi przyjazne miejsce zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. Realizując zasady zrównoważonego rozwoju, oferuje nowoczesną edukację oraz bogatą ofertę społeczną, która sprzyja samorealizacji i odkrywaniu pasji. Dziedzictwo kulturowe jest starannie pielęgnowane, wspierając integrację lokalnej społeczności.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie analizy aktualnej sytuacji Gminy Kowal, jej aspektów ekonomicznych, społecznych oraz przestrzennych, a także uwzględniając czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, określono trzy główne cele strategiczne, które mają być osiągnięte w zgodzie z wizją rozwoju Gminy. W celu realizacji założeń strategicznych, ustalono również cele szczegółowe (nazywane celami operacyjnymi), które stanowią konkretne działania do osiągnięcia.

Wyznaczone dla Gminy Kowal cele strategiczne odpowiadają zdefiniowanym obszarom rozwojowym w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, które są od siebie zależne i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Podstawę realizacji zadań w sferze gospodarczej będą stanowiły działania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej i poprawy jakości środowiska przyrodniczego.

Na kolejnej stronie zaprezentowano cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im celami operacyjnymi. Realizacja założonych celów będzie kluczowym elementem dla osiągnięcia zakładanych rezultatów rozwoju Gminy Kowal. Do każdego z celów operacyjnych wskazano szereg kierunków działań wraz z oczekiwanymi rezultatami oraz wskaźnikami osiągnięcia działań, które pomogą monitorować stopień spełnienia zaplanowanych założeń.

Wymiar przestrzenny

CEL STRATEGICZNY I

WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW BAZUJĄCA NA ROZWINIĘTEJ INFRASTRUKTURZE, CZYSTYM ŚRODOWISKU I PRZYJAZNEJ PRZESTRZENI

CELE OPERACYJNE

- I.1. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i sieciowej
- I.2. Poprawa jakości stanu środowiska naturalnego
- I.3. Świadoma i aktywna polityka przestrzenna

Wymiar gospodarczy

CEL STRATEGICZNY II

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY

CELE OPERACYJNE

- II.1. Rozwój sfery gospodarczej Gminy
- II.2. Promocja Gminy oparta na walorach przyrodniczych i kulturowych

Wymiar społeczny

CEL STRATEGICZNY III

WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW DZIĘKI ROZWINIĘTEJ OFERCIE SPOŁECZNEJ

CELE OPERACYJNE

- III.1. Wysoka jakość systemu oświaty i opieki nad dziećmi
- III.2. Usprawnienie działania systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej
- III.3. Działania na rzecz rozwoju kultury i integracji mieszkańców Gminy

CEL STRATEGICZNY I WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW BAZUJĄCA NA ROZWIĄTEJ INFRASTRUKTURZE, CZYSTYM ŚRODOWISKU I PRZYJAZNEJ PRZESTRZENI

CEL OPERACYJNY I.1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ I SIECIOWEJ

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
• Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty gminnej infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, • Wprowadzenie systemu nazewnictwa dróg wewnętrznych, • Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty oświetlenia ulicznego, budowa przejść dla pieszych, sygnalizacji świetlnej, • Budowa, rozbudowa i przebudowa tras rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (m.in. wiaty rowerowe, tablice informacyjne itp.), • Współpraca z zarządcami dróg wyższych kategorii, które zlokalizowane są na terenie Gminy, • Utworzenie parkingu z oświetleniem i monitoringiem (Więśławice, Nakonowo szkoła), • Optymalizacja transportu zbiorowego i jego dostosowanie do potrzeb mieszkańców oraz współpraca z powiatem i województwem na rzecz rozwoju transportu, • Zakup taboru autobusowego, • Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty sieci wodociągowej wraz ze stacjami uzdatniania wody, • Wymiana wodomierzy wraz z wprowadzeniem zdalnego odczytu, • Rozbudowa i modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków (m.in. w Gołaszewo, Rakutowo i tereny inwestycyjne), • Wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz promowanie tego rozwiązania w miejscach, gdzie nie ma możliwości doprowadzenia sieci kanalizacyjnej,	• rozbudowana sieć drogowa na terenie Gminy, • poprawa stanu i jakości dróg już istniejących na terenie Gminy, • zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, rowerowego oraz pieszego, • poprawa dostępności komunikacyjnej Gminy, • zwiększenie poziomu objęcia Gminy siecią kanalizacyjną • poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb dzięki uporządkowanej gospodarce kanalizacyjnej, • zwiększenie liczby osób korzystających z sieci kanalizacyjnej, • wysoka jakość dostępu do Internetu na terenie gminy.	• długość wybudowanych dróg (km), • długość wyremontowanych dróg (km), • wprowadzenie systemu nazewnictwa dróg wewnętrznych (tak/nie), • liczba nowych punktów oświetlenia ulicznego (szt.), • długość wybudowanych ścieżek rowerowych (km), • długość wybudowanych chodników (km), • liczba połączeń transportu zbiorowego (szt.), • liczba kierunków połączeń transportu zbiorowego (szt.), • długość rozbudowanej sieci wodociągowej (km), • długość rozbudowanej sieci kanalizacyjnej (km), • liczba przydomowych oczyszczalni ścieków powstałych przy wsparciu Gminy (szt.), • liczba zmodernizowanych/wybudowanych stacji uzdatniania wody (szt.), • długość wybudowanych i przebudowanych rowów melioracyjnych (km), • liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (szt.), • długość wybudowanej sieci światłowodowej (km), • długość wybudowanej sieci szerokopasmowej (km), • średnia prędkość łącza (Gb/s),

• Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami (m.in. Grodzko, Dębniaki, Więśławice), • Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty sieci rowów melioracyjnych i innych urządzeń wodnych, • Wsparcie mieszkańców w zagospodarowaniu wód opadowych i ich magazynowaniu, • Współpraca z operatorami i wypracowanie rozwiązań ułatwiających rozwój wysokiej jakości Internetu bezprzewodowego na terenie Gminy, • Modernizacja i wprowadzenie monitoringu gminnego, szkolnego,		

CEL OPERACYJNY I.2. POPRAWA JAKOŚCI STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
• Promocja, edukacja i wspieranie przedsięwzięć dotyczących upowszechniania wiedzy z dziedziny ekologii, w tym zasad działania i wykorzystania odnawialnych źródeł energii wśród różnych grup społecznych, • Podniesienie poziomu jakości powietrza poprzez termomodernizację budynków (m.in. świetlice i szkoły) oraz rozwój instalacji OZE, • Monitorowanie jakości powietrza, • Wymiana nieefektywnych źródeł ciepła, • Kontynuacja wsparcia w zakresie odbioru azbestu, • Regulacja systemu gospodarki odpadami oraz likwidacja dzikich wysypisk odpadów, • Pomoc w dostępie do programów pomocowych dla mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła, szamb, oczyszczalni ścieków • Ochrona naturalnej retencji wód, w szczególności poprzez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury,	• zwiększenie efektywności energetycznej budynków na terenie gminy, • wzrost wykorzystania i zastosowania odnawialnych źródeł energii, • poprawa jakości wody, powietrza i ziemi na terenie gminy, • zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska naturalnego, • podniesienie wymaganych poziomów recyklingu, • optymalizacja kosztów systemu go spodarki odpadami	• liczba przedsięwzięć zorganizowanych na rzecz upowszechniania edukacji ekologicznej (szt.), • liczba dni, w których nie przekroczono dopuszczalnej zawartości pyłów zawieszonych w powietrzu (dni), • liczba budynków poddana termomodernizacji (szt.), • liczba wprowadzonych elementów błękitno-zielonej infrastruktury (szt.), • liczba nowopowstałych instalacji OZE (szt.), • liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk odpadów (szt.).

CEL OPERACYJNY I.3. ŚWIADOMA I AKTYWNA POLITYKA PRZESTRZENNA

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
• Podnoszenie świadomości mieszkańców Gminy dotyczącej funkcjonowania w przestrzeni wspólnej, a także dbałości o elementy wpływające na poczucie ładu przestrzennego i estetyki miejsca, • Regulacja polityki przestrzennej poprzez opracowanie planu ogólnego, • Powołanie wydziału odpowiedzialnego za zieleni gminną • Zagospodarowanie terenów i obiektów użyteczności publicznej na cele społeczne (parki, place, nieużytki), • Modernizacja placów zabaw (rozbudowa) przy szkołach i świetlicach, • Wskazanie terenu pod budownictwo mieszkaniowe, turystyczne, inwestycje	• Zwiększenie funkcjonalności przestrzeni Gminy • Uspójnienie polityki przestrzennej	• powierzchnia Gminy objęta dokumentami planistycznymi (ha lub %), • liczba terenów i obiektów użyteczności publicznej poddanych rewitalizacji (szt.), • liczba zmodernizowanych placów zabaw (szt.) • powierzchnia terenu pod budownictwo mieszkaniowe, turystyczne, inwestycje (ha lub %)

CEL STRATEGICZNY II ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY

CEL OPERACYJNY II.1. ROZWÓJ SFERY GOSPODARCZEJ GMINY

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
- Stworzenie strefy aktywności gospodarczej, - Stworzenie wachlarza zachęt dla założenia i prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorców (np. obniżenie podatków od nieruchomości przeznaczonych na działalność gospodarczą), - Utworzenie komórki wspierającej pozyskiwanie środków dla przedsiębiorstw i szkół, - Udział w targach organizowanych dla przedsiębiorców i grup branżowych - Współpraca z organizacjami wspierającymi, - Stworzenie stowarzyszeń przedsiębiorców gminnych, - Zwiększenie efektywności lokalnych przedsiębiorstw poprzez uświadomienie pracodawców o możliwości dofinansowania kosztów kształcenia młodocianych pracowników,	- zwiększenie liczby przedsiębiorstw na terenie Gminy, - aktywizacja gospodarcza mieszkańców Gminy i powstawanie nowych działalności gospodarczych, - wzrost dochodów budżetu Gminy, - zmniejszenie bezrobocia,	- liczba nowych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy (szt.), - liczba przedsiębiorców korzystających z systemu ulg i zachęt (szt.), - udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (%), - liczba stowarzyszeń przedsiębiorców gminnych (szt.)

CEL OPERACYJNY II.2. PROMOCJA GMINY OPARTA NA WALORACH PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
- Kształtowanie pozytywnego wizerunku Gminy jako miejsca, w którym warto żyć, prowadzić działalność gospodarczą i wypoczywać, - Nawiązanie współpracy z firmą marketingową, - Prowadzenie kampanii promocyjnych gminy (m.in. filmy promocyjne, wydarzenia, konkursy) pod kątem turystyki krajoznawczej i ekoturystyki, - Uzupełnienie gminnej strony internetowej o zakładkę z informacją turystyczno-rekreacyjną, - Budowa produktu turystycznego opartego na agroturystyce jako część rozwoju usług turystycznych na terenie Gminy,	- zwiększenie zainteresowania Gminą i wzrost rozpoznawalności, a w konsekwencji napływ nowych mieszkańców, odwiedzających oraz przedsiębiorców, - zwiększenie świadomości dziedzictwa kulturowego, historycznego i ludowego oraz jego utrwalanie, - wzrost rozpoznawalności Gminy dzięki wykorzystywaniu jej produktów lokalnych, - postrzeganie Gminy jako miejsca odpowiedniego do	- liczba przeprowadzonych inicjatyw promujących Gminę (szt.), - liczba wykorzystywanych kanałów do promocji Gminy (szt.), - uzupełnienie gminnej strony internetowej o zakładkę z informacją turystyczno-rekreacyjną (tak/nie), - liczba stowarzyszeń i gmin partnerskich, które współpracują z Gminą (szt.), - liczba wykreowanych produktów lokalnych (szt.),

- Nawiązanie partnerstw i współpraca z sąsiednimi samorządami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie wspólnej promocji regionu
- Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego występujących na terenie Gminy,
- Promocja lokalnej twórczości kulturalnej i tradycji rzemieślniczych, a także dążenie do wypromowania wartościowego produktu lokalnego,
- Organizacja warsztatów/spotkań ze znanymi osobami,
- Wytyczenie oznakowanych szlaków turystycznych, w oparciu o gminne zabytki oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy,
- Rozbudowa infrastruktury nad jeziorem Lubiechowskim,
- Krzewienie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej i poszanowania dla tradycji i dziedzictwa lokalnego,
- Zachowanie obiektów zabytkowych oraz zwiększenie ich rozpoznawalności poprzez wsparcie w pozyskiwaniu środków na remont zabytków,

realizacji turystyki weekendowej,

- ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych oraz dziedzictwa kulturowego,

- liczba zorganizowanych spotkań ze znanymi osobami (szt.),
- długość wybudowanych szlaków turystycznych (km),

CEL STRATEGICZNY III WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW DZIĘKI ROZWINIĘTEJ OFERCIE SPOŁECZNEJ

CEL OPERACYJNY III.1. WYSOKA JAKOŚĆ SYSTEMU OŚWIATY I OPIEKI NAD DZIEĆMI

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
• Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury żłobkowej, w tym zapewnienie i zwiększenie opieki nad dziećmi do lat 3, • Modernizacja i doposażenie obiektów przedszkolnych i szkolnych, w tym bazy dydaktycznej i sportowej dedykowanej dzieciom i młodzieży wspomagającej rozwój fizyczny i psychiczny od najmłodszych lat życia, w szczególności budowa boiska szkolnego przy szkole filialnej w Węśławicach oraz modernizacja szkolnych placów zabaw, • Zapewnienie szerokiej oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, • Wsparcie rozwoju kompetencji nauczycieli w tym szkolenia z przysposobienia pożarniczego i pierwszej pomocy, • Wsparcie działalności rady rodziców i grona pedagogicznego w zakresie funkcjonowania szkoły, • Wprowadzenie systemu wsparcia dla uczniów zarówno uzdolnionych, jak i mierzących się z trudnościami w nauce, • Promocja wolontariatu uczniowskiego na rzecz kształtowania postaw obywatelskich wśród młodzieży, • Promocja szkoły i ogniska muzycznego w Grabkowie,	• aktywizacja kobiet na rynku pracy, • poprawa jakości bazy oświatowej i sportowej, umożliwiającej edukację na najwyższym poziomie oraz utrzymanie odpowiedniej kondycji fizycznej wśród dzieci; • zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych, odpowiadających potrzebom uczniów, • podniesienie jakości systemu kształcenia, • wysokie osiągnięcia uczniów w konkursach i egzaminach państwowych, • wysoce wykwalifikowana kadra pedagogiczna.	• poziom upowszechniania opieki nad dziećmi do lat 3 (%), • poziom upowszechniania opieki przedszkolnej (%), • liczba dzieci korzystających z oferty pozalekcyjnej (os.), • liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury szkolnej (szt.), • liczba dzieci otrzymujących wsparcie w nauce (os.), • liczba dzieci korzystających z oferty pozalekcyjnej (os.), • liczba dzieci otrzymujących stypendium naukowe (os.), • wyniki egzaminów (%).

CEL OPERACYJNY III.2. DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU KULTURY I INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW GMINY

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
• Rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej odpowiadającej na potrzeby różnych grup wiekowych, w szczególności młodzieży,	• wzrost integracji społecznej i aktywności mieszkańców na rzecz rozwoju Gminy	• liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych w roku (szt.)

• Utworzenie gminnego centrum kultury, • Rozszerzenie oferty samorządowych instytucji kultury oraz wsparcie i współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi (NGO), • Kontynuacja ofert wydarzeń kulturalnych np. Rajd Rowerowy, Święto mleka, • Wsparcie działalności oraz remont i budowa świetlic wiejskich, w tym opracowanie oferty kulturalnej w celu wykorzystania ich jako lokalne centra aktywności społecznej, • Zagospodarowanie przestrzeni przy gminnych świetlicach, • Budowa kompleksu sportowego w rejonie Gołaszewo, przy szkole w Nakonowie, Rakutowie, Grodztwie i Więśławicach, • Budowa miejsca wypoczynku i rekreacji w miejscowości Dębniaki, • Budowa skateparku/parku linowego • Otworzenie kręgielni zewnętrznej	• rozwój oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, odpowiadającej potrzebom i zainteresowaniom mieszkańców • zwiększenie znaczenia funkcjonujących na terenie Gminy organizacji pozarządowych i liczby ich członków	• liczba uczestników wydarzeń kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych (os.), • liczba przedsięwzięć realizowanych w świetlicach wiejskich (szt.),

CEL OPERACYJNY III.3. USPRAWNIENIE DZIAŁANIA SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I POMOCY SPOŁECZNEJ

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
• Zwiększenie dostępu do opieki specjalistycznej, • Kontynuacja realizacji usług dla osób z niepełnosprawnością z korzystania z usług zdrowotnych, • Wsparcie i realizacja zadań związanych z ochroną zdrowia - programy zdrowotne i profilaktyczne realizowane we współpracy i samodzielnie przez gminę, • Utworzenie dziennego domu pomocy, • Pozyskiwanie środków na realizację i zabezpieczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych, • Zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych wysokiej jakości dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym doszkalanie kadry opiekunów i asystentów rodzin,	• rozwój działalności instytucji pomocy społecznej, odpowiadającego potrzebom i problemom społecznym mieszkańców Gminy, • zapewnienie usług opiekuńczych osobom potrzebującym wsparcia w codziennym życiu, • rozwój oferty usług skierowanych do seniorów, dostosowanej do ich potrzeb, • zintegrowanie społeczeństwa, zachęcanie do wzajemnego wspierania się, • zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • usamodzielnienie lub poprawa funkcjonowania osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej,	• liczba osób objętych dzienną opieką (os.), • liczba opiekunów osób niesamodzielnych (szt.), • liczba podejmowanych inicjatyw w zakresie aktywizacji osób starszych (szt.), • liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej (os.), • liczba podjętych inicjatyw przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu (szt.), • liczba zrealizowanych programów profilaktyczno-zdrowotnych (szt.),

- Dążenie do integracji społecznej i zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami i osób starszych,
- Zwiększenie świadomości dzieci i młodzieży w zakresie zagrożeń wynikających z korzystania z urządzeń telekomunikacyjnych np. telefony, a także zwiększanie świadomości o zagrożeniach wynikających z zażywania wszelkiego rodzaju używek,
- Wsparcie działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie opieki dziennej nad osobami starszymi i opieki wytchnieniowej,
- poprawa dostępności do opieki medycznej

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Kowal. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Gmina Kowal jest gminą wiejską, położoną w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego i w środkowej części powiatu włocławskiego. Całkowita powierzchnia Gminy wynosi ok. 115 km².

Gmina Kowal jest gminą o charakterze rolniczym z przeciętnymi warunkami do jego rozwoju. W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne, zajmujące 67,1% powierzchni gminy. Grunty zurbanizowane i zabudowane stanowią 2,63% powierzchni gminy. Największy udział w nich mają tereny komunikacyjne (65%), tereny mieszkaniowe (14%). Dość znaczny udział w powierzchni gminy mają lasy – ok. 23%, położone głównie w północnej części gminy, a wody powierzchniowe zajmują 2%.

Gmina Kowal jest klasyczną gminą „obwarzankową”, której centrum znajduje się w innej gminie. Centrum to zarazem przyjmuje zarówno formalne, jak i poza formalne części funkcji i zadań od gminy obwarzankowej, w wymiarze przestrzennym, a także gospodarczym i społecznym. Obie gminy – miejska i wiejska, są ze sobą ściśle związane, a ich rozwój zależy od wzajemnej współpracy. W mieście zlokalizowana jest również siedziba Gminy wiejskiej Kowal.

Gmina Kowal graniczy z 4 innymi jednostkami terytorialnymi, należącymi również do powiatu włocławskiego:

- od północy z Gminą wiejską Włocławek,
- od wschodu z Gminą wiejską Baruchowo,
- od południa z Gminą miejsko-wiejską Lubień Kujawski,
- od zachodu z Gminą wiejską Choceń,
- położonym niemal centralnie w obszarze gminy miastem Kowal.

Gmina składa się z 17 sołectw: Bogusławice, Czerniewiczki, Dąbrówka, Dębniaki, Dobrzelevice, Dziardonice, Gołaszewo, Grabkowo, Grodztwo, Kępka Szlachecka, Krzewent, Nakonowo, Przydatki Gołaszewskie, Rakutowo, Strzały, Więslawice, Unisławice i Więslawice-Parcele, w których łącznie znajduje się 18 wsi.

Zagospodarowanie przestrzeni gminy odbywa się wyłącznie w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy, które z założenia (art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) powinny dopuszczać wprowadzenie nowej funkcji i nowego zagospodarowania terenu wyłącznie wówczas, gdy planowane zamierzenie stanowi kontynuację tzw. „dobrego sąsiedztwa”. Nowa zabudowa powinna swoimi parametrami nawiązywać do istniejącej już w jej sąsiedztwie zabudowy. Analiza wydanych w gminie Kowal decyzji o warunkach zabudowy wskazuje, że największy ruch inwestycyjny ma miejsce w sołectwie Grodztwo i Dębniaki. Są to sołectwa położone pomiędzy GWPK i miastem Kowal, o bardzo atrakcyjnych krajobrazowo obszarach. Lokalizacją domów w tych sołectwach zainteresowani są głównie mieszkańcy Włocławka. Mniejszym, ale również dość dużym, ruchem inwestycyjnym charakteryzuje się sołectwo Gołaszewo. Sołectwa, w których ruch inwestycyjny był bardzo mały to: Kępka Szlachecka, Czerniewiczki i Dziardonice.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy jest ukształtowana i determinowana warunkami przyrodniczymi oraz zachodzącymi procesami inwestycyjnymi. Mimo realizowania zabudowy mieszkaniowej bez miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lokalizowana jest ona zasadniczo w sposób zwarty, bez nadmiernego rozproszenia, nawiązuje do istniejącego sąsiedztwa i uwzględnia funkcjonowanie środowiska przyrodniczego. Koncentruje się w obszarach o słabszych warunkach do rozwoju funkcji rolniczej. Zachowany jest ład przestrzenny.

Południową część Gminy przecina autostrada A1 z węzłem przy miejscowości Dąbrówka, która łączy bezpośrednio Trójmiasto, Toruń, Łódź, Częstochowę i Gliwice. Ponadto przez teren Gminy na osi północ-południe przebiega droga krajowa nr 91. Dzieli ona jednostkę na część zachodnią i wschodnią, a także łączy Gdańsk i Częstochowę. Przez Gminę Kowal przebiegają również drogi wojewódzkie: nr 265, łącząca Brześć Kujawski z Gostyniem oraz nr 269, łącząca Szczerkowo z Kowalem. Uzupełnienie sieci komunikacyjnej stanowią drogi powiatowe oraz gminne.

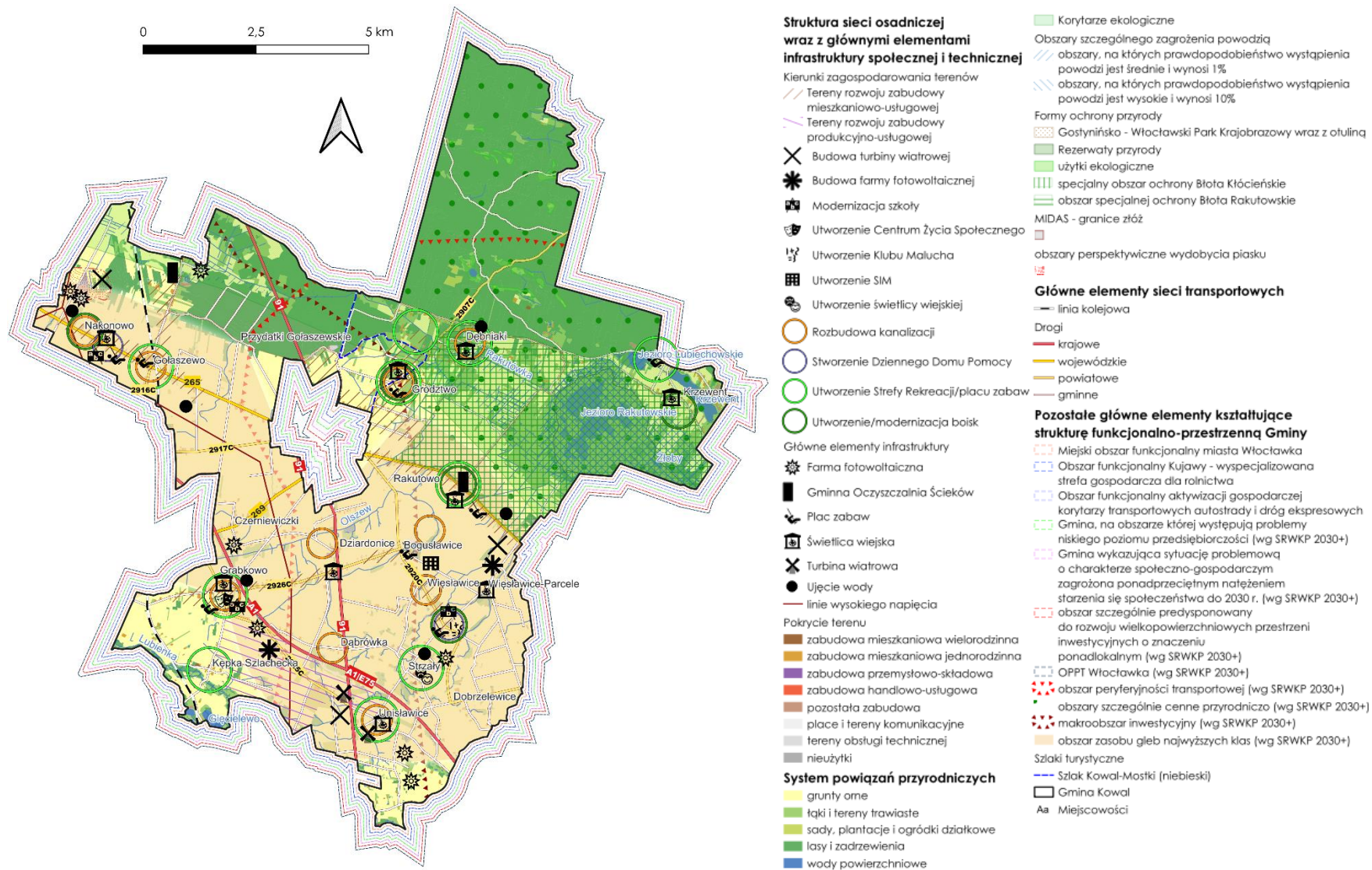
Odległości drogowe do ważniejszych dużych miast są następujące: stolice województwa – Toruń – oddalony jest o ok. 85 km (ok. 1 h 5 min jazdy samochodem), Bydgoszcz – oddalony jest o ok. 135 km (ok. 1 h 35 min jazdy samochodem), Łódź – oddalona jest o ok. 117 km (ok. 1 h 19 min jazdy samochodem), z kolei miasto powiatowe – Włocławek – oddalone jest o ok. 18 km (ok. 20 min).

Na terenie Gminy znajduje się jedna stacja kolejowa – Gołaszewo Kujawskie. Składa się z dwóch peronów.

Na obszarze Gminy Kowal znajdują się następujące tereny objęte ochroną na podstawie przepisów szczególnych:

- rezerwat przyrody „Jezioro Rakutowskie”,
- Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy,
- Błota Rakutowskie (PLB 040001) – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków,
- Błota Kłócieńskie (PLH 040031) – Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk.

Na terenie gminy wiejskiej Kowal zgodnie z Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2019 r. udokumentowano złożę piasków i żwirów Nakonowo I. Mieści się ono na działce nr 141/2 w Nakonowie. Złożę ma formę pokładową i jest rozpoznane szczegółowo. Jego zasoby geologiczne bilansowe wynoszą 705 tys. ton.

Ryc. 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Kowal
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie Corine Land Cover 2018

Koncepcja rozwoju funkcjonalno-przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przedstawia sposób jego funkcjonowania i rozwoju do 2030 roku na podstawie zbioru podstawowych założeń, zasad i relacji. Dodatkowo określa ona niezbędne działania w przestrzeni społeczno-gospodarczej województwa. Koncepcja ta zawiera sześć podstawowych elementów, stanowiących ogólne ramy rozwoju regionu. Należą do nich:

- system przyrodniczy – obszary kluczowe ze względu na charakter walorów środowiskowych,
- system osadniczy – stymulowanie rozwoju obszarów i dziedzin funkcjonowania życia społecznego i gospodarczego,
- system transportowy – relacje transportowe o znaczeniu międzyregionalnym, międzynarodowym oraz sposób organizacji relacji wewnątrz wojewódzkich, w tym wskazanie dominującego środka transportu publicznego w relacji węzły powiatowe – stolice województwa,
- kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny i przewagi konkurencyjne województwa – możliwość uruchomienia nowych procesów rozwojowych, znacząco zwiększających możliwości rozwoju województwa,
- zidentyfikowane obszary wymagające rozwiązania sytuacji problemowej – obecność ograniczeń rozwojowych na tyle ważnych, że mogą zagrażać prawidłowemu rozwojowi województwa jako spójnemu systemowi społeczno-gospodarczemu,
- założenia polityki terytorialnej województwa – zbiór zasad, które dotyczą świadomego różnicowania polityki rozwoju w ujęciu terytorialnym, w powiązaniu z hierarchią sieci osadniczej, na bazie miejskich obszarów funkcjonalnych. Formułują one metodę identyfikacji zasięgu przestrzennego poszczególnych obszarów różnicowania interwencji oraz dziedziny wsparcia dla poszczególnych kategorii obszarów.

System przyrodniczy:

Na terenie Gminy Kowal występują obszary szczególnie cenne przyrodniczo:

- rezerwat przyrody „Jezioro Rakutowskie”,
- Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy,
- Błota Rakutowskie (PLB 040001) – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków,
- Błota Kłócieńskie (PLH 040031) – Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk.

System osadniczy:

Sieć osadniczą województwa kujawsko-pomorskiego tworzą 53 miasta dość równomiernie rozmieszczone w przestrzeni województwa, które koncentrują 59% mieszkańców regionu oraz 3 419 zamieszkiwanych miejscowości wiejskich. Województwo charakteryzuje się czytelną hierarchią jednostek osadniczych, w której identyfikuje się pięć głównych poziomów:

- Ośrodki stołeczne województwa – Bydgoszcz i Toruń,
- Ośrodki regionalne – Włocławek, Grudziądz, Inowrocław,
- Ośrodki powiatowe – Aleksandrów Kujawski, Brodnica, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Lipno, Mogiła, Nakło nad Notecią, Radziejów, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Świecie, Tuchola, Wąbrzeźno, Żnin,

- Ośrodki uzupełniające ośrodki powiatowe – Więcbork, Chełmża, Łasin, Strzelno, Nowe, Szubin,
- Ośrodki lokalne – pozostałe miasta, nie zaliczone do wyższych poziomów hierarchicznych oraz miejscowości wiejskie stanowiące siedziby gmin.

Gmina Kowal nie została wyróżniona w żadnej klasyfikacji.

System transportowy:

Południową część Gminy przecina autostrada A1 z węzłem przy miejscowości Dąbrówka, która łączy bezpośrednio Trójmiasto, Toruń, Łódź, Częstochowę i Gliwice. Ponadto przez teren Gminy na osi północ-południe przebiega droga krajowa nr 91. Dzieli ona jednostkę na część zachodnią i wschodnią, a także łączy Gdańsk i Częstochowę. Przez Gminę Kowal przebiegają również drogi wojewódzkie: nr 265, łącząca Brześć Kujawski z Gostyniem oraz nr 269, łącząca Szczerkowo z Kowalem. Uzupełnienie sieci komunikacyjnej stanowią drogi powiatowe oraz gminne.

Należy również zaznaczyć, że na terenie Gminy zlokalizowany został jeden projekt kluczowy w aspekcie transportu. Wykaz projektów kluczowych stanowi identyfikację przedsięwzięć, które zostały uznane za niezbędne dla powodzenia przyspieszenia rozwoju i w zakresie których Samorząd Województwa jest zdeterminowany do ich prowadzenia lub zabiegania o nie. Wykaz obejmuje projekty znane na etapie tworzenia „Strategii Przyspieszenia 2030+”.

Przedsięwzięcie stanowi projekt nr 447. Budowa obwodnic miejscowości na drogach krajowych i wojewódzkich. Celem projektu jest wyprowadzenie ruchu tranzytowego przemieszczającego się drogami kategorii krajowej i wojewódzkiej poza centra miast, ograniczając tym samym liczbę pojazdów poruszających się po centrach miast, ograniczając emisję spalin i zwiększając bezpieczeństwo niechronionych użytkowników ruchu drogowego. W ciągach dróg wojewódzkich na terenie gminy Kowal (DW 265, DW 269).

Kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny i przewagi konkurencyjne województwa:

W modelu funkcjonalno-przestrzennym rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego identyfikuje się miejsca, obiekty i dziedziny rozwoju specyficzne dla województwa, a przez to szczególnie istotne dla jego rozwoju. Zidentyfikowane poniżej dotyczą bądź zagadnień o szczególnie dużym znaczeniu regionalnym, bądź szczególnie dobrze eksponowanych w skali kraju, względnie impulsów nowych o spodziewanym na tyle dużym znaczeniu, że będą oddziaływać na rozwój w skali całego województwa lub znacznej jego części. Są to następujące zagadnienia:

1. Uczelnia badawcza – jako narzędzie wykorzystania szansy wynikającej z faktu nadania Uniwersytetowi Mikołaja Kopernika w Toruniu tytułu uczelni badawczej jako jednej z dziesięciu w kraju.
2. Strategiczne tereny inwestycyjne – jako narzędzie wykorzystania specyficznych uwarunkowań wybranych terenów inwestycyjnych do rozwoju gospodarczego regionu:
  - a. Centralny Park Inwestycyjny Dźwierzno – potencjalnie najbardziej atrakcyjny wielkoobszarowy teren inwestycyjny w skali kraju,
  - b. Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny – ośrodek silnego rozwoju innowacyjności i wielodziedzinowej współpracy gospodarczej,

- c. Brzeska Strefa Gospodarcza – ośrodek rozwoju gospodarczego w rejonie o stosunkowo niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej.
3. Makroobszary inwestycyjne – strefy rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności.
4. Bydgoski Klaster Przemysłowy – krajowy lider branży narzędziowej i przetwórstwa tworzyw polimerowych.
5. Obszar zasobu gleb najwyższych klas – rolnicza przestrzeń produkcyjna jako narzędzie wykorzystania szansy, wynikającej z bycia jednym z krajowych liderów w dziedzinie produkcji żywności.
6. Toruń – obiekt Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO.
7. Chełmno – Pomnik Historii oraz ośrodek dziedzictwa historyczno-kulturowego.
8. Uzdrowiska: Ciechocinek, Inowrocław, Wieniec Zdrój – jako narzędzie wykorzystania szansy, wynikającej z bycia jednym z krajowych liderów w dziedzinie lecznictwa uzdrowiskowego.
9. Węzeł Logistyczny Bydgoszcz jako narzędzie wykorzystania szansy wynikającej z przebiegu przez region multimodalnych międzynarodowych szlaków transportowych, umożliwiających powiązanie regionu z m.in. portami morskimi w Trójmieście.
10. Tramwaj metropolitalny relacji Bydgoszcz – Toruń jako narzędzie służące wykorzystaniu szansy wynikającej z bliskiego położenia dwóch ośrodków regionalnych, umożliwiającej wykorzystanie i integrację łącznego potencjału tych miast.
11. Linia kolejowa Trzciniec – Port Lotniczy – Solec Kujawski jako narzędzie służące wykorzystaniu szansy rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności, wynikającej z możliwości zbudowania spójnego układu transportu kolejowego oraz powiązanie transportu kolejowego z lotniczym.

Projekty kluczowe, które zostały uznane za niezbędne do przyspieszenia rozwoju województwa:

Na terenie Gminy zlokalizowane zostały dwa projekty kluczowe. Wykaz projektów kluczowych stanowi identyfikację przedsięwzięć, które zostały uznane za niezbędne dla powodzenia przyspieszenia rozwoju i w zakresie których Samorząd Województwa jest zdeterminowany do ich prowadzenia lub zabiegania o nie. Wykaz obejmuje projekty znane na etapie tworzenia „Strategii Przyspieszenia 2030+”.

Przedsięwzięcie stanowi projekt nr 423. Rozwój podstawowej i strategicznej infrastruktury sportowej. Projekt dotyczy rozwoju infrastruktury sportowej podstawowej i strategicznej. Do pierwszej kategorii zalicza się dążenie do wyposażenia każdej gminy województwa w pełnowymiarową salę sportową oraz każdego powiatu w kryty basen/pływalnię. Zidentyfikowano następujące priorytety: brak pełnowymiarowej sali sportowej.

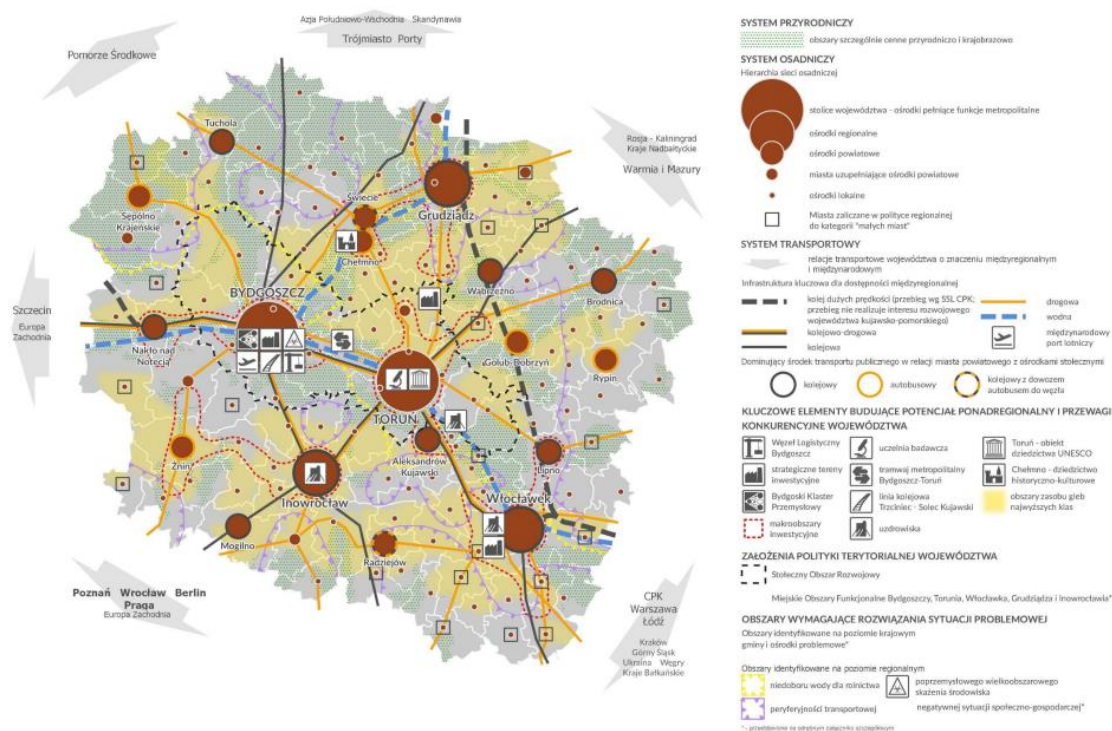
Przedsięwzięcie stanowi projekt nr 447. Budowa obwodnic miejscowości na drogach krajowych i wojewódzkich. Celem projektu jest wyprowadzenie ruchu tranzytowego przemierzającego się drogami kategorii krajowej i wojewódzkiej poza centra miast, ograniczając tym samym liczbę pojazdów poruszających się po centrach miast, ograniczając emisję spalin i zwiększając bezpieczeństwo niechronionych użytkowników ruchu drogowego. W ciągach dróg wojewódzkich na terenie gminy Kowal (DW 265, DW 269).

Założenia polityki terytorialnej województwa:

Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego w okresie programowania 2021-2027 realizowana będzie w ujęciu następujących poziomów:

- poziom służący rozwojowi funkcji o znaczeniu regionalnym (realizowanych dla mieszkańców i obszaru całego województwa) i ponadregionalnym (tworzących relacje i powiązania międzyregionalne i międzynarodowe),
- (II) poziom związany z budowaniem relacji wewnętrznych i podnoszeniem potencjału rozwojowego miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (Bydgoszcz i Toruń) oraz (III) poziom związany z budowaniem relacji wewnętrznych i podnoszeniem potencjału rozwojowego miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków regionalnych (Włocławek, Grudziądz, Inowrocław),
- (IV) poziom związany z miastami powiatowymi oraz obszarami powiązаныmi z nimi funkcjonalnie (za które na poziomie powiatowym należy uznać obszary powiatów), mający na celu przede wszystkim kształtowanie warunków dla wysokiej jakości życia (przede wszystkim w zakresie usług publicznych typowych dla poziomu powiatu) oraz konkurencyjności gospodarczej i rynków pracy na poziomie powiatów,
- (V) poziom dotyczący rozwoju na płaszczyźnie lokalnej, związany z inicjatywami oddolnymi realizowanymi w oparciu o liderów lokalnych (obszar objęty Lokalnymi Strategiami Rozwoju), który odpowiada zasięgowi działania poszczególnych lokalnych grup działania (LGD).

Gmina Kowal przynależy do OPPT Włocławek (poziom IV).

Ryc. 8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku

Źródło: Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego – Strategia Przyspieszenia 2030+.

Strategia wojewódzka wyróżnia na poziomie krajowym dwa typy obszarów strategicznej interwencji (OSI): miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Gmina Kowal nie zalicza się do żadnych OSI na poziomie krajowym. Na poziomie wojewódzkim zdefiniowano następujące OSI:

- Miejski obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia,
- Miejski obszar funkcjonalny Włocławka,
- Miejski obszar funkcjonalny Grudziądz,
- Miejski obszar funkcjonalny Inowrocławia,
- OSI gmin wykazujących negatywną sytuację społeczno-gospodarczą,
- OSI obszarów cechujących się skrajnym niedoborem wody dla rolnictwa,
- OSI obszarów peryferyjności transportowej,
- Obszar przemysłowego wielkoobszarowego skażenia środowiska.

Gmina Kowal zalicza się do miejskiego obszaru funkcjonalnego Włocławka.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Ustalenia Strategii Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 obowiązują na terenie całej jednostki samorządu terytorialnego. Poszczególne cele operacyjne i kierunki działań będą realizowane zgodnie z aktualnymi potrzebami i uwarunkowaniami występującymi w poszczególnych miejscowościach.

Analiza powyższych dokumentów, a także diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz cele i kierunki działań przedstawione w niniejszej Strategii, pozwoliły na określenie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Kowal, które przedstawia poniższa tabela.

Tab. 2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Kowal

Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu
• zachowanie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych,   • ochrona terenów objętych ochroną prawną oraz innych obszarów cennych przyrodniczo, w tym terenów otwartych,   • zachowanie i przywracanie układu lokalnych korytarzy ekologicznych oraz ochrona przed ich defragmentacją,   • wbudowanie terenów rolnych i leśnych w obrębie korytarzy ekologicznych w ogólnodostępny system terenów otwartych i zieleni publicznej, powiązanie ich zielonymi ciągami pieszymi i rowerowymi łączącymi poszczególne miejscowości Gminy,   • utrzymanie różnorodności biologicznej,   • przeciwdziałanie rozlewaniu się zabudowy,   • wsparcie rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury, w szczególności poprzez ustalanie racjonalnych wskaźników w zakresie powierzchni biologicznie czynnej w dokumentach planistycznych, zapewnienie i egzekwowanie odpowiedniej retencji oraz wykorzystanie istniejącej przestrzeni i obiektów do jej rozwoju,   • dążenie do realizacji zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz istniejących i projektowanych zespołów zabudowy,

- ochrona cieków wodnych, m.in. poprzez zakaz lub ograniczenie zabudowy w pobliżu zbiorników i cieków wodnych z uwzględnieniem przepisów dotyczących zagospodarowania obszarów szczególnie zagrożenia powodzią,
- ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego i bytowego poprzez kontrole stanu technicznego instalacji kanalizacji sanitarnej i burzowej, konserwacje urządzeń do separacji substancji ropopochodnych i osadników piaskowych, itp.
- wykorzystanie głównych zbiorników wodnych do funkcji związanych z turystyką, rekreacją oraz sportem, z zachowaniem poszanowania środowiska przyrodniczego,
- wykorzystanie obszarów zielonych do celów turystycznych i rekreacyjnych poprzez budowę ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych, budowę i utrzymanie infrastruktury rekreacyjnej,
- ochrona terenów rekreacyjnych i wypoczynku, lasów i terenów zielonych przed zabudową związaną z uciążliwą działalnością gospodarczą (zakłady przemysłowe, magazynowe i usługowe),
- nadanie funkcji edukacyjnej nowym i istniejącym obszarom zielonym oraz elementom zielono-błękitnej infrastruktury,
- ochrona powietrza i zapobieganie przekraczaniu poziomów dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych w powietrzu poprzez działania termomodernizacyjne, wprowadzanie do celów grzewczych urządzeń o wysokiej sprawności energetycznej, rozwój zielonej energii i ograniczanie niskiej emisji wynikającej z ruchu samochodowego,
- rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

- kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych,
- ochrona elementów dziedzictwa kulturowego, w szczególności wartościowych układów urbanistycznych i ruralistycznych, historycznych zespołów pałacowo-parkowych, zadrzewień przydrożnych i śródpolnych oraz obiektów zabytkowych,
- ochrona różnorodności i wielokulturowości dziedzictwa kulturowego regionu i dóbr kultury współczesnej,
- przystosowanie zachowanych założeń i obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, do nowych, współczesnych potrzeb, z uwzględnieniem wymogów w zakresie ich dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami oraz – w miarę możliwości – wykorzystujących rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej oraz rozwiązania w zakresie adaptacji do zmian klimatu (zatrzymanie wód opadowych, przepuszczalność terenu, ogrody deszczowe i inne),
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów zabytkowych zgodnie z wytycznymi konserwatora zabytków z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów, służącej jednocześnie rozwojowi gospodarczemu i włączeniu społecznemu,
- podporządkowanie nowej zabudowy historycznej kompozycji przestrzennej,
- podnoszenie walorów użytkowych oraz komercjalizacja funkcji turystycznej, z wykorzystaniem zasobu historycznego jako istotnego komponentu,
- ochrona gminnych tradycji związanych z jej rolniczą funkcją.

Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- utrzymanie i kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy, z możliwością jej uzupełnienia,
- kształtowanie czytelnej, zwartej struktury przestrzennej i dopełnianie układów urbanistycznych,

- utrzymanie dominującej formy zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej realizowanej indywidualnie i w zorganizowanych zespołach mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem kontroli nad charakterem zabudowy, jej intensywnością oraz rozdrobnieniem podziałów ewidencyjnych,
- wyznaczanie zróżnicowanych standardów zabudowy dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w dostosowaniu do charakteru miejsca – z uwzględnieniem potrzeby zapewnienia dostępności do usług społecznych (przedszkola, szkoły, place zabaw, zieleni publiczna, usługi sportu, rekreacji i turystyki),
- kształtowanie nowych obszarów zabudowy mieszkaniowej w oparciu o układ komunikacyjny o parametrach dostosowanych do intensywności zabudowy i zapewniający przepustowość w skali lokalnej i ponadlokalnej,
- zachowanie, ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystanie zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi oraz otuliną biologiczną cieków wodnych,
- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- zachowanie i wzmacnianie funkcji usługowych w części śródmiejskiej z jednoczesnym ukształtowaniem dodatkowych centrów służących obsłudze poszczególnych osiedli oraz wsi a także przy głównych trasach komunikacyjnych,
- przeciwdziałanie konfliktom przestrzennym poprzez zachowanie równowagi pomiędzy dostępnością usług, lokalizacji terenów działalności gospodarczej i terenów produkcyjnych a uciążliwością ich oddziaływania na tereny sąsiednie,
- nawiązanie gabarytami, powierzchnią zabudowy i stylem architektonicznym nowych i przebudowywanych obiektów do istniejącej zabudowy występującej na danym obszarze, w szczególności w obszarze zabytkowej zabudowy,
- planowanie zabudowy wielorodzinnej w sposób ekstensywny, z zachowaniem dużej przestrzeni dla zieleni, retencji wodnej oraz miejsc postojowych dla pojazdów i zaplecza społecznego,
- podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami,
- wsparcie dla rozwoju odnawialnych źródeł energii,
- przyjęcie rozwiązań wynikających z przepisów prawa wodnego oraz ograniczenie rozwoju nowej zabudowy na terenach zagrożonych ryzykiem powodziowym.

Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem handlu wielkopowierzchniowego rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Jego lokalizacja jest regulowana w planie ogólnym poprzez wskazanie strefy handlu wielkopowierzchniowego oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku potrzeby realizacji tego obiektu. Plan miejscowy sporządza się wtedy dla terenu położonego na obszarze obejmującym co najmniej obszar, na którym powinny nastąpić zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej w wyniku realizacji tego obiektu.

Na obszarze Gminy Kowal nie planuje się lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Z

tego względu nie ustala się zasad i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w zakresie ich lokalizacji.

Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, pod pojęciem inwestycji celu publicznego należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, m.in.:

- wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji,
- budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania lub ich wykorzystania w instalacji odnawialnego źródła energii wytwarzającej biogaz w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii,
- budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
- budowa, utrzymywanie obiektów oraz urządzeń niezbędnych na potrzeby obronności państwa, a także ustanowienie strefy ochronnej terenu zamkniętego, w tym wynikające z umów lub porozumień międzynarodowych, a także na potrzeby ochrony granicy państwowej lub zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w tym budowa i utrzymywanie aresztów śledczych, zakładów karnych oraz zakładów dla nieletnich,
- poszukiwanie, rozpoznawanie, wydobywanie złóż kopalin objętych własnością górnictwem,
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
- ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej,
- ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody,
- wydzielanie gruntów pod publicznie dostępne przestrzenie i obiekty: ciągi piesze, place, parki, promenady lub bulwary, a także ich urządzenie, w tym budowa lub przebudowa.

W przypadku lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego na terenie Gminy przyjmuje się w szczególności:

- ograniczenie negatywnego wpływu kluczowych inwestycji celu publicznego na zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
- lokalizowanie kluczowych inwestycji celu publicznego poza obszarami chronionymi, glebami wysokiej przydatności rolniczej i terenami leśnymi,
- uwzględnienie planowanych inwestycji ponadlokalnych (regionalnych, krajowych) w polityce przestrzennej Gminy,
- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- wykorzystanie istniejącej infrastruktury do realizacji inwestycji celu publicznego.

Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

W zakresie transportu i komunikacji:

- zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój układu drogowego, komunikacji zbiorowej, infrastruktury pieszo-rowerowej, węzłów komunikacyjnych,

- dążenie do ograniczenia ruchu indywidualnych pojazdów samochodowych, szczególnie na obszarach o dużych walorach przyrodniczych i dużej wrażliwości środowiska na czynniki antropopresyjne,
- wyznaczanie w dokumentach planistycznych dróg o szerokości zapewniającej możliwość wykonania wszystkich niezbędnych do prawidłowego wykorzystania drogi elementów, jak chodniki, parkingi, ciągi rowerowe,
- budowa ścieżek rowerowych poprawiających dostępność i obsługę komunikacyjną sołectw poprzez stworzenie ciągłego systemu komunikacji rowerowej,

W zakresie infrastruktury technicznej i społecznej:

- kreowanie połączeń pomiędzy zabudową mieszkaniową a infrastrukturą społeczną oraz dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej i technicznej,
- dalszy rozwój systemów infrastruktury technicznej, w tym wodno-kanalizacyjnej, będącej podstawą do lokalizacji zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z działalnością gospodarczą,
- wyposażenie terenów w sprawny system odprowadzania i utylizacji ścieków, niezbędny przy wysokim stopniu zwodociągowania,
- utrzymywanie i poprawa jakości usług o charakterze publicznym (szkoły, przedszkola, instytucje kultury, obiekty sportowe), w tym bazy infrastrukturalnej oraz rozwój systemu opieki nad osobami ze szczególnymi potrzebami,
- kształtowanie centralnych przestrzeni publicznych w poszczególnych wsiach umożliwiających aktywność społeczną, budowę oraz umacnianie więzi społecznych i budowanie lokalnej tożsamości,
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz zapewnienie odpowiedniej retencji (powierzchnia biologicznie czynna, budowa zbiorników na deszczówkę z terenów utwardzonych w celu wtórnego wykorzystania),
- tworzenie warunków dla lokalizacji instalacji urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii na poziomie aktów planistycznych (plan ogólny, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

Urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na gruntach klasy IV lub V i nie mogą wpływać na poszerzenie obszaru stref ochronnych, które związane są z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu oraz użytkowaniu terenu poza granicami wyznaczonego obszaru. W przypadku lokalizacji takich urządzeń wyznacza się następujące zasady:

- stosowanie rozwiązań eliminujących lub ograniczających oddziaływanie planowanych inwestycji poza granice przekształcanego lub zagospodarowywanego terenu,
- lokalizowanie ośrodków produkcyjnych i infrastruktury technicznej (w tym odnawialnych źródeł energii) na terenach ściśle określonych, z uwzględnieniem istniejących form ochrony przyrody oraz z zachowaniem bezpiecznej strefy ochronnej od zabudowy mieszkaniowej oraz związanej z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży,
- dbałość o relacje funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi,
- podejmowanie działań powstrzymujących znaczne przeobrażenie krajobrazu kulturowego,
- w granicach stref ochronnych dla elektrowni fotowoltaicznych wszelkie przedsięwzięcia nie mogą przekraczać standardów jakości środowiska,
- wyłącza się obszary chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów Ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii.

Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się te przedsięwzięcia, które zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w podziale na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz te mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

W przypadku lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy należy uwzględnić:

- lokalizację w miejscach, które nie naruszają funkcjonowania korytarzy ekologicznych, obszarów chronionych oraz nie przyczyniają się do niszczenia siedlisk gatunków występujących w Gminie,
- rozmieszczenie form ochrony przyrody, ograniczenia wynikające z uchwał je powołujących, planów ochrony tych obszarów oraz aktów prawa miejscowego,
- realizację działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą możliwych negatywnych oddziaływań na środowisko
- przeprowadzenie indywidualnej procedury badania wpływu przedsięwzięcia na środowisko w ramach oceny oddziaływania na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy w celu ochrony kompleksów rolnych i leśnych,
- zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych,
- kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową na wsiach,
- utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi,
- zalesianie gruntów najsłabszych, nieużytków i gruntów rolniczo nieprzydatnych,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki rolnej, poprzez właściwy dobór upraw dostosowanych do warunków środowiskowych, wykorzystanie potencjału produkcyjnego trwałych użytków zielonych dla produkcji zwierzęcej, racjonalne stosowanie nawożenia i środków ochrony roślin,
- zwiększanie opłacalności produkcji rolnej, poprzez polepszanie struktury gospodarstw rolnych, wprowadzanie nowych technologii i innowacji, inwestycje we wzrost produktywności, rozwijanie współpracy rolników między sobą i branżą przetwórstwa, rozwój rynków lokalnych i targowisk,
- dopuszcza się przekształcenie profilu istniejących gospodarstw rolnych na agroturystyczny, zgodnie ze wskazanymi kierunkami rozwojowymi sektora turystyki w Gminie.

Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Gmina Kowal nie posiada obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w myśl ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, jednak planuje się podjęcie działań służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zgodnie ze wskazaną ustawą. Na terenie Gminy nie występują również większe obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

4. Spójność kierunków rozwoju gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne ujęte w niniejszej strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze Gminy Kowal, są również spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Wobec tego komplementarność celów wyznaczonych w strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji dokumentu.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności zapisy projektów dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku, strategii krajowych, takich jak: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

W Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. **Skuteczna edukacja.**
2. **Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo.**
3. **Konkurencyjna gospodarka.**
4. **Dostępna przestrzeń i czyste środowisko.**
5. **Spójne i bezpieczne województwo.**

Ze względu na swoje położenie, Gmina Kowal zaklasyfikowana została do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Włocławka, która stanowi III poziom polityki terytorialnej na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego. Dla wskazanego Obszaru opracowana została Strategia Terytorialna MOF Włocławka, w której zdefiniowany został następujący cel główny: *Podniesienie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wsparcie procesu zielonej transformacji i gospodarki zeroemisyjnej.*

Poniższa tabela przedstawia spójność celów strategicznych i operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 ze Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ oraz ze Strategią Terytorialną MOF Włocławka.

Cele		
Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+	Strategia Terytorialna MOF Włocławka	Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035
1. Skuteczna edukacja 1.1. Podniesienie jakości kształcenia i wychowania	Cel I. Gospodarka i wykształcone kadry	Cel strategiczny III: Wysoka jakość życia mieszkańców dzięki rozwiniętej ofercie społecznej

1.2. Edukacja dla gospodarki opartej na wiedzy i nowoczesnych technologiach 1.3. Kształtowanie środowiska edukacyjnego 1.4. Rozwój szkolnictwa wyższego		III.1. Wysoka jakość systemu oświaty i opieki nad dziećmi
2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo 2.1. Aktywność społeczna i rozwój społeczeństwa obywatelskiego 2.2. Rozwój wrażliwy społecznie 2.3. Zdrowie 2.4. Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe 2.5. Sport i aktywność fizyczna	Cel III. Wysoka jakość życia społeczeństwa	Cel strategiczny II: Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy II.2. Promocja Gminy oparta na walorach przyrodniczych i kulturowych Cel strategiczny III: Wysoka jakość życia mieszkańców dzięki rozwiniętej ofercie społecznej III.1. Wysoka jakość systemu oświaty i opieki nad dziećmi III.2. Usprawnienie działania systemu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej III.3. Działania na rzecz rozwoju kultury i integracji mieszkańców Gminy
3. Konkurencyjna gospodarka 3.1. Odbudowa gospodarki po COVID-19 3.2. Innowacyjna gospodarka - nauka, badania i wdrożenia 3.3. Rozwój przedsiębiorczości 3.4. Rozwój sektora rolno-spożywczego 3.5. Rozwój turystyki	Cel II. Zielona transformacja i gospodarka niskoemisyjna	Cel strategiczny II: Zrównoważony rozwój gospodarczy gminy II.1. Rozwój sfery gospodarczej Gminy II.2. Promocja Gminy oparta na walorach przyrodniczych i kulturowych

3.6. Internacjonalizacja gospodarki 3.7. Nowoczesny rynek pracy		
4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko 4.1. Infrastruktura rozwoju społecznego 4.2. Środowisko przyrodnicze 4.3. Przestrzeń kulturowa 4.4. Przestrzeń dla gospodarki 4.5. Infrastruktura transportu 4.6. Infrastruktura techniczna 4.7. Czysta energia i bezpieczeństwo energetyczne 4.8. Potencjały endogeniczne	Cel IV. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń	Cel strategiczny I: Wysoka jakość życia mieszkańców bazująca na rozwiniętej infrastrukturze, czystym środowisku i przyjaznej przestrzeni I.1. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i sieciowej I.2. Poprawa jakości stanu środowiska naturalnego I.3. Świadoma i aktywna polityka przestrzenna
5. Spójne i bezpieczne województwo 5.1. Transport publiczny 5.2. Cyfryzacja 5.3. Bezpieczeństwo 5.4. Współpraca dla rozwoju regionu	Cel V. Wsparcie administracyjne	Cel strategiczny I: Wysoka jakość życia mieszkańców bazująca na rozwiniętej infrastrukturze, czystym środowisku i przyjaznej przestrzeni I.1. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i sieciowej I.3. Świadoma i aktywna polityka przestrzenna

Źródło: Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.

Zgodnie ze Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+, w hierarchii sieci osadniczej województwa Gmina Kowal nie została uwzględniona.

Ryc. 9. Miejskie Obszary Funkcjonalne w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.

Gmina Kowal ze względu na swoje położenie klasyfikuje się również do OPPT Włocławka (obszaru prowadzenia polityki terytorialnej). Jest to IV poziom polityki terytorialnej, dla którego szczególnie dedykowane kategorii interwencji to:

- rozwój potencjału gospodarczego (tworzenie nowych miejsc pracy, w uzasadnionych lokalizacjach – wyznaczanie terenów inwestycyjnych), zwiększanie aktywności zawodowej mieszkańców – dotyczy zadań nierealizowanych w ramach poziomów (II) i (III),
- rozwój infrastruktury i pełnienie zadań na rzecz ludności wymagającej wsparcia, w tym zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami i osób starszych,

- poprawa możliwości obsługi mieszkańców w zakresie usług o charakterze powiatowym/lokalnym – szkolnictwo ponadpodstawowe, zwłaszcza zawodowe, szkolnictwo ponadpodstawowe artystyczne, edukacja dorosłych, poprawa jakości kształcenia na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym, specjalistyczna ochrona zdrowia (typowa dla poziomu powiatowego), edukacja przedszkolna, opieka nad dziećmi w wieku do lat 3, infrastruktura aktywizacji i włączenia społecznego, infrastruktura kultury o znaczeniu powiatowym,
- rozwój infrastruktury i pełnienia zadań na rzecz ludności wymagającej wsparcia, w tym zwłaszcza osób z niepełnosprawnościami i osób starszych,
- rozwiązywanie problemów środowiskowych (zwłaszcza w aspekcie stanu powietrza związanego z niską emisją z systemów grzewczych i transportu spalinowego), ochrona przyrody i wzmacnianie bioróżnorodności,
- rozwiązywanie problemów społecznych w rejonach współwystępowania problemów pozaspółecznych (rewitalizacja),
- zwiększanie potencjału przestrzeni publicznych oraz koordynacja polityki przestrzennej, zwłaszcza w celu racjonalizacji gospodarowania przestrzenią, dla zapobiegania rozpraszania osadnictwa,
- wykorzystanie potencjałów endogenicznych, takich jak turystyka wodna, inne specyficzne walory przyrodnicze i kulturowe mogące być podstawą dla rozwoju gospodarczego lub pełnienia ważnych funkcji rekreacyjnych i/lub integracyjnych dla lokalnych społeczności,
- rozwój transportu publicznego w relacjach do Bydgoszczy i/lub Torunia,
- rozwój dróg rowerowych jako bezpiecznego dojazdu do placówek usługowych, miejsc pracy i węzłów przesiadkowych oraz niskoemisyjnej alternatywy dla innych rodzajów transportu,
- rozwój dróg rowerowych o charakterze rekreacyjnym i turystycznym, w tym zwłaszcza zapewniających dostępność i umożliwiających wykorzystanie walorów (przyrodniczych i kulturowych) stanowiących potencjały endogeniczne (rozwój funkcji turystycznej na bazie lokalnych potencjałów endogenicznych),
- wsparcie dla realizacji inwestycji wodno-kanalizacyjnych w tym integracja systemów dla RLM liczących powyżej 10 tys. w relacjach miasta – obszary podmiejskie.

Ryc. 10. Poziomy polityki terytorialnej (dla poziomów I-IV) oraz obszary prowadzenia polityki terytorialnej (OPPT)

Źródło: Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.

Ryc. 11. Koncepcja rozwoju przestrzeni inwestycyjnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

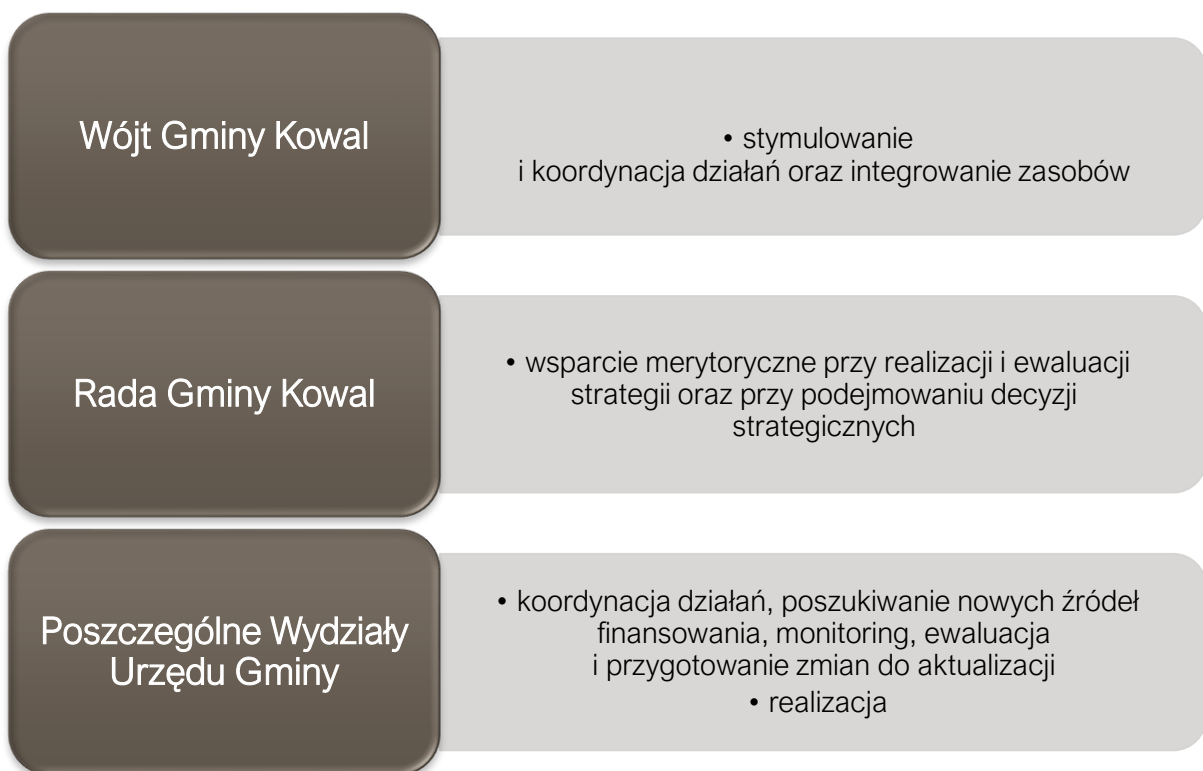
Źródło: Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+.

5. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, ewaluację i w razie konieczności – aktualizację.

Wdrażanie Strategii

Strategia realizowana będzie w latach na jakie przyjęty został dokument, a więc w latach 2025-2035. Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka lub pracownik będą odpowiedzialni. Podmiotami zaangażowanymi w proces realizacji Strategii będzie sektor publiczny (władze samorządowe, jednostki organizacyjne gminy, inne jednostki samorządu terytorialnego), sektor prywatny (partnerzy prywatni i biznesowi, przedsiębiorcy, inwestorzy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze) oraz sektor społeczny (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni, osoby publiczne). Z kolei za etap wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Kowal, Rada Gminy Kowal oraz odpowiednie komórki Urzędu, jednostki organizacyjne i partnerzy Gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 jest dokumentem określającym kierunki rozwoju w poszczególnych obszarach funkcjonowania samorządu. W celu zachowania nadrzędności oraz spójności Strategii wobec innych planów, programów i dokumentów o charakterze strategicznym, opracowywanych w Gminie na potrzeby realizacji zadań, rekomenduje się ich aktualizację zgodnie z celami strategicznymi. Zagwarantowanie spójnego podejścia do polityki rozwoju wymagać zatem będzie uwzględnienia zapisów Strategii w zakresie konkretnych obszarów zarówno w dokumentach wieloletnich, jak i programach przyjmowanych

corocznie. Pozwoli to wzmocnić efekt podejmowanych działań i jednocześnie uszczegółwić zapisy Strategii.

Wdrażając Strategię, Gmina Kowal będzie dbała o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo Gmina będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach innych Strategii przyjmowanych przez okoliczne podmioty z jej otoczenia (w szczególności z terenu powiatu wrocławskiego).

W celu zaangażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Gminy, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych sołectwach.

Monitoring i ewaluacja Strategii

W celu sprawdzenia efektywności prowadzonych działań zakłada się przeprowadzenie analizy stopnia realizacji zakładanych celów. Prowadzenie monitoringu pozwala na weryfikację i reakcję w przypadku występowania negatywnych zjawisk, a także wprowadzenie aktualizacji dokumentu, o ile zajdzie taka potrzeba.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Monitoring będzie odbywał się przy pomocy tabeli ewaluacyjnej, stanowiącej załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. Tabela będzie zawierała przykładowe wskaźniki stopnia realizacji poszczególnych zadań. Odpowiednie uzupełnienie tabeli pozwoli na sprawdzenie tego czy i w jakim stopniu zaplanowane działanie zostało zrealizowane. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części wykonano założony cel operacyjny, a dalej strategiczny. Monitoring przeprowadzany będzie co 2 lata od roku przyjęcia Strategii i tym samym rozpoczęcia wdrażania jej założeń.

Aktualizacja Strategii

Bieżące monitorowanie i ocena skuteczności działań Strategii Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035 będzie przesłanką do zareagowania, a tym samym wprowadzenia zmian w dokumencie w przypadkach uzasadnionych. W momencie, gdy Wójt zidentyfikuje konieczność modyfikacji Strategii Rozwoju Gminy, występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę.

Ewentualna aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Kowal będzie następować w trybie przewidzianym w art. 10f ust. 5 ustawy o samorządzie gminnym, który stanowi, iż strategia rozwoju gminy podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego lub strategią rozwoju województwa. Do aktualizacji strategii rozwoju gminy stosuje się wtedy zapisy z art. 10f ust. 1–4 ustawy o samorządzie gminnym

6. Ramy finansowe i źródła finansowania

Gmina Kowal na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, w ramach Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza 2021-2027 (FEdKP), a także ogólnopolskich programów operacyjnych;
- programy rządowe, w tym m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Aktywny Maluch, Senior+, Dostępność plus, Program Inwestycji Strategicznych, Rządowy Fundusz Polski Ład oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Nowa perspektywa finansowa 2021-2027 daje jednostkom samorządu terytorialnego szansę na pozyskanie środków z nowej puli dofinansowań. Budżet w ramach nowej polityki spójności opiewa na kwotę 392 miliardów euro i przewiduje inwestycje w krajowe oraz regionalne programy ukierunkowane na m.in. wzrost gospodarczy, rynek pracy, społeczną integrację i pogłębianie współpracy.

Środki unijne w nowej perspektywie będą lokowane w ramach dotychczasowych funduszy, m.in. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Funduszu Spójności (FS) czy Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+).

Ponadto samorzady będą miały do dyspozycji środki z nowych programów krajowych, m.in.:

- **FENIKS – Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027** – 25,1 mld euro (między innymi największe inwestycje infrastrukturalne, drogi, koleje, transport publiczny, ochrona środowiska);
- **FENG – Fundusze Europejskie dla nowoczesnej gospodarki** – 8 mld euro (między innymi innowacje, współpraca nauki i biznesu);
- **FERS – Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027** – 4,3 mld euro (między innymi nauka, edukacja, żłobki, sprawy społeczne);
- **FERC – Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027** – 2 mld euro (między innymi cyfryzacja, sieci szerokopasmowe).

Przywołane mechanizmy finansowania rozwoju wraz ze środkami własnymi gminy stanowią zasoby, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Gminy, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy Kowal.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem włocławskim oraz województwem kujawsko-pomorskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowią będzie budżet Gminy oraz wieloletnia prognoza finansowa. Gmina będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiający spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczone będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Gminy, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych. Na tej podstawie wyznaczone będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zobowiązań polegających na wykorzystaniu tzw. instrumentów zwrotnych jako źródeł finansowania inwestycji wartość wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinna uwzględniać uwarunkowania obsługi dodatkowych zobowiązań gminy.

Tabela poniżej przedstawia prognozę wysokości głównych kategorii budżetowych w latach 2025-2030 na podstawie Uchwały nr LIII/373/24 Rady Gminy Kowal z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kowal na lata 2024-2030. W analizowanych latach łączne dochody wyniosą ponad 180 mln zł, z czego dochody z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych około 17 mln zł i podatku od nieruchomości ok. 9 mln zł. Łączne wydatki wyniosą natomiast ponad 173 mln zł.

Tab. 3. Prognozowane środki budżetowe w okresie realizacji Strategii

	Dochody	w tym:		Wydatki	Rozchody
	ogółem	PIT	podatek od nieruchomości	ogółem	
2025	27 200 000,00	2 350 000,00	1 400 000,00	26 539 200,00	660 800,00
2026	29 000 000,00	2 500 000,00	1 600 000,00	27 956 000,00	1 044 000,00
2027	30 328 000,00	2 700 000,00	1 600 000,00	28 942 000,00	1 386 000,00
2028	30 160 000,00	2 900 000,00	1 600 000,00	28 771 000,00	1 389 000,00
2029	31 560 000,00	3 100 000,00	1 600 000,00	30 375 000,00	1 185 000,00
2030	31 920 000,00	3 350 000,00	1 600 000,00	30 942 000,00	978 000,00
Ogółem	180 168 000,00	16 900 000,00	9 400 000,00	173 525 200,00	6 642 800,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr LIII/373/24 Rady Gminy Kowal z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kowal na lata 2024-2030.

ZAŁĄCZNIKI

Gmina
KOWAL

Gmina
KOWAL

DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ GMINY KOWAL

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY	63
1.1. Informacje ogólne.....	63
1.2. Komunikacja	64
1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne.....	65
1.4. Walory przyrodnicze.....	68
<i>Uwarunkowania przestrzenne.....</i>	<i>68</i>
<i>Stosunki hydrologiczne.....</i>	<i>68</i>
<i>Ochrona przyrody.....</i>	<i>69</i>
<i>Zabytki .....</i>	<i>70</i>
CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY	71
2.1. Gospodarka lokalna	71
<i>Przedsiębiorczość .....</i>	<i>71</i>
<i>Rynek pracy .....</i>	<i>75</i>
<i>Rolnictwo.....</i>	<i>77</i>
2.2. Infrastruktura i środowisko	79
<i>Urządzenia sieciowe.....</i>	<i>79</i>
<i>Ochrona środowiska.....</i>	<i>80</i>
<i>Odnawialne źródła energii .....</i>	<i>82</i>
<i>Gospodarka odpadami .....</i>	<i>82</i>
2.3. Stan finansów samorządowych	83
<i>Wykonanie budżetu .....</i>	<i>83</i>
<i>Struktura dochodów i wydatków .....</i>	<i>85</i>
<i>Fundusze Europejskie 2014-2020 .....</i>	<i>87</i>
<i>Rządowy Fundusz Polski Ład.....</i>	<i>88</i>
<i>Potencjał inwestycyjny.....</i>	<i>89</i>
CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY	90
3.1. Demografia	90
3.2. Kapitał społeczny	93
<i>Przedszkola.....</i>	<i>93</i>
<i>Szkoły .....</i>	<i>95</i>
<i>Kultura i sport .....</i>	<i>99</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne.....</i>	<i>100</i>
<i>Otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne Gminy.....</i>	<i>100</i>
3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	103

CZĘŚĆ 1: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ GMINY

1.1. Informacje ogólne

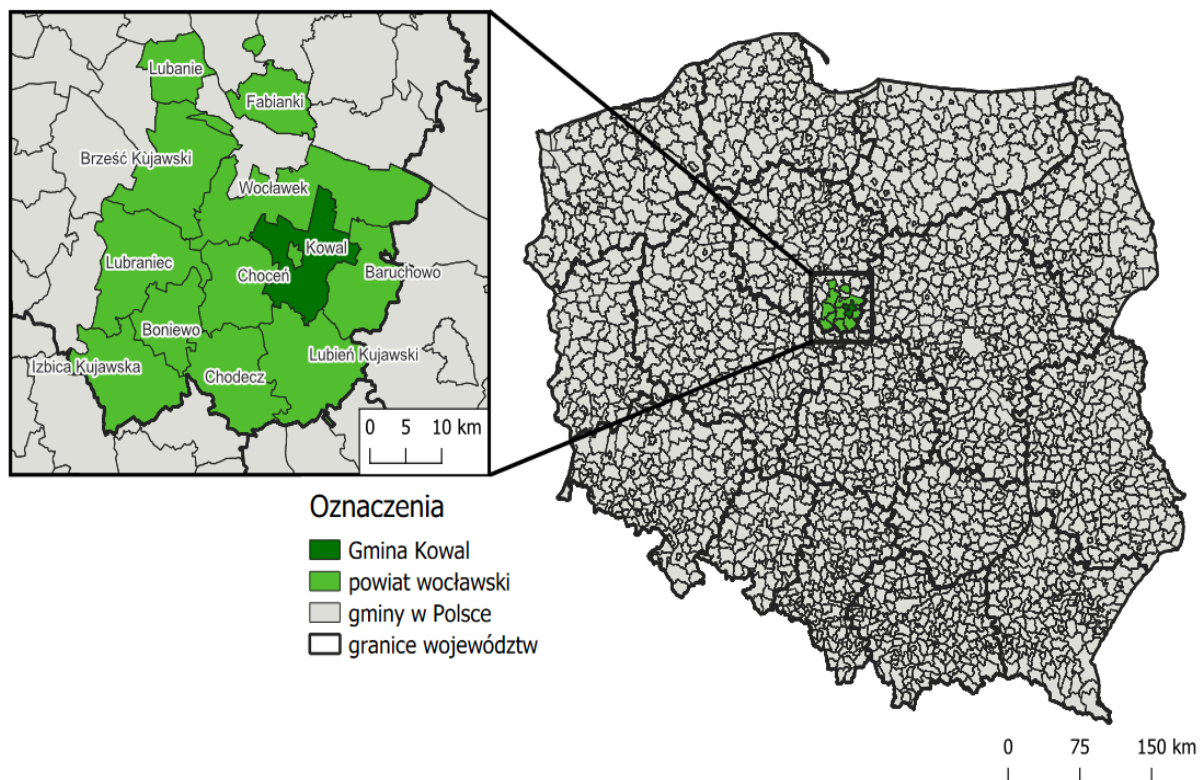
Gmina Kowal jest gminą wiejską, położoną w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego i w środkowej części powiatu włocławskiego. Według danych GUS Gmina Kowal w 2022 roku liczyła 3 849 mieszkańców, co w przeliczeniu na powierzchnię wynosiło 33,5 os./km². Całkowita powierzchnia Gminy wynosi ok. 115 km², w tym użytki rolne zajmują ok. 67%, lasy – 23%. Powierzchnia Gminy stanowi 7,8% powierzchni powiatu włocławskiego.

Gmina Kowal jest klasyczną gminą „obwarzankową”, której centrum znajduje się w innej gminie. Centrum to zarazem przyjmuje zarówno formalne, jak i poza formalne części funkcji i zadań od gminy obwarzankowej, w wymiarze przestrzennym, a także gospodarczym i społecznym. Obie gminy – miejska i wiejska, są ze sobą ściśle związane, a ich rozwój zależy od wzajemnej współpracy. W mieście zlokalizowana jest również siedziba Gminy wiejskiej Kowal.

Gmina Kowal graniczy z 4 innymi jednostkami terytorialnymi, należącymi również do powiatu włocławskiego:

- od północy z Gminą wiejską Włocławek,
- od wschodu z Gminą wiejską Baruchowo,
- od południa z Gminą miejsko-wiejską Lubień Kujawski,
- od zachodu z Gminą wiejską Chocień.

Gmina składa się z 17 sołectw: Bogusławice, Czerniewiczki, Dąbrówka, Dębniaki, Dobrzelewie, Dziardonice, Gołaszewo, Grabkowo, Grodztwo, Kępka Szlachecka, Krzewent, Nakonowo, Przydatki Gołaszewskie, Rakutowo, Strzały, Więśławice, Unisławice i Więśławice-Parcele, w których łącznie znajduje się 18 wsi.

Ryc. 12. Położenie administracyjne Gminy Kowal

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

1.2. Komunikacja

Szczególnym atutem Gminy jest jej położenie komunikacyjne w centrum Polski. Południową część Gminy przecina autostrada A1 z węzłem przy miejscowości Dąbrówka, która łączy bezpośrednio Trójmiasto, Toruń, Łódź, Częstochowę i Gliwice. Ponadto przez teren Gminy na osi północ-południe przebiega droga krajowa nr 91. Dzieli ona jednostkę na część zachodnią i wschodnią, a także łączy Gdańsk i Częstochowę. Przez Gminę Kowal przebiegają również drogi wojewódzkie: nr 265, łącząca Brześć Kujawski z Gostyniem oraz nr 269, łącząca Szczerkowo z Kowalem. Uzupełnienie sieci komunikacyjnej stanowią drogi powiatowe oraz gminne. Sieć dróg na terenie Gminy nieustannie się rozwija. Obecnie na terenie Gminy długość:

- autostrad wynosi 8 km,
- dróg krajowych wynosi 9 km,
- dróg wojewódzkich wynosi 11,9 km,
- dróg powiatowych wynosi 25,1 km,
- dróg gminnych wynosi 185,7 km,
- dróg publicznych nieutwardzonych wynosi 107,8 km.

W kolejnych latach w ramach inwestycji w zakresie dróg i infrastruktury drogowej zaplanowano:

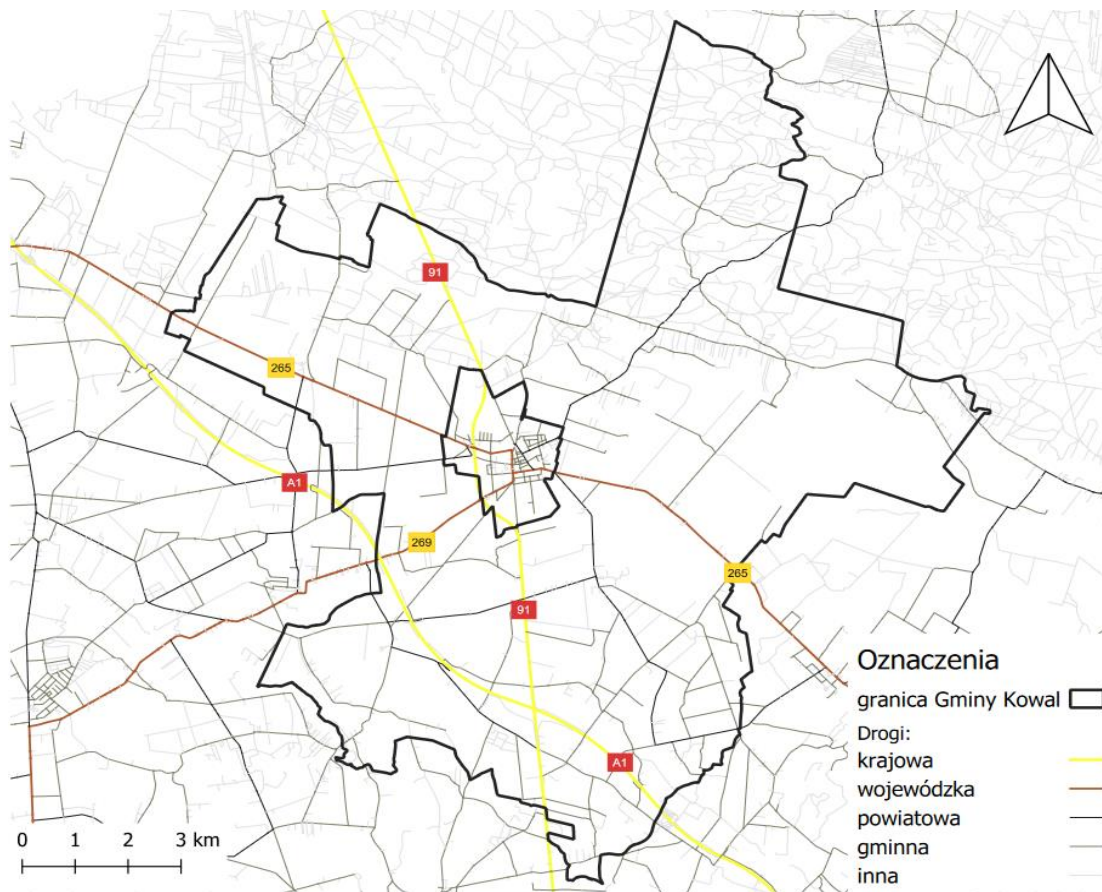
- przebudowę dróg gminnych na terenie Gminy Kowal,
- przebudowę drogi gminnej na 2,2 kilometrowym odcinku, między Gołaszewem, a Przydatkami Gołaszewskimi. Najbliższy dworzec kolejowy znajduje się natomiast w Czerniewicach (Gmina Choceń).

Odległości drogowe do ważniejszych dużych miast są następujące: stolice województwa – Toruń – oddalony jest o ok. 85 km (ok. 1 h 5 min jazdy samochodem), Bydgoszcz – oddalony jest o ok. 135 km (ok. 1 h 35 min jazdy samochodem), Łódź – oddalona jest o ok. 117 km (ok. 1 h 19 min jazdy samochodem), z kolei miasto powiatowe – Włocławek – oddalone jest o ok. 18 km (ok. 20 min).

Na terenie Gminy znajduje się jedna stacja kolejowa – Gołaszewo Kujawskie. Składa się z dwóch peronów. Według danych z Urzędu Transportu kolejowego dobową wymianę pasażerską na tej stacji w 2022 roku wyniosła średnio od 50 do 99 osób. Przez stację odbywa się ruch kolei nr 18 relacji Kutno – Piła.

Na terenie jednostki jest również zorganizowany transport zbiorowy, który realizuje prywatny przewoźnik Kujawsko-Pomorski Transport Samochodowy S.A. Wszystkie miejscowości Gminy są objęte transportem zbiorowym oraz w każdej miejscowości zlokalizowane są czynne przystanki autobusowe.

Ryc. 13. Układ komunikacyjny Gminy Kowal

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

1.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest nadrzędnym dokumentem planistycznym, który reguluje kwestie związane z planowaniem przestrzennym w regionie. W ramach zapisów zawartych w Planie Gmina Kowal ujęta została w następujących obszarach interwencji:

- 1) **Gmina o dominującej funkcji rolniczej w obszarach o średnim lub niskim potencjale rolnictwa** – są to gminy, które przez swoje uwarunkowania nie powinny traktować funkcji rolniczej jako wiodącej. Wykazują one natomiast predyspozycje do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, szczególnie ze względu na dużą liczbę osób poszukujących pracy przy małej liczbie miejsc pracy.
- 2) **Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka** – Zajmuje powierzchnię 820 km², co stanowi prawie 5% powierzchni województwa. Do tego obszaru należą gminy: Fabianki, Lubanie, Brześć Kujawski, Chocień, Włocławek oraz Gmina Kowal wraz z miastem. Mimo tego, że obszar ten jest ściśle powiązany z ośrodkiem miejskim, to faktyczne oddziaływanie Włocławka nie jest znaczne. Powodem tego jest duże znaczenie funkcji rolniczej na tym obszarze. W ujęciu statystycznym najbardziej widoczne są powiązania w postaci codziennych dojazdów mieszkańców do pracy i szkół.
- 3) **Obszar funkcjonalny Kujawy – wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa** – zajmuje powierzchnię 5 365 km², jest to blisko 30% powierzchni województwa. Obszar ten posiada wysokie walory do produkcji roślinnej, ze względu na występowanie gleb o

dobrych jakości klasach bonitacyjnych, a także ze względu na wysoką kulturę rolną, tradycje przetwórcze i rolnicze oraz duże powierzchnie użytków rolnych. Wszystkie te uwarunkowania kreują go jako obszar żywicielski regionu. Obszar potrzebuje pomocy ze względu na to, że wykorzystanie tego potencjału ograniczają niedobory wody w okresie wegetacyjnym, który jest efektem niskiej rocznej sumy opadów oraz stosunkowo wysokiej temperatury powietrza, zwłaszcza w okresie letnim. Efektem tego jest utrudniony wzrost roślin, co skutkuje obniżaniem plonów, niezależnie od jakości prowadzonych zabiegów agrotechnicznych.

- 4) **Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych** – zajmuje powierzchnię 6 659 km², czyli 37% powierzchni województwa. Są to tereny leżące wzdłuż autostrady A1 oraz dróg ekspresowych S5 i S10, które element sieci transportowej korytarzy TEN-T. Obszar ten charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną, więc są bardzo atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów. Tereny inwestycyjne przygotowane dla potrzeb rozwoju lokalnego jak i zewnętrznego biznesu mają przede wszystkim generować nowe miejsca pracy.

Ryc. 14. Granice miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta Włocławka na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Powierzchnia całkowita Gminy Kowal wynosi ok. 115 km², z czego lasy stanowią 23% powierzchni, a użytki rolne 67%. Tym samym tereny przeznaczone na cele pozarolnicze (mieszkańciewe, usługowe, przemysłowe) stanowią ok. 10% powierzchni jednostki.

Na terenie Gminy obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kowal przyjęte Uchwałą nr XLII/272/23 Rady Gminy Kowal z dnia 27 lutego 2023 roku. Oprócz Studium Gmina dysponuje również Miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Stanowią one akty prawa miejscowego, które regulują funkcję oraz sposób wykorzystania danego terenu. Na obszarze Gminy obowiązuje 5 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (z czego 3 uchwalone były przed 2003 r.), a udział powierzchni Gminy pokrytej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi ok. 1,3%. Najnowszy Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego przyjęto w listopadzie 2023 roku (stan na maj 2024 roku) na mocy Uchwały nr XLVIII/335/2023 Rady Gminy Kowal z dnia 15 listopada 2023 roku i dotyczył on obszaru położonego przy węźle autostrady A-1 „Kowal”, w obrębie miejscowości Dąbrówka, Unisławice i Kępka Szlachecka w Gminie Kowal.

Na terenach nie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego polityka przestrzenna Gminy prowadzona jest w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy lub na podstawie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W latach 2018-2022 w Gminie Kowal wydano łącznie 393 decyzje o warunkach zabudowy, co stanowiło około 7,56% wszystkich wydanych decyzji w powiecie włocławskim. Analizując poszczególne lata zaobserwowano, że w badanej jednostce największą liczbę decyzji o warunkach zabudowy wydano w 2022 roku (96), a najmniejszą w 2020 roku (60). Przeliczając podane wartości na 1 tys. mieszkańców można zauważyć, że w całym analizowanym okresie w Gminie Kowal wydano większą liczbę decyzji o warunkach zabudowy w porównaniu do powiatu włocławskiego.

Niski udział planów miejscowych w powierzchni Gminy, a tym samym korzystanie z alternatywy w postaci decyzji o warunkach zabudowy może utrudniać racjonalną politykę przestrzenną władzom samorządowym, ponieważ rodzi to możliwość przypadkowych i rozproszonych lokalizacji inwestycji, niekoniecznie zgodnych z założonym ładem przestrzennym. Na terenach wiejskich coraz częściej zaczynają pojawiać się budynki mieszkalne jednorodzinne, wolnostojące, niezwiązane z gospodarstwami rolnymi.

Tab. 4. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego w latach 2018-2022

		2018	2019	2020	2021	2022
Decyzje o warunkach zabudowy ogółem	Kowal	63	79	60	95	96
	Powiat włocławski	932	959	1049	1274	986
Decyzje o warunkach zabudowy w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców	Kowal	16,00	20,16	15,39	24,54	24,94
	Powiat włocławski	10,79	11,15	12,55	15,34	11,94

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższa tabela przedstawia liczbę wydanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego w latach 2018-2022. Na terenie Gminy wydano łącznie 188 pozwoleń na budowę, co stanowiło 7,26% wszystkich wydanych pozwoleń w powiecie. Przeliczając podane wartości na 1 tys. mieszkańców również zaobserwowano, że w Gminie wydawano większą liczbę pozwoleń na budowę niż średnia dla gmin w powiecie, co wskazuje na większy ruch budowlany w Gminie.

Tab. 5. Liczba pozwoleń na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego w latach 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022

ogółem	Kowal	24	26	38	55	45
	powiat	406	466	586	722	508
na 1 tys. mieszkańców	Kowal	6,10	6,64	9,75	14,21	11,69
	powiat	4,70	5,42	7,01	8,69	6,15
w tym nowe budynki mieszkalne (%)	Kowal	70,83	57,69	60,53	78,18	57,78
	powiat	60,84	63,09	65,53	70,64	68,50
w tym nowe budynki zbiorowego zamieszkania oraz niemieszkalne i obiekty inżynierii lądowej i wodnej (%)	Kowal	29,17	42,31	39,47	21,82	42,22
	powiat	39,16	36,91	34,47	29,36	31,50

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.4. Walory przyrodnicze

Uwarunkowania przestrzenne

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego, Gmina Kowal leży na obszarze Nizu Środkowoeuropejskiego i na terenie podprovincji Pojezierza Południowobałtyckiego, a także na obszarze 2 makroregionów – Pojezierza Wielkopolskiego i Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. W węższej skali obszar omawianej jednostki można podzielić również na 2 mezoregiony – Pojezierze Kujawskie i Kotlinę Płocką. Jednostka w największej części leży w mezoregionie Pojezierza Kujawskiego, które charakteryzuje się żyznymi glebami, małym zalesieniem i rozległymi równinami. Według „Klasyfikacji gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego” Przemysława Śleszyńskiego i Tomasza Komornickiego z Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego (Polska Akademia Nauk), Gmina Kowal zawiera się w kategorii gmin z rozwiniętą funkcją transportową. Jest to ściśle powiązane z sprzyjającymi temu położeniem jednostki. Gmina jest zlokalizowana w centrum Polski, w sąsiedztwie jednej z najistotniejszych arterii komunikacyjnych, czyli węzła „KOWAL”, który jest skrzyżowaniem autostrady A1 z drogą krajową nr 91.

Stosunki hydrologiczne

Pod względem hydrograficznym Gmina Kowal znajduje się w regionie wodnym Środkowej Wisły, który wchodzi w skład obszaru dorzecza Wisły. Główną osią hydrologiczną Gminy są cieki wodne: Rakutowka i Lubieńka, a także jeziora: Rakutowskie, Lubiechowskie i Krzewent. Większość z tych wód powierzchniowych znajduje się w północnej części Gminy, natomiast pozostała część jest uboga w sieć hydrologiczną. Wody powierzchniowe stanowią 271 hektarów terenu Gminy. W większości wody powierzchniowe na terenie Gminy się ocenia na zły stan. Przyczyniają się do tego głównie działania antropogeniczne, w dużej mierze rolnictwo.

Na terenie Gminy występują również wody podziemne, na kilku poziomach wodonośnych. Na większości terenu jednostki występują wody wierzchołkowe (zaskórne), które są zależne od opadów atmosferycznych, co powoduje, że ich zasobność jest niewielka. Na terenie Gminy występują również wody gruntowe. Są one osadzone dosyć płytko, przez co są silnie narażone na przenikanie zanieczyszczeń z wyższych warstw. W warstwach wodonośnych pokrytych utworami słabo przepuszczalnymi występują wody wgłębne. Występujące na terenie Gminy wody

podziemne wiekowo związane z czwartorzędem i trzeciorzędem, które stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia gospodarki komunalnej i przemysłowej w wodę.

Ochrona przyrody

Ochrona przyrody na terenie jednostki realizowana jest w oparciu o ustawę o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. W rozumieniu ustawy ochrona przyrody oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników, a odbywa się to poprzez wprowadzanie różnych form ochrony przyrody.

Na terenie Gminy Kowal najwyższą rangą ochroną przyrody jest teren rezerwatu przyrody „Jezioro Rakutowskie”, który zajmuje 414,07 ha powierzchni Gminy. Obszar ma na celu ochronę największego na Pojezierzu Gostynińskim jeziora oraz terenów sąsiadujących. Na tych terenach można spotkać charakterystyczną roślinność oraz rzadkie gatunki ptaków. Ustanowiono dla tego obszaru plan ochrony (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. Nr 311, poz. 3387). W planie ochrony środowiska stwierdzono liczne zagrożenia dla środowiska naturalnego tego terenu. Można wyróżnić wśród nich:

- zaburzoną hydrologię jeziora,
- zalesienie wilgotnych łąk,
- zmiany użytków zielonych na rolne,
- zanieczyszczenie i eutrofizację wód,
- kłusownictwo, myślistwo,
- presja drapieżnych inwazyjnych gatunków ssaków.

W odpowiedzi na te problemy wskazano takie działania ochronne jak: stabilizację poziomu wód w jeziorze i niedopuszczanie do dalszego zaburzania hydrologii jeziora, usuwanie krzewów i drzew porastających wilgotne łąki, monitoring jakości wód.

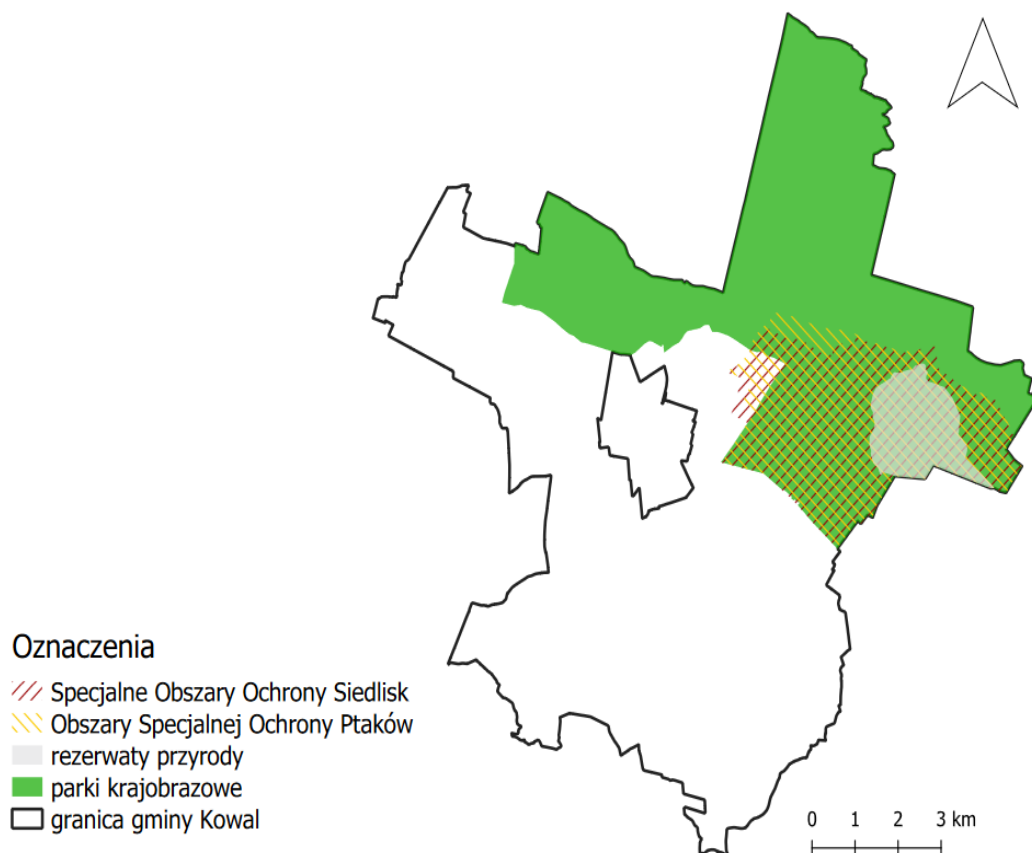
Na terenie Gminy Kowal znajduje się również Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy, który zajmuje 3 381 ha terenu jednostki. Park ten jest istotnym elementem łączącym Kampinoski Park Narodowy z Puszcza Bydgoską, a następnie z Borami Tucholskimi. Park ma na celu ochronę unikatowego krajobrazu tarasów Wisły, tarasów zwydmionych oraz równin akumulacji bagiennej. Ponad 60% powierzchni Parku pokrywają lasy, które stanowią ostoję dla licznych gatunków zwierząt, w szczególności ptaków. Tereny parku krajobrazowego chronią również ponad 800 gatunków roślin, w tym około 50 objętych ochroną prawną. W tym jeden pomnik przyrody w granicach Gminy – Dąb Szypułkowy.

Na terenie Gminy Kowal znajdują się również obszary Natura 2000. Obszary te utworzono w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków, siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania społeczności lokalnej. Dzieli się je na dwa typy: obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk. Na terenie Gminy do tej formy ochrony przyrody należą tereny:

- Błota Rakutowskie (PLB 040001) – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków,
- Błota Kłócieńskie (PLH 040031) – Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk.

Obszar Natura 2000 Błota Rakutowskie zajmuje powierzchnię 4 437 ha, z czego na terenie Gminy znajduje się 1 864 ha. Obszar ten obejmuje jezioro Rakutowskie, razem z przybrzeżnym pasem zalewowych łąk turzycowych oraz przylegający do nich kompleks leśny, który tworzą głównie olsy i łągi olszowo-jesionowe. Obszar ten stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej. Zaobserwowano tu 24 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 21 gatunków ptaków migrujących wpisanych do tego załącznika. Spośród zagrożonych gatunków gniazdujących na tym obszarze, 7 znajduje się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. Obszar Natura 2000 Błota Kłócieńskie zajmuje teren 4 437,9 ha, z czego 1 864,9 ha znajduje się na terenie Gminy Kowal. Tereny te obejmują Nieckę Kłócieńską. Krajobraz tego miejsca charakteryzuje się równym ukształtowaniem

powierzchni oraz okresowo podmokłymi terenami. W centralnej części tego obszaru znajduje się wcześniej wspomniane jezioro Rakutowskie. Na tych terenach zidentyfikowano dużą liczbę cennych siedlisk przyrodniczych. Są to m. in. wydmy śródlądowe, starorzecza, łąki trzęślicowe, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe.

Ryc. 15. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Kowal

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Dzięki swoim urodziwym krajobrazom i cennym walorom przyrodniczym Gmina Kowal może poszczycić się niezwykle ciekawymi szlakami pieszymi. Pośród szlaków o charakterze turystyczno-poznawczym można wyróżnić:

- szlak żółty „Północny” Włocławek - Telążna - Duninów,
- szlak zielony „Południowy” Włocławek - Kukawy - Skrzyńki,
- szlak niebieski „Łącznikowy” Kowal - Mostki.

Zabytki

Na terenie Gminy włączono do Gminnej Ewidencji Zabytków 112 nieruchomości, w tym 8 z nich należy do Rejestru zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Do najbardziej znaczących z nich zalicza się:

- Kościół parafialny p. w. św. Marii Magdaleny w Grabkowie,
- Kościół filialny p. w. św. Marka Ewangelisty w Nakonowie,
- Park dworski w Bogusławicach,
- Założenia ogrodowo-dworskie w Dąbrówce,
- Założenia ogrodowo-dworskie w Unisławicach,
- Założenia pałacowo-parkowe w Więśławicach-Parcele.

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ GMINY

2.1. Gospodarka lokalna

Przedsiębiorczość

Jednym z głównych czynników obrazujących atrakcyjność gospodarczą danej jednostki samorządu terytorialnego jest liczba zarejestrowanych na jej terenie podmiotów gospodarczych w systemie REGON. Poniższa tabela przedstawia zmianę liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Kowal na tle średnich dla gmin powiatu wrocławskiego i poszczególnych gmin tego powiatu, które stanowią takie jednostki jak: Kowal (gmina miejska), Baruchowo, Boniewo, Brześć Kujawski, Chocień, Chodecz, Fabianki, Izbica Kujawska, Lubanie, Lubień Kujawski, Lubraniec, Włocławek. W 2022 roku największą liczbę podmiotów gospodarczych odnotowano w Gminie Fabianki, pozostałe gminy w tym roku posiadały znacznie mniej zarejestrowanych podmiotów REGON. Analizując zawarte w tabeli dane zaobserwowano, że we wszystkich gminach liczba przedsiębiorstw wzrosła w porównaniu do stanu za 2018 rok. Największą dynamikę tego zjawiska w badanym okresie odnotowano w Gminie Fabianki. W omawianej jednostce w latach 2018-2022 przybyło 56 zarejestrowanych podmiotów REGON. Z kolei w Gminie Kowal odsetek zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie REGON był jednym z mniejszych w powiecie. Rosnąca liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Kowal świadczy jednak o postępującym rozwoju gospodarczym badanej jednostki.

Tab. 6. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Kowal na tle średniej powiatu wrocławskiego i pozostałych gmin powiatu wrocławskiego w latach 2018 i 2022 roku

JST	2018		2022		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2018-2022
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
Powiat wrocławski	6 199	100,0%	7 203	100,0%	1 004
Kowal (miasto)	393	6,3%	417	5,8%	24
Baruchowo	234	3,8%	258	3,6%	24
Boniewo	143	2,3%	171	2,4%	28
Brześć Kujawski	854	13,8%	994	13,8%	140
Chocień	490	7,9%	596	8,3%	106
Chodecz	394	6,4%	448	6,2%	54
Fabianki	1 012	16,3%	1 220	16,9%	208
Izbica Kujawska	500	8,1%	562	7,8%	62
Kowal	241	3,9%	297	4,1%	56
Lubanie	299	4,8%	350	4,9%	51
Lubień Kujawski	440	7,1%	496	6,9%	56
Lubraniec	586	9,5%	661	9,2%	75
Włocławek	613	9,9%	733	10,2%	120

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród zarejestrowanych na obszarze Gminy Kowal podmiotów gospodarczych największy odsetek stanowiły przedsiębiorstwa działające w branży związanej z handlem hurtowym i detalicznym; naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Seksja G). W 2022 roku ich liczba wyniosła 69, co stanowiło 23% wszystkich podmiotów gospodarczych w jednostce. W tym samym roku liczba podmiotów zajmujących się budownictwem (Seksja F) wyniosła 67 (23% wszystkich podmiotów). Pozostałą działalnością usługową (Seksja S i T) świadczyły 34 przedsiębiorstwa (11%), a działalnością związaną z transportem i gospodarką magazynową (Seksja H) prowadziło 31 podmiotów (10%). Znaczny odsetek wszystkich podmiotów gospodarczych w jednostce stanowiły również firmy prowadzące pozostałą działalność związaną z przetwórstwem przemysłowym (Seksja C) oraz przedsiębiorstwa zajmujące się opieką zdrowotną i pomocą społeczną (Seksja Q). Kształtująca się w ten sposób struktura działających na terenie Gminy podmiotów gospodarczych wskazuje na niską dywersyfikację lokalnego rynku pracy, który nie zaspakaja potrzeb wszystkich mieszkańców Gminy, mogąc w ten sposób prowadzić tym samym do wzmożonych migracji zarobkowych.

Tab. 7. Podmioty działające na terenie Gminy Kowal w 2022 r. według sekcji PKD

SEKCJE PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział
SEKCJA G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	69	23%
SEKCJA F Budownictwo	67	23%
SEKCJA S i T Pozostała działalność usługowa	34	11%
SEKCJA H Transport i gospodarka magazynowa	31	10%
SEKCJA C Przetwórstwo przemysłowe	19	6%
SEKCJA Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	14	5%
SEKCJA M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	13	4%
SEKCJA I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	11	4%
SEKCJA P Edukacja	9	3%
SEKCJA N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7	2%
SEKCJA J Informacja i komunikacja	6	2%
SEKCJA A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	4	1%
SEKCJA O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	4	1%
SEKCJA K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3	1%
SEKCJA R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3	1%
SEKCJA L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	1%
SEKCJA D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0%
SEKCJA B Górnictwo i wydobywanie	0	0%
SEKCJA E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0%
SEKCJA U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największymi na terenie Gminy Kowal przedsiębiorstwami są:

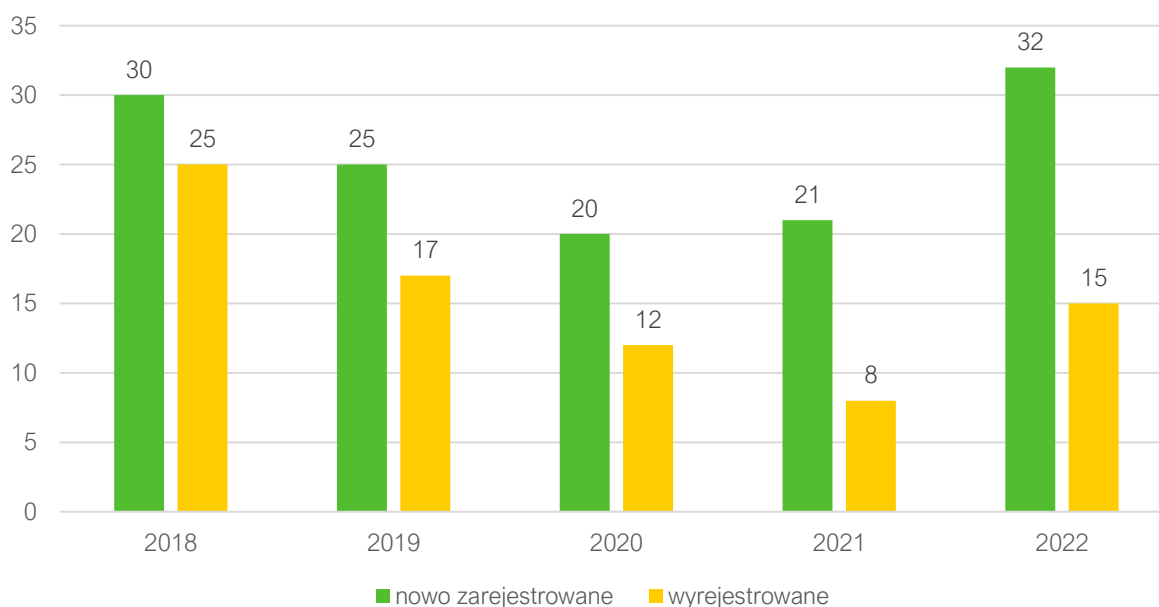
- Fresh Frozen Food Park, Dziardonice 14A, 87-820 Kowal,
- Agrofarma, Gołaszewo 60 A, 87-820 Kowal,

- Podgrodzie Przydatki Gałaszewskie 3, 87-820 Kowal,
- Fruga Maciej Gabrysiak Ossówek 22, 87-820 Dąbrówka.

Przedsiębiorstwo Fresh Frozen Food Park zajmuje się magazynowaniem. Firma dysponuje chłodniami i pojemności 4000 miejsc paletowych. Agrofarma oraz Podgrodzie to obiekty będące hotelami, restauracjami oraz świadczą usługi z zakresu agroturystyki. Przedsiębiorstwo Fruga Maciej Gabrysiak to hurtownia i sortownia owoców. Zakład świadczy również usługi związane z pakowaniem owoców.

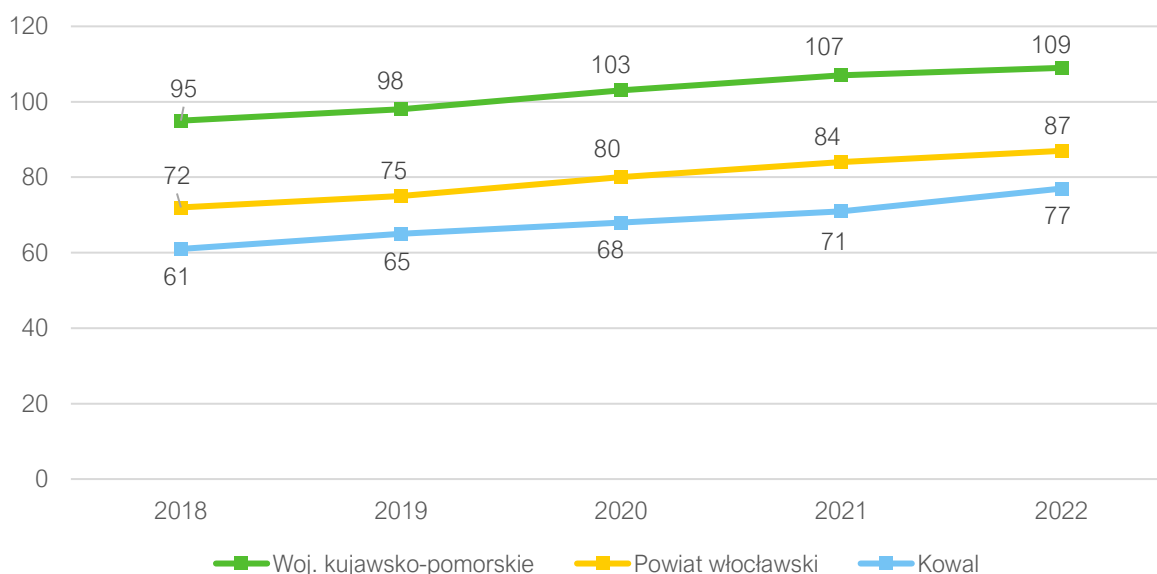
Poniższy wykres przedstawia liczbę nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w systemie REGON na terenie Gminy Kowal w latach 2018-2022. W całym badanym okresie liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw przewyższała liczbę wyrejestrowanych przedsiębiorstw z rejestru REGON. Największa różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi i wyrejestrowanymi przedsiębiorstwami z rejestru REGON nastąpiła w roku 2022. Przybyły wówczas na terenie Gminy 32 nowe firmy, a 15 się wyrejestrowało. Jest to zjawisko pozytywne, które świadczy o poprawiających się warunkach do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie omawianej Gminy oraz o rosnącej aktywności gospodarczej mieszkańców badanej jednostki.

Ryc. 16. Porównanie podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2018-2022 działających na terenie Gminy Kowal

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

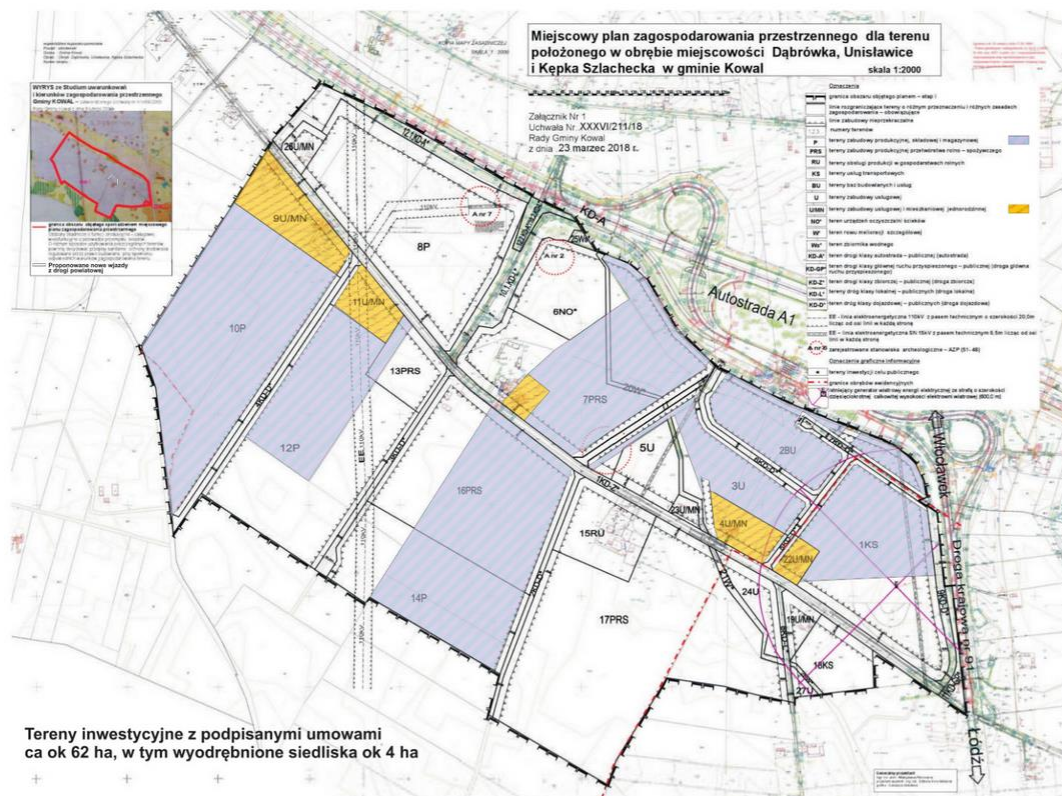
Poniższa rycina przedstawia liczbę zarejestrowanych w systemie REGON podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal na tle gmin powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022. Zaobserwowano, że na przestrzeni badanego okresu średnia dla Gminy, powiatu i województwa charakteryzowała się wzrostem wartości. W analizowanym okresie średnia liczba podmiotów na 1 tys. mieszkańców w Gminie kształtowała się na poziomie 68 przedsiębiorstw. Wynik ten był znacznie niższy niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu włocławskiego, co oznacza, że obszar Gminy Kowal charakteryzował się niższą atrakcyjnością gospodarczą i mniejszą aktywnością gospodarczą mieszkańców, niż województwa i powiatu.

Ryc. 17. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Kowal dysponuje również obszarem przeznaczonym pod działalność gospodarczą ujętym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Określono go na mocy Uchwały Nr XXXVI/211/18 Rady Gminy Kowal z dnia 23 marca 2018 r. Tereny te zlokalizowane są przy węźle autostrady A1, w obrębie miejscowości Dąbrówka, Unisławice i Kępka Szlachecka. Teren Parku Inwestycyjnego zajmuje łącznie 140 ha, z czego 15 ha, od 2019 roku, należy do spółki „Bartek”. Spółka planuje wybudować park magazynowo-logistyczno-produkcyjny wraz z niezbędną infrastrukturą. Obszar Parku Inwestycyjnego jest uzbrojony w sieć wodociągową oraz elektryczną. Na tych terenach jest również dogodna możliwość dojazdu do działek inwestycyjnych, a lokalizację uatrakcyjnia sąsiedztwo węzła autostrady A1. Ponadto obszar Parku Inwestycyjnego włączony jest do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

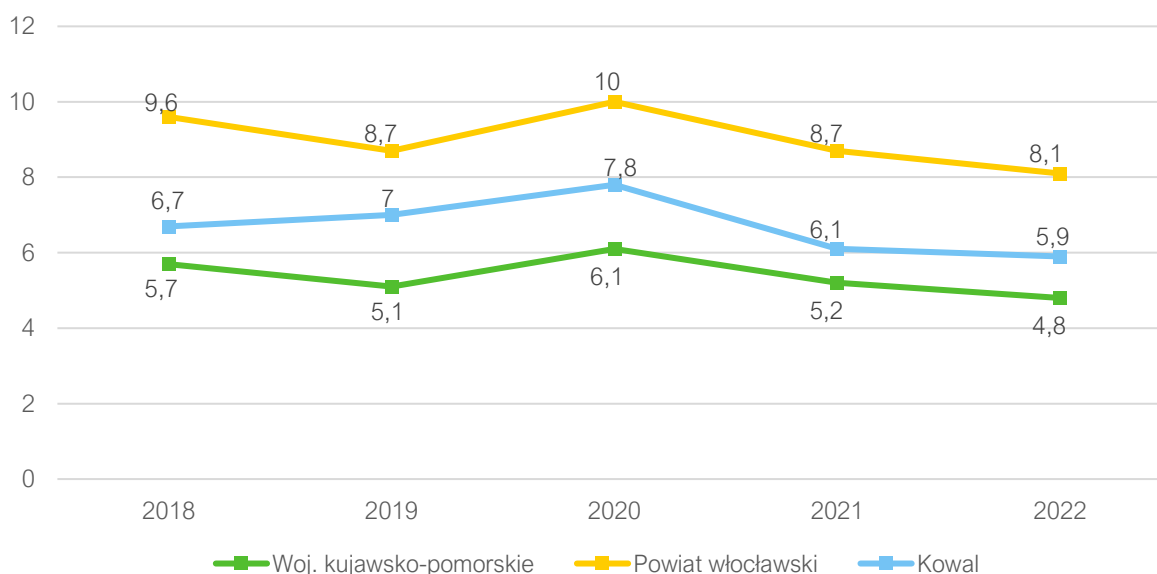
Ryc. 18. Tereny inwestycyjne w Gminie Kowal

Źródło: <https://ugkowal.archiwum.bip.net.pl/a3979.html>

Jak wcześniej wspomniano, Gmina również współpracuje z Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną, która stanowi integralną część Polskiej Strefy Inwestycji, funkcjonując na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego oraz wschodniej części województwa pomorskiego. Jej zadaniem jest wspieranie przedsiębiorczości poprzez kreowanie korzystnych warunków dla rozwoju firm o różnej wielkości. Można skorzystać z pomocy inwestycyjnej w postaci zwolnienia z podatku dochodowego (zarówno PIT, jak i CIT).

Rynek pracy

Poniższa rycina przedstawia udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2018-2022 w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego. W analizowanym okresie wartość wskaźnika dla badanej jednostki kształtowała się na średnim poziomie 6,9%. W 2020 roku odnotowano wzrost bezrobocia w Gminie, który, podobnie jak w całym kraju, został wywołany globalną pandemią SARS-COV-2, jednak kolejnych latach udział osób bezrobotnych zaczął spadać, aby ukształtować się na poziomie niższym niż na początku badanego okresu. Na przestrzeni całego okresu badań poziom bezrobocia w omawianej jednostce przewyższał średnią województwa pomorskiego, natomiast kształtował się na niższym poziomie niż w powiecie włocławskim.

Ryc. 19. Udział bezrobotnych osób zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poniższa tabela przedstawia strukturę osób bezrobotnych w powiecie włocławskim pod koniec 2022 roku (stan na 31 grudnia). Liczba zarejestrowanych ogółem bezrobotnych wynosiła wówczas 3 967 osób, z czego 59,1% stanowiły kobiety. Pod względem czasu pozostawania bez pracy, największą grupę w powiecie tworzyli niepracujący od ponad 24 miesiące. Analizując strukturę wieku bezrobotnych zaobserwowano, że najwyższy odsetek osób pozostawających bez pracy stanowili bezrobotni w grupie wiekowej 35-44 lata (łącznie 1 048 osób, w tym 673 kobiety) oraz w grupie wiekowej 25-34. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia, najwyższy odsetek bezrobotnych zaobserwowano wśród osób, które uzyskały wykształcenie gimnazjalne/podstawowe i poniżej oraz zasadnicze zawodowe/branżowe.

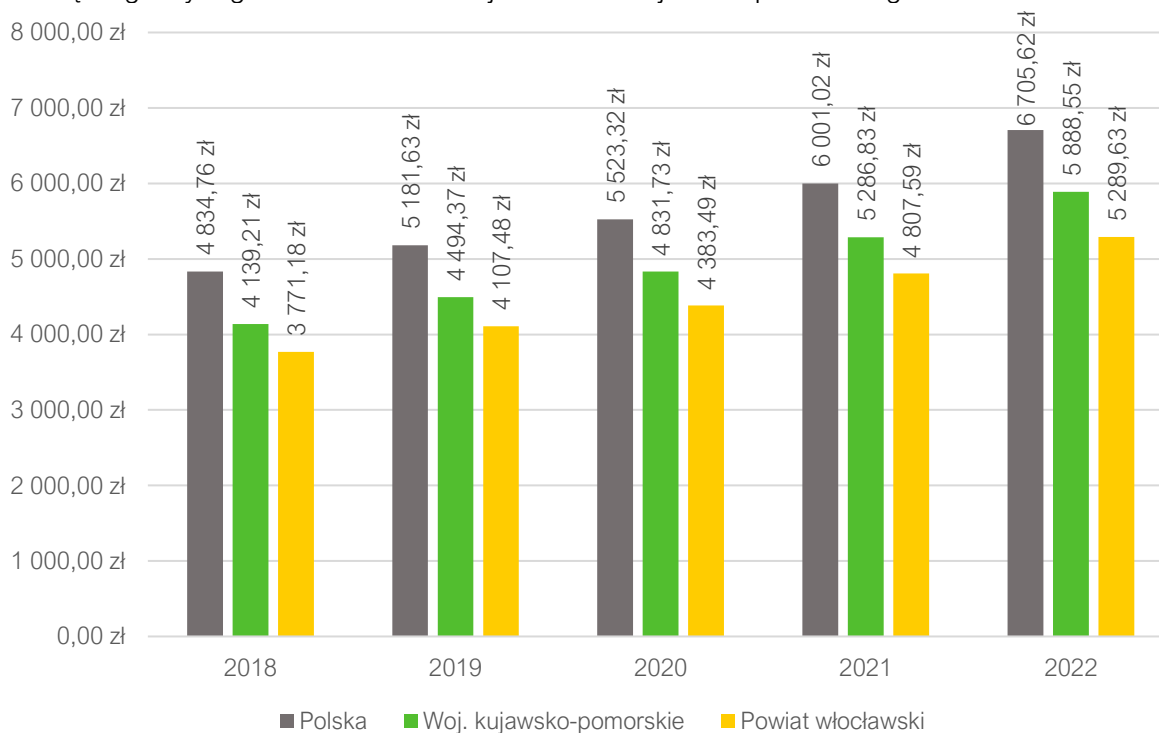
Tab. 8. Struktura bezrobotnych w powiecie wrocławskim (stan na koniec 2022 roku)

		Ogółem	w tym kobiety
Bezrobotni zarejestrowani ogółem		3 967	2 345
Czas pozostawania bez pracy w m-c	do 1	222	89
	1-3	576	265
	3-6	419	228
	6-12	445	258
	12-24	480	256
	powyżej 24	1 825	1 249
Wiek	18-24	417	255
	25-34	940	668
	35-44	1 048	673
	45-54	880	492
	55-59	455	257
	60 lat i więcej	227	0
Wykształcenie	wyższe	281	230
	policealne i średnie zawodowe/branżowe	801	570
	średnie ogólnokształcące	349	282

	zasad. zawodowo/branżowe	1 123	599
	gimnazjalne/podstawowe i poniżej	1413	664

Źródło: Sprawozdanie z rynku pracy MRPiT-01. Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu włocławskiego.

Poniższa rycina przedstawia przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie włocławskim na tle Polski i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022. W 2022 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie w powiecie kształtowało się na poziomie 5 289,63 zł, co stanowiło 78,88% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w skali kraju oraz 89,83% przeciętnego wynagrodzenia w skali województwa kujawsko-pomorskiego.

Ryc. 20. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie włocławskim na tle Polski i województwa pomorskiego w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rolnictwo

Na terenie Gminy Kowal działalność prowadzi 468 gospodarstw rolnych, co stanowi około 7% wszystkich podmiotów zlokalizowanych w powiecie włocławskim. W 2020 roku największy udział wśród gospodarstw rolnych w Gminie, miały podmioty o powierzchni 15 ha i więcej (26%). Natomiast najmniejszy udział wśród wszystkich gospodarstw rolnych stanowiły podmioty o łącznej powierzchni do 1 ha włącznie (1%). W tym samym roku średnia wielkość gospodarstwa rolnego na terenie Gminy Kowal wyniosła 12,57 ha.

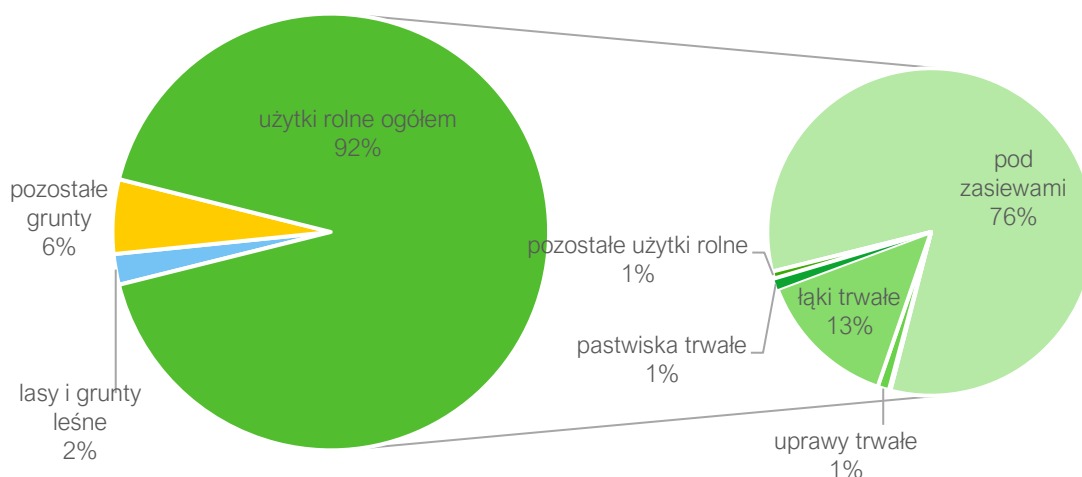
Tab. 9. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego w 2020 roku

Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	Kowal		Powiat włocławski	
	Liczba podmiotów	Udział	Liczba podmiotów	Udział
ogółem	468	100%	6 460	100%
do 1 ha włącznie	4	1%	86	1%
1 - 5 ha	132	28%	1 974	31%

5 - 10 ha	136	29%	1 666	26%
10 - 15 ha	73	16%	966	15%
15 ha i więcej	123	26%	1 768	27%
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego dla użytków rolnych (ha)	12,57		13,73	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2020.

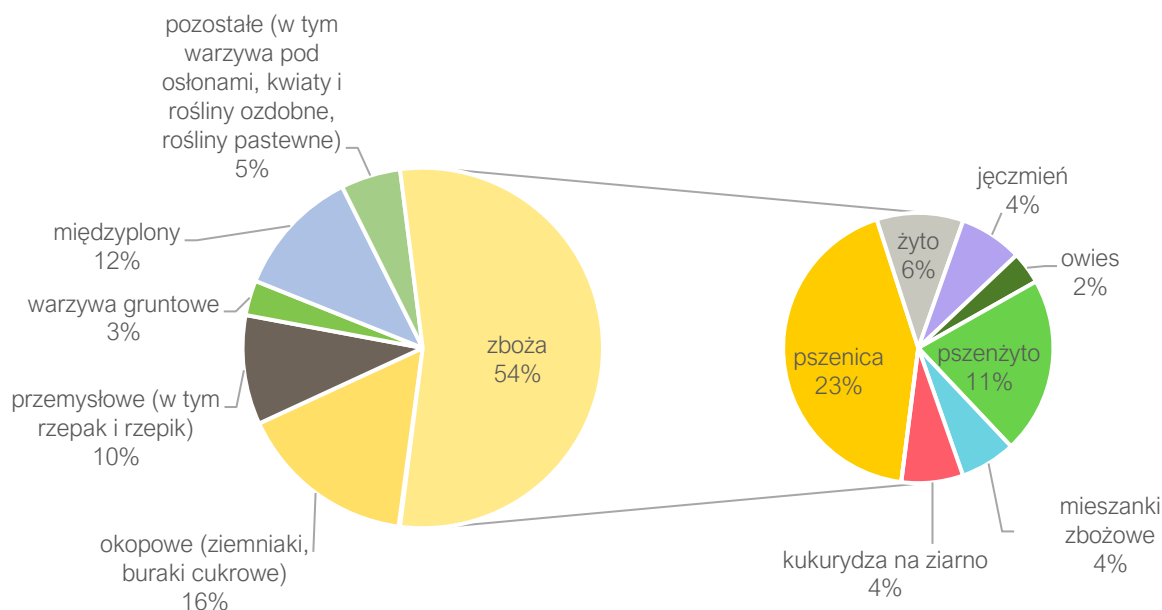
Poniższa rycina przedstawia udział powierzchni użytkowanych gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych Gminy Kowal w 2020 roku. Łączna powierzchnia gruntów rolnych na terenie badanej jednostki wyniosła wówczas około 6376 ha, z czego 92% stanowiły użytki rolne. Pozostałe grunty stanowiły średnio 6% powierzchni, a lasy i grunty leśne – 2% powierzchni. Analizując strukturę użytków rolnych w jednostce można zauważyć, że największą ich część stanowiły tereny znajdujące się pod zasiewami (76% użytków rolnych) oraz łąki trwałe (13% użytków rolnych).

Ryc. 21. Udział powierzchni użytkowanych gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych Gminy Kowal w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Poniższa rycina przedstawia powierzchnie zasiewów wybranych upraw przedstawioną w hektarach w Gminie Kowal 2020 roku. W jednostce uprawia się najwięcej zbóż (54% powierzchni użytków rolnych pod zasiewami). Drugim co do wielkości zajmowanej powierzchni rośliną uprawną są rośliny okopowe (16% powierzchni użytków rolnych pod zasiewami). Dalej w strukturze powierzchni zajmowanych gruntów znajdują się międzyplony (12%), rośliny przemysłowe (10%) oraz pozostałe (5%). W uprawie zbóż można wyszczególnić pszenice, która zajmuje prawie 1/4 powierzchni wśród uprawianych zbóż (23%). W Gminie drugim co do najczęściej spotykanych zbóż jest pszenżyto (11%). Żyto stanowi w Gminie 6% uprawianych zbóż, po 4% uprawianych zbóż stanowi kukurydza i jęczmień.

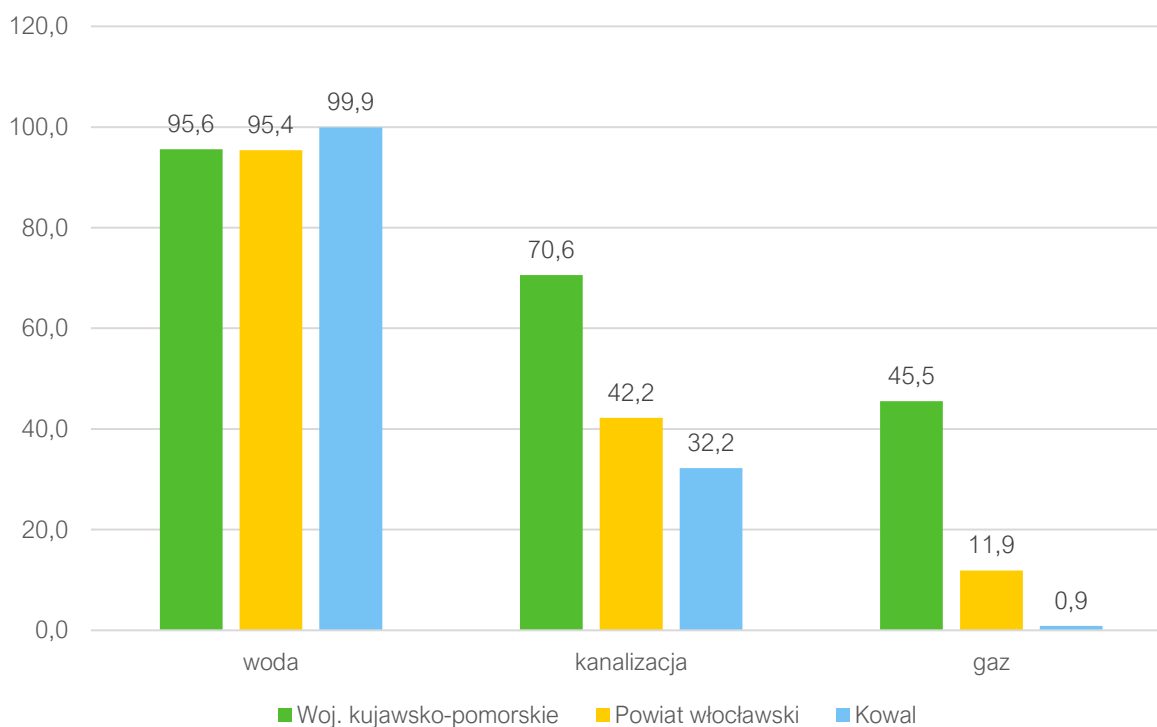
Ryc. 22. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw (ha) w Gminie Kowal w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 2020

2.2. Infrastruktura i środowisko

Urządzenia sieciowe

Dobrze rozwinięta infrastruktura sieciowa jest jednym z podstawowych czynników wpływających na atrakcyjność osiedleńczą oraz na potencjał inwestycyjny danego terenu. Według danych GUS w 2022 roku na terenie Gminy Kowal udział korzystających z sieci wodociągowej wyniósł 95,6%. Był to wynik nieznacznie wyższy od średniej dla całego powiatu włocławskiego oraz województwa kujawsko-pomorskiego. W tym samym roku odsetek osób posiadających przyłącza do sieci kanalizacyjnej kształtował się na poziomie 32,2%. Wynik ten był niższy od średniej dla jednostek porównawczych. Jest to zjawisko niekorzystne, które może przyczynić się pogorszenia stanu środowiska przyrodniczego w Gminie poprzez emisję zanieczyszczeń płynnych do wód gruntowych oraz gleb, co w rezultacie może doprowadzić do ich zakwaszenia oraz degradacji biosfery. W 2022 roku udział korzystających z sieci gazowej wyniósł 0,9%. Oznacza to, że głównym źródłem ciepła mieszkańców badanej jednostki są paliwa stałe (drewno oraz węgiel kamienny), co jest zjawiskiem negatywnym, ponieważ wykorzystywanie tego typu surowców do ogrzewania budynków mieszkalnych przyczynia się do zwiększonej emisji dwutlenku węgla i dwutlenku siarki do atmosfery, a w konsekwencji obniżenia jakości powietrza na terenie jednostki.

Ryc. 23. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Kowal w 2022 roku na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Podmiotem odpowiedzialnym za dostarczanie wody na terenie Gminy jest Gmina Kowal z siedzibą pod adresem ul. Piwna 33, 87-820 Kowal. Gmina zaopatrywana jest w wodę z trzech gminnych ujęć wody pitnej, znajdujących się w miejscowościach: Dębniaki, Nakonowo i Grabkowo. Na terenach Gminy istnieje również czwarte ujęcie wody w miejscowości Rakutowo, ale obecnie jest nieczynne i stanowi rezerwę wody. Łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej na terenie Gminy wynosi 147,8 km. Przez dynamiczny rozwój terenów mieszkalnych na obrzeżach Gminy, zauważono potrzebę rozbudowy sieci wodociągowej.

Gmina korzysta z usług dwóch oczyszczalni ścieków w miejscowościach – Gołaszewie o przepustowości 60 m³/dobę i Rakutowie o przepustowości 80 m³/dobę. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie jednostki to 25,8 km. Ponadto Gmina dotuje budowę przydomowych oczyszczalni ścieków oraz prowadzi regularne kontrole przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb. Gmina dostrzega również potrzebę rozbudowy sieci kanalizacyjnej w Gołaszewie wraz z dodatkową przepompownią, dlatego też pracuje nad przygotowaniem studium wykonalności realizacji sieci kanalizacji.

Głównym operatorem Internetu na terenie Gminy Kowal jest Kujawsko-Pomorskie Centrum Kompetencji Cyfrowych sp. z o. o. Ponadto na terenie całej Gminy jest dostęp do Internetu szerokopasmowego.

Ochrona środowiska

Zgodnie z danymi zawartymi w ewidencji Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego najczęściej spotykanym źródłem energii na terenie Gminy Kowal w 2023 roku był węgiel kamienny. Zidentyfikowanych zostało łącznie 989 źródeł ciepła tego typu, co stanowiło 52,66% wszystkich źródeł ciepła w Gminie. W tym samym roku drugim najczęściej spotykanym źródłem energii na terenie badanej jednostki była biomasa, w tym drewno – łączna liczba źródeł ciepła zasilanych w ten sposób wyniosła 601, co stanowiło 32% wszystkich źródeł ciepła w Gminie. Znaczny udział wśród zidentyfikowanych nośników energii wybieranych przez mieszkańców badanej jednostki

miała również energia elektryczna (8,79%). W Gminie nie korzysta się z takich źródeł ciepła jak ciepło sieciowe i energia słoneczna.

Tab. 10. Struktura źródeł ciepła na terenie Gminy Kowal w 2023 roku

Nośnik energii	Liczba źródeł	Udział w 2023 roku
węgiel kamienny	989	52,66%
gaz ziemny	71	3,78%
olej opałowy	14	0,75%
biomasa, w tym drewno	601	32,00%
ciepło sieciowe (lokalne kotłownie, elektrociepłownie, biogazownie, spalarnie odpadów)	0	0%
energia elektryczna	165	8,79%
energia słoneczna (kolektory słoneczne)	0	0%
energia geotermalna (pompy ciepła)	38	2,02%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków

Polityka środowiska na terenie Gminy Kowal prowadzona jest w oparciu o Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kowal na lata 2021-2024 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2028 (Uchwała nr XX/151/21 Rady Gminy Kowal z dnia 22 marca 2021 r.). W dokumencie wyznaczone zostały główne zadania, których realizacja miała przyczynić się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego na terenie Gminy. Należą do nich m.in.:

- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej,
- Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest,
- Montaż instalacji fotowoltaicznych,
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej,
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
- Opracowanie koncepcji rozwoju melioracji uwzględniającej małą retencję.

W celu prowadzenia kompleksowej polityki środowiskowej na terenie badanej jednostki, władze gminne realizują również Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Kowal (Uchwała Nr XX/108/16 Rady Gminy Kowal z dnia 07 października 2016 r.). W Planie wyznaczone zostały główne obszary problemowe, tj. największa emisja CO₂ na terenie Gminy wynika ze zużycia węgla kamiennego – wskazano indywidualne źródła ogrzewania budynków jako główne źródło „niskiej emisji” oraz brak scentralizowanego systemu ciepłowniczego na terenie Gminy. W odpowiedzi na wskazane wyzwania zaproponowano takie działania jak:

- Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej,
- Modernizację dróg gminnych,
- Edukację mieszkańców w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii,
- Promowanie zachowań energooszczędnych w transporcie – ecodriving.

Od 2012 roku na terenie Gminy prowadzony jest także Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Kowal na lata 2012-2032 (Uchwała nr XXIII/151/2012 Rady Gminy Kowal z dnia 11 października 2012 r.). W 2019 roku usunięto około 14 580 m², czyli 580 ton azbestu z terenu Gminy.

Odnawialne źródła energii

Zrównoważony rozwój na przestrzeni ostatnich lat stał się nieodłącznym elementem rozwoju jednostek terytorialnych. Efektem tego jest stopniowe zwiększanie nakładów inwestycyjnych na rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE). W Gminie Kowal znajdują się farmy fotowoltaiczne o mocy 2 300 kW oraz farmy wiatrowe o mocy 1 050 kW. Ponadto Gmina planuje dalszy rozwój OZE, w postaci farm fotowoltaicznych.

Gospodarka odpadami

Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór, wywóz i zagospodarowanie odpadów komunalnych na terenie Gminy Kowal jest PGK Saniko sp. z o.o. W Przydatkach Gołaszewskich funkcjonuje również Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów, który świadczy usługi na rzecz przyjmowania odpadów takich jak: przeterminowane leki, chemikalia, zużyte baterie i akumulatory itp. Zbieranie odpadów komunalnych podzielone jest na następujące frakcje: papier, metale i tworzywa sztuczne, szkło, odpady biodegradowalne i odpady zmieszane. Odbiór odpadów odbywa się na podstawie wyznaczonego harmonogramu. Poniższa tabela przedstawia stan gospodarki odpadami w Gminie Kowal w latach 2019-2023. W analizowanym okresie liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami zmalała o 151 osób. Jednocześnie odnotowano wzrost zebranych odpadów komunalnych. Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych odzwierciedla faktyczny stan segregacji odpadów w wybranej jednostce administracyjnej. Wskaźnik ten obowiązuje dopiero od 2021 roku, dlatego w okresie poprzedzającym nie ma dla niego danych. W latach 2021-2023 Gmina przekroczyła obowiązkowy próg minimalny. Na podstawie przedstawionych danych można zauważyć konieczność podejmowania działań, które pozwolą na efektywniejsze gospodarowanie odpadami komunalnymi na terenie Gminy.

Tab. 11. Stan gospodarki odpadami w Gminie Kowal w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022	2023	
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)	3 490	3 433	3 357	3 360	3 339	
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:	824,44	924,71	988,485	990,916	1 029,478	
<i>zmieszane</i>	351,20	440,22	436,13	492,40	491,82	
<i>segregowane</i>	473,24	484,49	552,355	498,516	537,658	
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów	57,40%	52,39%	52,84%	50,30%	52,23%	
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca	0,236	0,269	0,294	0,295	0,308	
	gmina	26,16	36,48	x	x	x

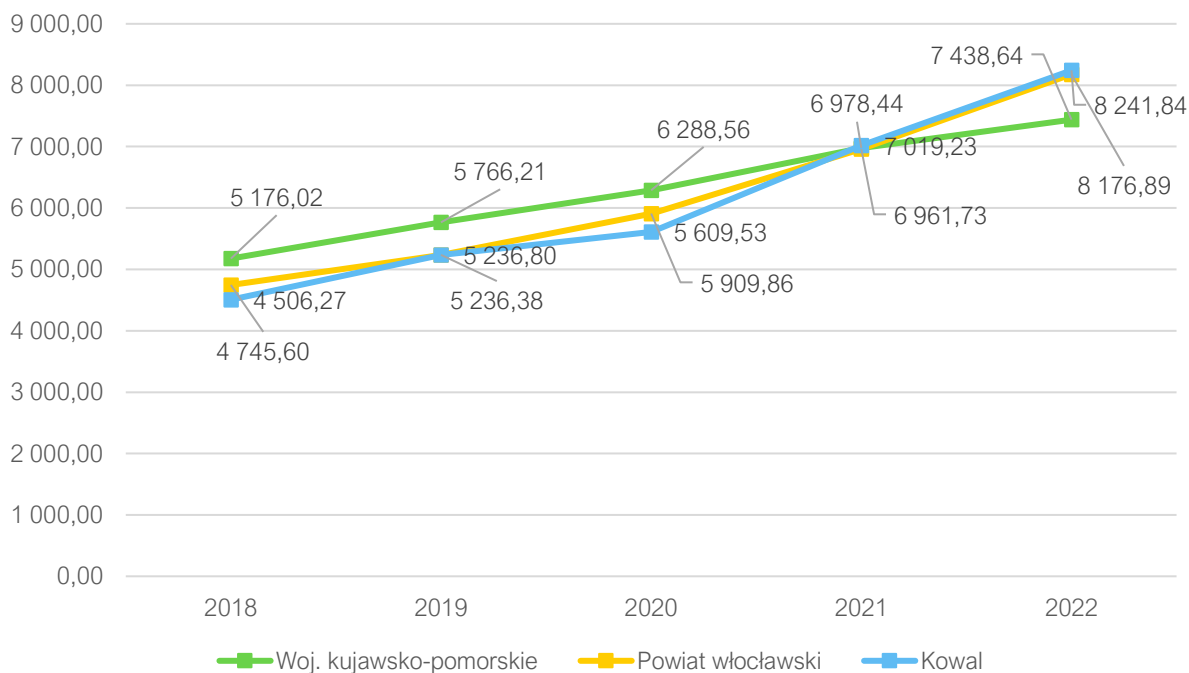
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (%)	wymagany	40	50	x	x	x
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych (%)	gmina	62,41	31,27	38,73	x	x
	wymagany	60	70	70	x	x
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (%)	gmina	30,59	43,18	30,16	x	x
	wymagany	<40	<35	<35	x	x
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych	gmina	x	X	44,85	39,26	39,64
	wymagany	x	X	>20	>25	>35

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań

2.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

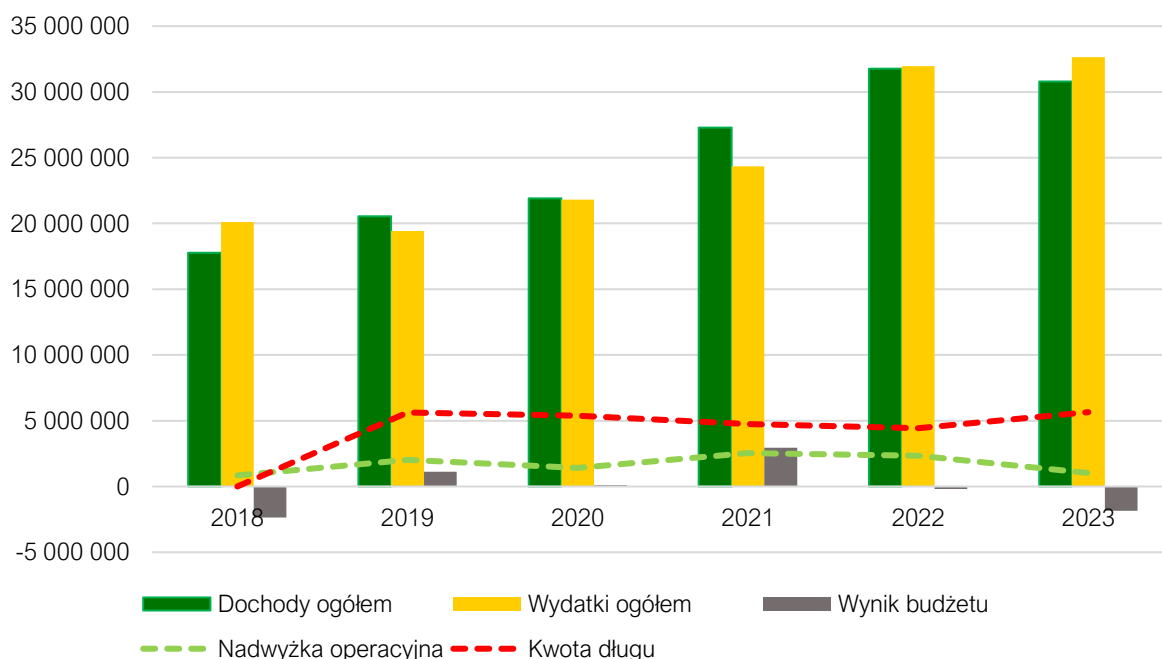
Poniższa rycina przedstawia dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022. W analizowanym okresie odnotowano systematyczny wzrost dochodów na poziomie wszystkich jednostek administracyjnych. W 2022 roku w Gminie Kowal omawiany wskaźnik był najwyższy spośród porównawczych jednostek. W Gminie Kowal dochody ogółem na 1 mieszkańca w omawianym okresie wzrosły o 3 741,57 zł.

Ryc. 24. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poniższa rycina przedstawia wykonanie budżetu Gminy Kowal w latach 2018-2023. Zaobserwowano, że największa różnica między dochodami, a wydatkami wystąpiła w 2021 roku – wówczas dochody ogółem były wyższe od wydatków ogółem o ponad 2,9 mln zł. Był to tym samym rok, w którym Gmina osiągnęła najlepszy wynik budżetu. Jednocześnie od 2019 roku poziom zadłużenia Gminy oscylował pomiędzy 4,4 mln, a 5,6 mln złotych. Wartość nadwyżki operacyjnej w badanym okresie utrzymywała się średnio na poziomie 2 mln zł.

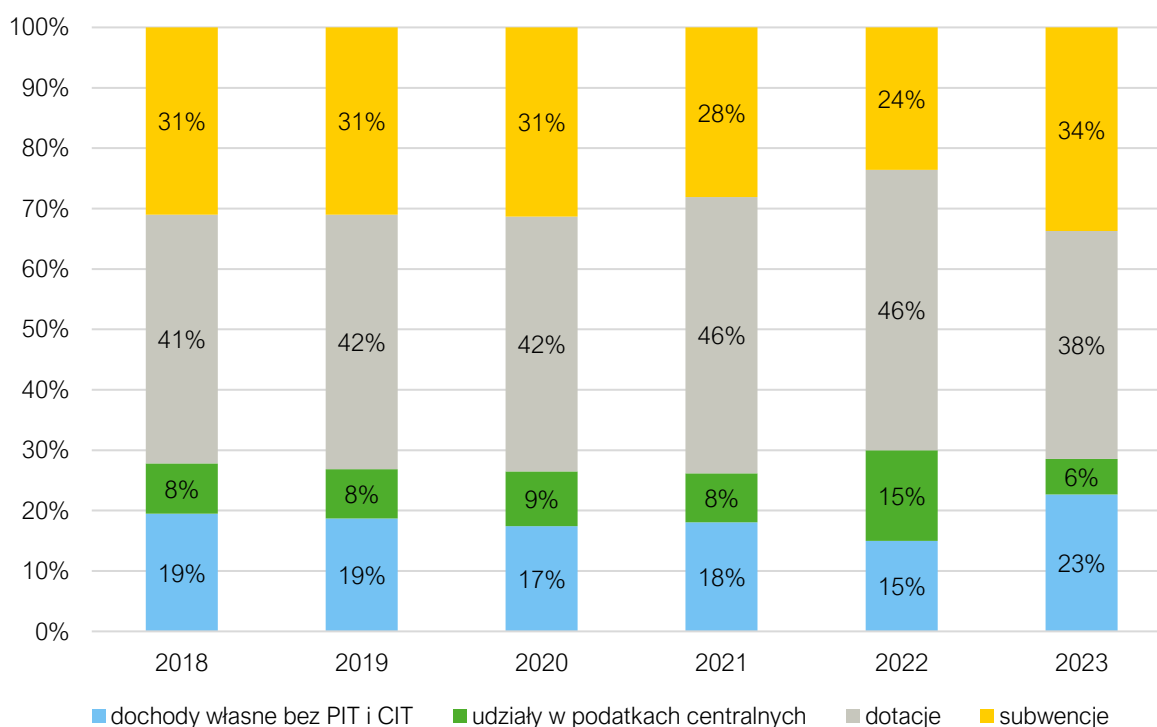

Ryc. 25. Wykonanie budżetu Gminy Kowal w latach 2018-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najważniejszą rolę odgrywają dochody własne, które decydują o samo-dzielności finansowej jednostki. Zalicza się do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to o tyle ważne, że w przypadku tej kategorii dochodów gmina posiada kompetencje do wydawania uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do przejmowania z nich wpływów. Dzięki dużemu zakresowi swobody w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny. Analizując strukturę dochodów budżetowych Gminy Kowal w latach 2018-2022, największy w nich udział miały dotacje. W poszczególnych latach ich udział ulegał zmianom, jednak na przestrzeni całego okresu zawierały się one w przedziale od 38% do 46%. Największą wartość dotacje osiągnęły w 2021 i 2022 roku i wyniosły wówczas około 12 i 14 mln zł w strukturze wszystkich dochodów budżetowych jednostki. Drugą pod względem wielkości grupę dochodów stanowiły subwencje. Na przestrzeni badanego okresu oscylowały w granicach 30% wszystkich dochodów – najniższą wartość osiągnęły w 2022 roku (24% wszystkich dochodów), najwyższą zaś w 2023 roku (34% wszystkich dochodów). Z kolei dochody własne bez PIT i CIT dla Gminy Kowal stanowiły w analizowanych latach trzecią największą grupę dochodów. Utrzymywały się na stabilnym poziomie przez cały badany okres i oscylowały w granicach 15%-23%. Najmniejszą część w strukturze dochodów Gminy stanowią udziały w podatkach centralnych i w analizowanym okresie ich poziom był stabilny, a najmniejszy ich udział procentowy ukształtował się w 2023 roku. Łączne dochody własne z PIT i CIT w analizowanych latach kształtowały się corocznie poniżej 30% ogólnych dochodów, co świadczy o niskiej możliwości wpływania Gminy na kształt i strukturę dochodów – większość budżetu uzależniona jest od dochodów przyznawanych z budżetu państwa.

Ryc. 26. Struktura dochodów Gminy Kowal w latach 2018-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

Poniższa tabela przedstawia strukturę bazy podatkowej Gminy Kowal w latach 2018-2023. Zaobserwowano, że w analizowanym okresie największy udział w bazie podatkowej miał podatek

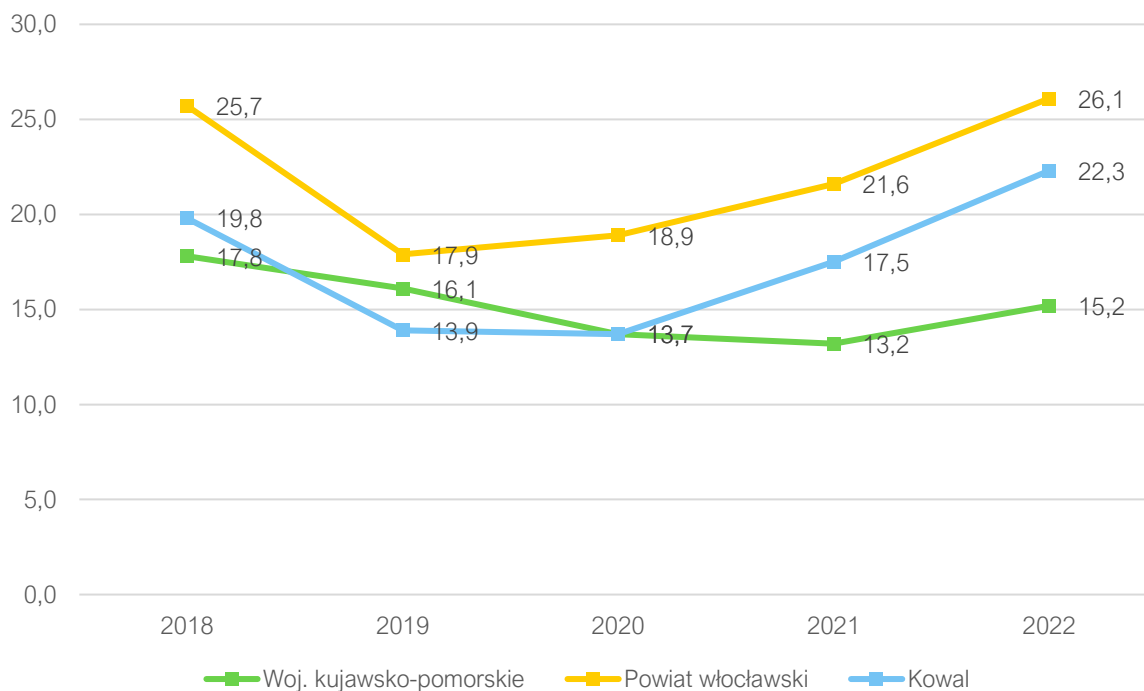
dochodowy od osób fizycznych PIT. Od 2018 dochód ten nieustannie wzrastał aż do 2022, gdzie osiągnął największą wartość (ponad 4,7 mln zł). Należy jednak zaznaczyć, że wzrost ten odnotowano pomimo reformy systemu podatkowego w Polsce, który obejmował takie zmiany jak: wprowadzenie zwolnienia z podatku PIT dla osób poniżej 26. roku życia, zmianę wysokości kwoty wolnej od podatku, obniżenie stawki podatkowej PIT czy reformy programu Polski Ład. W roku 2022 wartość tego podatku wzrosła za sprawą nowelizacji Ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, na skutek której samorzady otrzymały dodatkowy dochód. Gmina Kowal odnotowała także znaczące wpływy z tytułu podatku od nieruchomości, który w badanym okresie osiągał średnią wartość 1 mln zł. W 2023 roku stawka podatku od budynków mieszkalnych w Gminie wyniosła 0,70 zł od 1 m² powierzchni użytkowej, a stawka podatku od budynków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – 23 zł od 1 m² powierzchni użytkowej (Uchwała nr XXXIX/252/22 Rady Gminy Kowal z dnia 28 listopada 2022 r.). W latach 2018-2023 znaczące dla budżetu Gminy były też środki pochodzące z podatku rolnego, leśnego i od czynności cywilnoprawnych.

Tab. 12. Dochody podatkowe Gminy Kowal w latach 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
PIT	1 480 885,00	1 669 883,00	1 972 641,00	2 187 667,00	4 752 355,57	1 778 537,00
CIT	4 039,69	2 625,14	11 315,70	24 953,53	9 808,00	30 468,00
podatek rolny	509 484,32	512 656,32	530 284,85	539 205,91	559 458,36	598 925,85
podatek od nieruchomości	898 310,90	953 548,54	989 437,64	1 061 288,42	1 154 582,11	1 305 822,64
podatek leśny	86 876,00	85 343,00	84 151,00	84 046,00	89 370,00	134 161,96
podatek od środków transportowych	65 814,00	76 761,00	80 198,00	74 208,30	82 200,73	117 303,05
karta podatkowa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
podatek od czynności cywilnoprawnych	89 963,20	171 683,53	129 033,26	317 450,01	224 511,81	175 957,57
wpływy z opłaty skarbowej	10 324,50	13 654,00	13 275,50	16 331,50	10 102,00	12 146,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych

Na poniższej rycinie zamieszczone zostały dane dotyczące udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022. Zaobserwowano, że od 2019 roku udział ten wzrósł w Gminie z poziomu 13,9% do 22,3% w 2022 roku. Ponadto od 2020 roku wskaźnik dla Gminy zaczął przewyższać poziom dla całego województwa.

Ryc. 27. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Fundusze Europejskie 2014-2020

W poniższej tabeli wymienione zostały dofinansowania zewnętrzne, które Gmina Kowal oraz jednostki jej podległe pozyskały z Funduszy Europejskich w perspektywie 2014-2020. Zgodnie z informacjami zawartymi na stronie www.mapadotacji.gov.pl oraz danych pozyskanych z Urzędu Gminy Kowal, łączna wartość dofinansowania wszystkich projektów wyniosła ponad 2,1 mln zł i przeznaczona była na projekty związane z ochroną środowiska nauką i edukacją, a także z rozbudową infrastruktury. Działania finansowane były w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Tab. 13. Projekty dofinansowane z Funduszy Europejskich w Gminie Kowal w latach 2014-2020

Lp.	Tytuł projektu	Beneficjent	Program	Wartość dofinansowania
1.	„Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej będących własnością Gminy Kowal – budynków Szkoły w miejscowości Nakonowo oraz budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Czerniewiczki”	Gmina Kowal	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	1 018 951,47 zł

2.	Przebudowa istniejącego stawu, budowa alei parkowej (deptak dla pieszych), budowa małej architektury i rekreacji oraz infrastruktury technicznej w ramach zadania: Adaptacja zdegradowanej i nieużytkowej powierzchni na cele aktywizacji społecznej na terenie działek o nr ewid. 14, 21/33, 17/13, 12/10, 18/1, w obrębie ewidencyjnym Bogusławice, gm. Kowal.	Gmina Kowal	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	520 936,07 zł
3.	Edukacja w Gminie Kowal przepisem na sukces	Gmina Kowal	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	270 575,40 zł
4.	Budowa 15 mikroinstalacji fotowoltaicznych na budynkach mieszkaniowych i użyteczności publicznej na terenie Gminy Kowal	Gmina Kowal	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	137 696,76 zł
5.	Kluby pracy - aktywizacja mieszkańców Gminy Kowal	Gmina Kowal	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	100 161,35 zł
6.	Utworzenie Ogólnodostępnej Zielonej Strefy Relaksu i Aktywności nad Jeziorem Lubiechowskim	Gmina Kowal	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	93 480,66 zł

Źródło: www.mapadotacji.gov.pl i sprawozdania Urzędu Gminy Kowal

Rządowy Fundusz Polski Ład

Rządowy Fundusz Polski Ład jest to Program Inwestycji Strategicznych, który ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Gmina Kowal pozyskała dotacje na inwestycje na łączną kwotę 9,4 mln zł.

Tab. 14. Inwestycje i kwoty przyznanego dofinansowania z Rządowego Funduszu Polski Ład w 2021-2023 roku w Gminie Kowal

Rok	Inwestycja	Kwota przyznanego dofinansowania
2021	Przebudowa dróg gminnych na terenie Gminy Kowal	4 132 500,00 zł
2021	Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Kowal - Etap III	3 800 000,00 zł
2021	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Kowal	900 000,00 zł
2022	Przebudowa drogi gminnej Gołaszewo - Przydatki Gołaszewskie na odcinku 2,220 km	3 325 000,00 zł
2022	Modernizacja energetyczna wielorodzinnego budynku mieszkalnego w miejscowości Grabkowo	4 500 000,00 zł

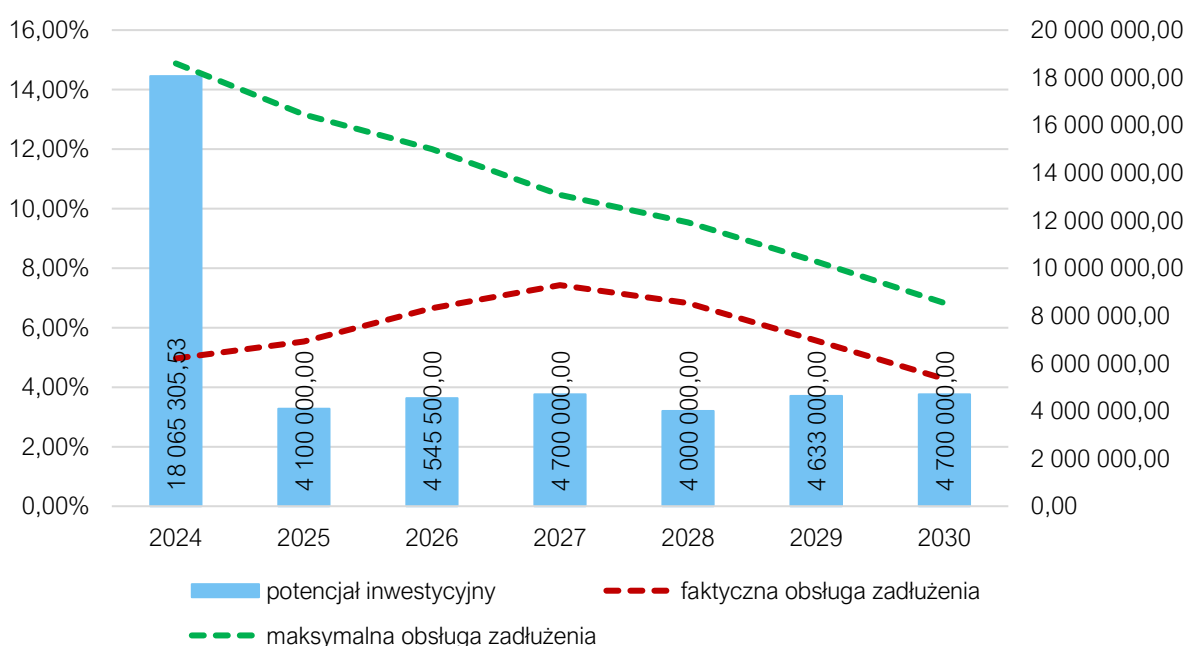

2022	Modernizacja/przebudowa drogi gminnej Krzewent - Dębniaki - Etap II - odcinek 2,5 km	2 450 000,00 zł
2023	Renowacja części zabytkowego ogrodzenia okalającego Kościół świętej Marii Magdaleny w Grabkowie	490 000,00 zł
2023	Remont budynku Szkoły Podstawowej w m. Więslawice	500 000,00 zł
2023	Remont budynku Szkoły Podstawowej w Grabkowie, dz. nr 74	400 000,00 zł
2023	Przebudowa dróg gminnych na terenie Gminy Kowal - Etap II	6 000 000,00 zł
2023	Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Kowal - Etap IV	1 995 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne.

Potencjał inwestycyjny

Poniższy wykres przedstawia prognozowane kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia w Gminie Kowal w latach 2024-2030. Podstawą prognozy jest Uchwała Nr LIII/373/24 Rady Gminy Kowal z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kowal na lata 2024-2030. Wskaźnik pozwala na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych Gminy w przyszłości. Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań jednostek samorządu terytorialnego w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Kowal pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań finansowych. Wykres przedstawia również potencjał inwestycyjny, rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2024-2030. Dane wskazują, że najwyższy potencjał inwestycyjny Gminy Kowal osiągnie w 2024 roku. Wyniesie on wówczas ponad 18,1 mln zł. W kolejnych latach, ze względu na zakończenie realizacji zaplanowanych inwestycji, nakłady majątkowe Gminy osiągną znacznie niższe wartości, które oscylować będą średnio na poziomie ok. 4 mln zł. Należy jednak zaznaczyć, że WPF najbardziej precyzyjnie odnosi się do roku bieżącego i przyszłego, w związku z tym sytuacja finansowa Gminy może ulec zmianie.

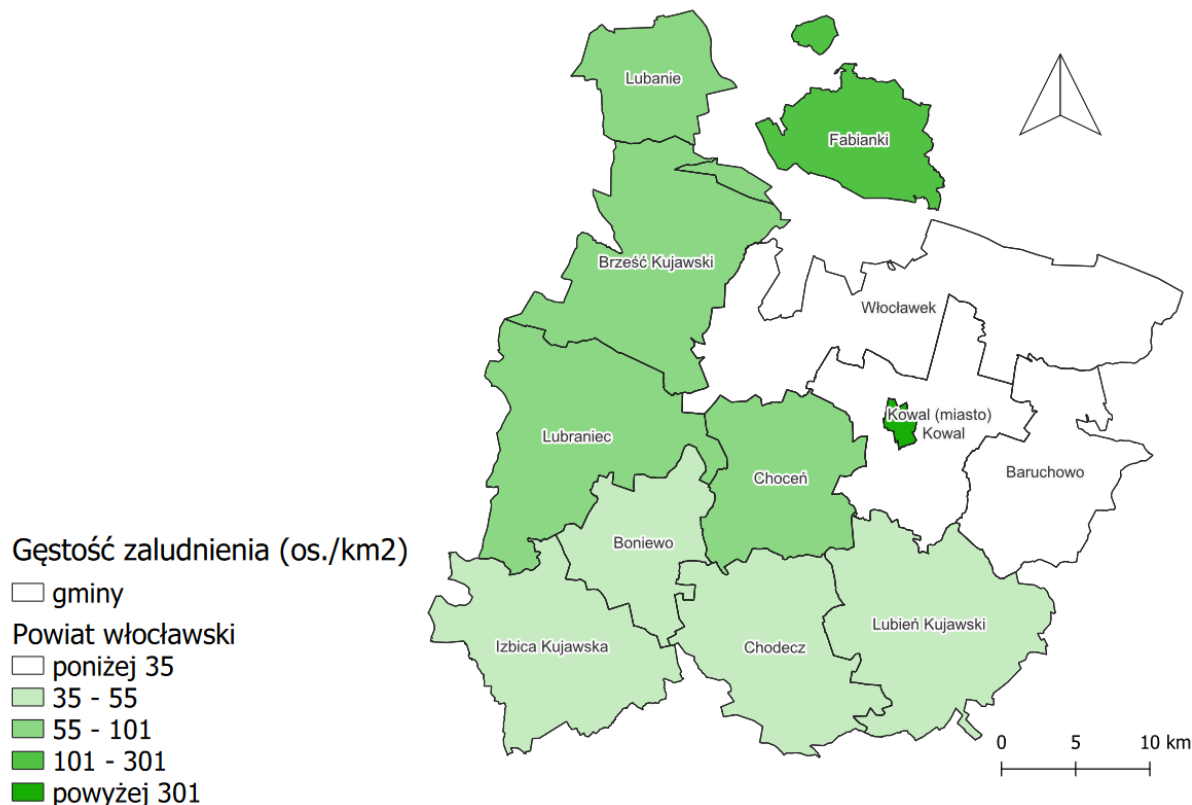
Ryc. 28. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Kowal na lata 2024-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr LIII/373/24 Rady Gminy Kowal z dnia 27 marca 2024 r. w sprawie: Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Kowal na lata 2024-2030

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY

3.1. Demografia

Według danych GUS Gmina Kowal w 2022 roku liczyła 3 849 mieszkańców, co stanowiło ok. 5% wszystkich mieszkańców powiatu włocławskiego. W tym samym roku gęstość zaludnienia na terenie badanej jednostki wyniosła około 35 os./km², co było wówczas jednym z niższych wyników w powiecie. Najwyższą gęstość zaludnienia odnotowano w mieście Kowal (ponad 301 os./km²).

Ryc. 29. Gęstość zaludnienia w powiecie włocławskim w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii

Poniższa tabela przedstawia zmiany liczby ludności w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego oraz grupy porównawczej w latach 2018-2022. Z analizy danych wynika, że liczba ludności w Gminie w badanym okresie ulegała nieznacznym zmianom. W 2018 roku wynosiła ona 3 937 osób, a w 2022 roku – 3 849. Średnia dynamika zmian w Gminie Kowal wyniosła zatem 99,4%, co świadczy o nieznacznym spadku liczby mieszkańców. Na tle grupy porównawczej wynik ten najbardziej zbliżony był do powiatu Chocień. Z kolei najlepszą sytuację demograficzną odnotowano w Gminie Fabianki – w analizowanym okresie liczba ludności na terenie jednostki wzrosła, a średnia dynamika zjawiska kształtowała się na poziomie 100,2%.

Tab. 15. Zmiany liczby ludności w powiecie włocławskim 2018-2022

JST	2018	2019	2020	2021	2022	udział w 2022 r.	średnia dynamika
Powiat włocławski	86 352	86 037	83 581	83 046	82 599	100%	98,9%
Kowal (miasto)	3 499	3 505	3 391	3 365	3 298	4%	98,5%
Baruchowo	3 459	3 436	3 354	3 336	3 300	4%	98,8%
Boniewo	3 406	3 366	3 237	3 221	3 209	4%	98,5%

Brześć Kujawski	11 547	11 442	11 076	11 042	11 045	13%	98,9%
Chocień	7 961	7 977	7 805	7 736	7 695	9%	99,2%
Chodecz	6 042	5 996	5 673	5 586	5 525	7%	97,8%
Fabianki	10 081	10 107	10 058	10 157	10 175	12%	100,2%
Izbica Kujawska	7 688	7 657	7 368	7 307	7 214	9%	98,4%
Kowal	3 937	3 918	3 899	3 871	3 849	5%	99,4%
Lubanie	4 598	4 562	4 433	4 364	4 329	5%	98,5%
Lubień Kujawski	7 390	7 325	6 995	6 910	6 833	8%	98,1%
Lubraniec	9 505	9 437	8 988	8 844	8 770	11%	98,0%
Włocławek	7 239	7 309	7 304	7 307	7 357	9%	100,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba ludności w jednostkach samorządu terytorialnego kształtowana jest przez dwie zmienne: przyrost naturalny oraz saldo migracji. Przyrost naturalny to różnica pomiędzy urodzeniami żywymi a zgonami. Z kolei saldo migracji to różnica pomiędzy osobami zameldowanymi a osobami wymeldowanymi na danym obszarze.

Analizując zawarte w poniższej tabeli dane zaobserwowano, że wszystkie jednostki z grupy porównawczej w 2022 roku charakteryzowały się ujemnym przyrostem naturalnym. W Gminie Kowal wartość tego wskaźnika wyniosła -8,82 na 1 tys. mieszkańców. Wynik ten był niższy od średniej województwa (-4,54) oraz powiatu (-6,11). Pod tym względem Gmina Kowal charakteryzowała się w 2022 roku jedną z najmniej korzystnych sytuacji demograficznych na tle grupy porównawczej. Z kolei analizując wskaźnik salda migracji, sytuacja dla Gminy Kowal była bardziej korzystna. Z wyjątkiem Brześcia Kujawskiego, Chocenia, Fabianek, Włocławka oraz Gminy Kowal, kształtował się on na ujemnym poziomie. W Gminie Kowal wynosił on 1,56 i była to czwarta najwyższa wartość tego wskaźnika spośród całej grupy porównawczej. Z ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego w Gminie, jak i dodatniego salda migracji, można wyliczyć, że przyrost rzeczywisty kształtuje się na poziomie -1,26. Wskaźnik przyrostu rzeczywistego jest sumą przyrostu naturalnego oraz salda migracji ludności, pozwala określić rzeczywisty przyrost, bądź ubytek liczby mieszkańców danej jednostki. Stąd też wynika, że liczba ludności w Gminie Kowal się zmniejsza. Z przedstawionych danych wynika, że władze Gminy Kowal powinny podejmować działania, które zachęcą aktualnych mieszkańców do pozostania na terenie jednostki i przyciągną nowych mieszkańców.

Tab. 16. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal w latach 2018-2022 na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2022 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2018 r.	2022 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2018 r.
Woj. kujawsko-pomorskie	-4,54	-0,80	-0,91	0,07
Powiat włocławski	-6,11	-0,97	0,76	0,42
Kowal (miasto)	-13,46	-0,74	-3,59	-0,76
Baruchowo	-5,73	-0,21	-3,32	-0,18
Boniewo	-3,74	-0,49	-0,31	-1,04
Brześć Kujawski	-5,08	-0,84	2,90	0,27
Chocień	-5,17	-0,29	1,16	0,95

Chodecz	-9,53	-2,26	-2,16	1,36
Fabianki	-1,38	-0,47	4,82	-0,22
Izbica Kujawska	-6,46	-1,94	-5,09	0,35
Kowal	-8,82	-0,94	1,56	0,64
Lubanie	-7,59	-2,17	-2,07	0,35
Lubień Kujawski	-8,31	-1,33	-3,35	-0,77
Lubraniec	-6,82	-0,45	-1,14	1,05
Włocławek	-4,89	-0,98	11,15	1,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące udziału mieszkańców w wieku 25-34 lat w ogólnej liczbie ludności Gminy Kowal oraz udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2018 i 2022 na tle średnich wyników gmin województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu włocławskiego. Analizie poddano wskazane grupy wiekowe, ponieważ w znaczącym stopniu determinują one sposób w jaki rozwija się dana jednostka terytorialna pod względem potencjału demograficznego. Osoby w wieku 25-34 lat, stanowią grupę, która w sposób znaczący wpływa na kształt lokalnej sytuacji demograficznej – osoby znajdujące się w tym przedziale wiekowym są najbardziej skłonne do założenia rodziny, wyboru „miejsca do życia”, kupna mieszkania oraz podjęcia stałej pracy, a co za tym idzie zapewnienia zastępowalności pokoleń. Wysoki odsetek seniorów w danej społeczności wiąże się z koniecznością zwiększenia wydatków w takich obszarach jak zdrowie i usługi społeczne oraz dostosowaniem infrastruktury do ich potrzeb. W 2018 roku odsetek mieszkańców w grupie wiekowej 25-34 lata na terenie Gminy Kowal wyniósł 15,29%. Wynik ten nieznacznie przewyższał wówczas średnią powiatu włocławskiego oraz województwa kujawsko-pomorskiego. W 2022 roku wartość tego wskaźnika dla badanej jednostki spadła do poziomu 12,65%. Dynamika zjawiska wyniosła zatem 83%, co oznacza znaczący spadek udziału mieszkańców w tym wieku w liczbie ludności Gminy ogółem. Wynik osiągnięty na poziomie badanej jednostki na końcu okresu znajdował się nieznacznie powyżej średniej dla województwa i powiatu. Mimo to wskaźnik w analizowanym okresie zmniejszył się, co jest niekorzystną zmianą, świadcząca o odpływie ludzi młodych z tego terenu, który może wskazywać na niską atrakcyjność Gminy dla mieszkańców wchodzących w dorosłość. Analizując sposób, w jaki kształtowała się liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym zauważono, że w 2018 roku odsetek seniorów na terenie Gminy Kowal kształtował się na poziomie 24,9%. Wynik ten był niższy niż średnia dla województwa, ale wyższy niż średnia dla powiatu. W 2022 roku wzrósł do poziomu 27,3%, zatem dynamika zmian wyniosła 110%, co oznacza stopniowy wzrost udziału liczby osób starszych w strukturze społeczeństwa. Nie jest on jednak tak wysoki na tle powiatu czy województwa, jednak wskazuje tendencję, w której sytuacja ta może się pogorszyć.

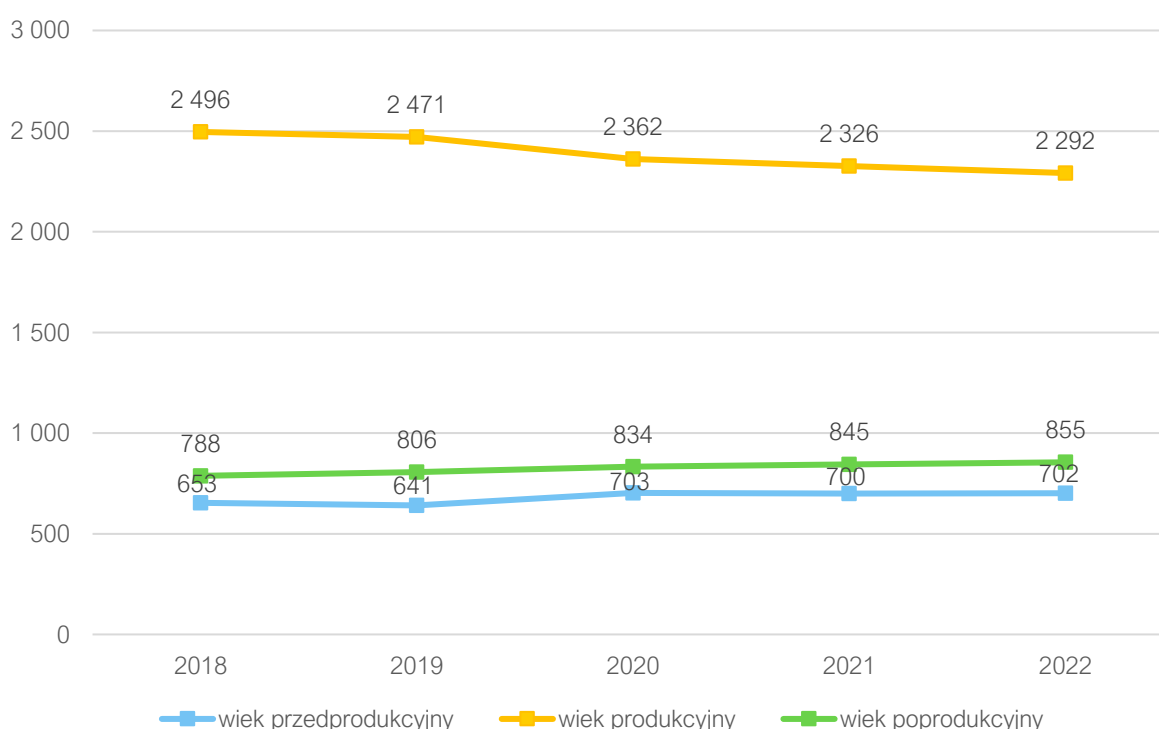
Tab. 17. Wskaźniki demograficzne dla Gminy Kowal w 2018 i 2022 roku na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

JST	mieszkańcy w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem (%)			ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym (%)		
	2018	2022	dynamika	2018	2022	Dynamika
Woj. kujawsko-pomorskie	14,63	12,43	85%	25,30	30,00	119%
Powiat włocławski	14,68	12,08	82%	23,50	28,10	120%

Kowal	15,29	12,65	83%	24,90	27,30	110%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Opisane powyżej dane mają swoje odzwierciedlenie na poniżej rycinie, gdzie wyraźnie widać spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Kowal. W analizowanym okresie liczba ta spadła o 204 osoby. Zaobserwowano również wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym – w 2018 roku na terenie badanej jednostki było 788 seniorów, z kolei w 2022 r było to 855 osób. Na przestrzeni badanego okresu zaobserwowano także nieznaczny wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym – ich liczba zwiększyła się o 49 osób. W latach 2018-2022 osoby w wieku poprodukcyjnym przewyższały liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym, co świadczy negatywnie o przyszłości lokalnego rynku pracy, gdyż więcej osób będzie się podchodziło z rynku, niż się na nim pojawiało.

Ryc. 30. Struktura ludności w Gminie Kowal w latach 2018-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2. Kapitał społeczny

Przedszkola

Opieka przedszkolna w Gminie Kowal prowadzona jest przez dwie placówki publiczne oraz dwa przedszkola niepubliczne. Pod względem liczby przyjętych dzieci największą placówką przedszkolną na terenie Gminy jest Gminne Niepubliczne Przedszkole Integracyjne w Grodztwie. Przedszkole otwarte jest od poniedziałku do piątku w godzinach 7:00-17:00. W roku szkolnym 2022/2023 do placówki uczęszczało 55 dzieci, które podzielone były na 2 grupy (średnio w grupie znajdowało się 27 podopiecznych). Innym przedszkolem niepublicznym na terenie Gminy jest Niepubliczne Przedszkole „Galileo” w Nakonowie. Oprócz tego na terenie Gminy funkcjonują również dwa publiczne przedszkola. Największe z nich to Przedszkole Publiczne w Grabkowie mieszczące się w Zespole Szkolno-Przedszkolnym. Do tego przedszkola w roku 2022/2023 uczęszczało 31 dzieci, podzielonych na dwie grupy zajęciowe. Przedszkole to jest otwarte od poniedziałku do piątku, od 7:00 do 16:00.

Tab. 18. Przedszkola na terenie Gminy Kowal

Nazwa przedszkola/oddziału/punktu przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
przedszkole publiczne				
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie Przedszkole Publiczne w Grabkowie	31	2	15	7:00-16:00
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie Szkoła Filialna w Więśławicach - Oddział przedszkolny	20	1	20	7:30-15:30
przedszkole niepubliczne				
Gminne Niepubliczne Przedszkole Integracyjne w Grodztwie	55	2	27	7:00-17:00
Niepubliczne Przedszkole "Galileo" w Nakonowie	48	2	24	7:00-15:00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal.

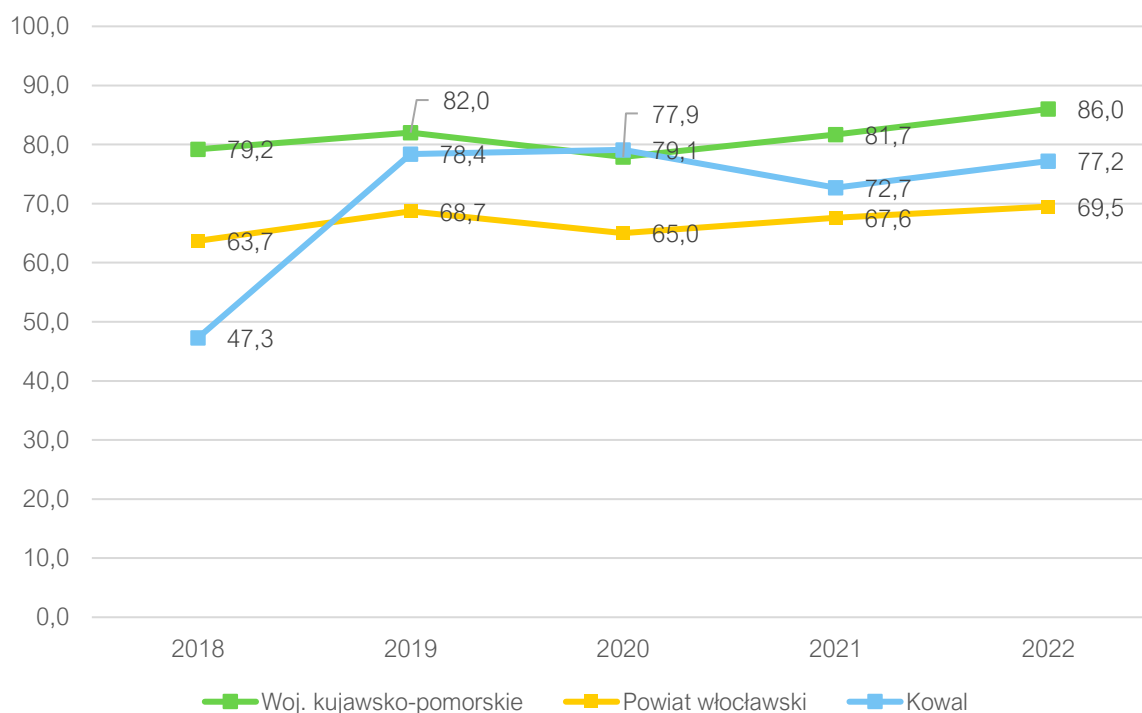
Miesięczny koszt utrzymania jednego dziecka w przedszkolu publicznym na terenie Gminy Kowal w 2023 roku wyniósł 1 056,71 zł. W porównaniu z rokiem 2019, w roku 2023 koszt utrzymania dziecka w przedszkolu gminnym wzrósł o 138,37%. Natomiast wysokość miesięcznej dotacji na dziecko w przedszkolu niepublicznym w 2023 roku wyniosła 792,54. W roku 2019 dotacja ta wynosiła 572,76 złotych. Porównując ze sobą początek i koniec tego okresu, wielkość dotacji wzrosła również o 138,37%.

Tab. 19. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych w Gminie Kowal

	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Miesięczny koszt utrzymania 1 dziecka w przedszkolu gminnym (zł)	763,68	862,87	1 194,16	1 056,71
Wysokość miesięcznej dotacji na 1 dziecko w przedszkolu niepublicznym (zł)	572,76	647,16	895,62	792,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal.

Poniższa rycina przedstawia odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Kowal w latach 2018-2022 na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego. W 2018 roku jedynie 47,3% dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Kowal było objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci. W kolejnym roku wskaźnik ten wzrósł aż do 78,4%. Do końca analizowanego okresu wskaźnik ten oscylował w granicach 79%-72%. W od 2019-2022 roku odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie był wyższy niż średnia dla powiatu, ale niższy niż średnia dla województwa.

Ryc. 31. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Kowal w latach 2018-2022 na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Szkoły

Na terenie Gminy Kowal funkcjonuje Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie wraz ze Szkołą Filialną w Więslawicach. W roku szkolnym 2022/2023 największą placówką oświatową, pod względem przyjmowanych uczniów, była Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie, do której uczęszczało 73 uczniów, podzielonych na 8 oddziałów klasowych. Średnia wielkość oddziału wynosiła 10 podopiecznych, a na jednego nauczyciela przypadało ok. 4 uczniów. W Filii tej szkoły uczęszczało 52 uczniów, którzy podzieleni byli na 7 oddziałów klasowych. Oddział liczył średnio 8 dzieci, a na jednego nauczyciela przypadało ok. 4 uczniów.

Tab. 20. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Kowal

Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie	73	8	10	32,2
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie Szkoła Filialna w Więslawicach	52	7	8	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal

Poniższa tabela przedstawia stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Kowal w roku szkolnym 2022/2023. Zarówno budynek Szkoły podstawowej w Grabkowie, jak i jej Filia w Więslawicach posiadają salę gimnastyczną, z czego w Filii nadaje się ona do remontu. Obydwie

placówki dysponowały taką samą ilością sal lekcyjnych – 9. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie posiada 20 komputerów i 6 projektorów multimedialnych, natomiast Szkoła filialna – 15 komputerów i 3 projektory multimedialne. Obydwie placówki dysponują świetlicami, szafkami dla każdego ucznia, parkingami dla kadry oraz wsparciem psychologa. Szkoła podstawowa w Grabkowie posiada monitoring szkolny, natomiast jej budynek filialny nie.

Tab. 21. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Kowal

Nazwa szkoły:	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Grabkowie Szkoła Filialna w Więśławicach
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	9	9
Rodzaj i stan obiektów sportowych / sal gimnastycznych	sala gimnastyczna: stan dobry	sala gimnastyczna: stan - do remontu
Pracownie językowe	nie	nie
Klasy dwujęzyczne / sportowe / integracyjne	nie	nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	20	15
Projektory multimedialne (szt.)	6	3
Kamery - monitoring szkolny	tak	nie
Szafki dla każdego ucznia	tak	tak
Świetlice	7:00-16:00	7:30-15:30
Parkingi dla kadry / rodziców	tak	tak
Gabinet pielęgniarstwa / stomatologiczny	nie	nie
Wsparcie psychologa	tak	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal.

Na terenie Gminy Kowal przyznawane są stypendia socjalne dla uczniów. Z przedstawionych w poniższej tabeli danych wynika, że w latach 2019-2023 liczba stypendystów uległa znacznemu zmniejszeniu. W roku szkolnym 2019/2020 z pomocy materialnej o charakterze socjalnym skorzystało 85 uczniów, a w roku szkolnym 2022/2023 – stypendium przyznane zostało 20 uczniom. W analizowanym okresie odnotowano za to znaczny wzrost wartości stypendium w przeliczeniu na jednego ucznia.

Tab. 22. Liczba uczniów na terenie Gminy Kowal, którym przyznane zostały stypendia socjalne w latach szkolnych 2019/2020-2022/2023

	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023

Liczba uczniów otrzymujących stypendium (os.)	85	58	46	20
Łączna kwota przyznawanego stypendium (zł)	85 650	104 062	92 672	42 680
Kwota stypendium na 1 dziecko (zł)	1 007,65	1 794,17	2 014,61	2 134

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal.

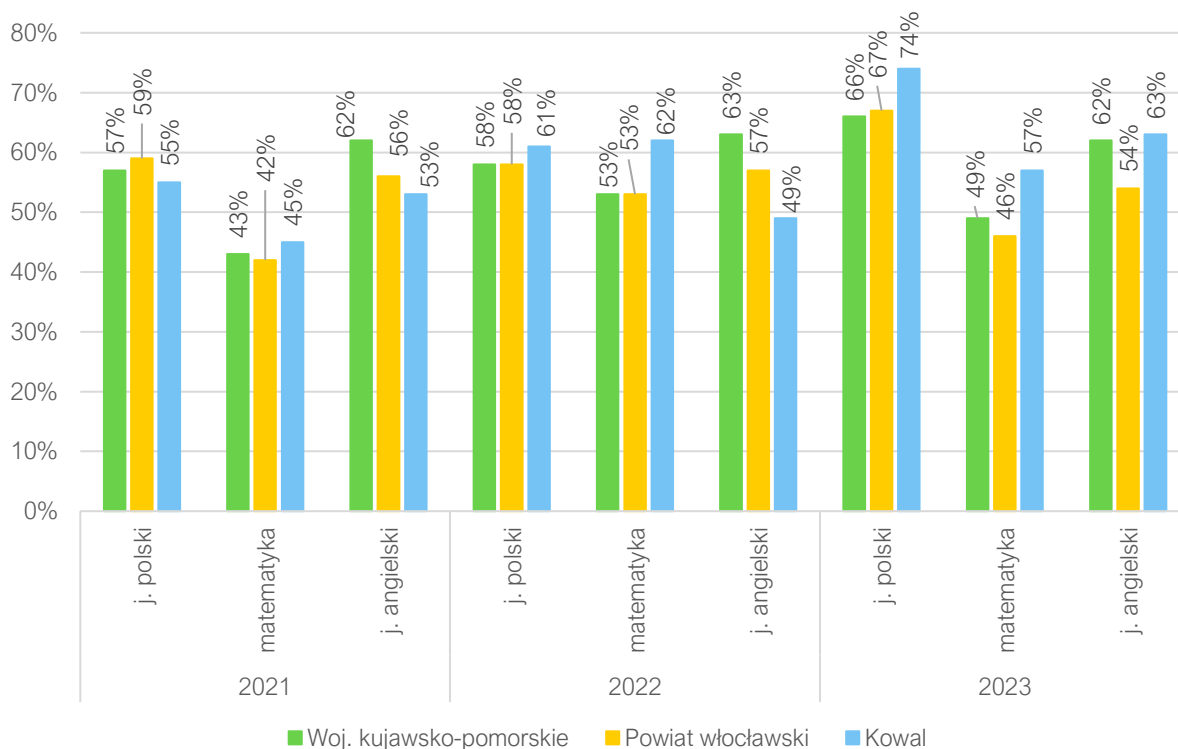
Liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie Gminy Kowal jest dość stabilna, z niewielkimi zmianami z roku na rok (z wyjątkiem roku 2021/2022). Największą liczbę uczniów odnotowano w roku szkolnym 2019/2020 (165), a najmniejszą w roku 2021/2022 (135). Liczba uczniów uczęszczających do szkół poza Gminą również wykazuje pewne wahania, bez wyraźnego trendu (z wyjątkiem roku 2021/2022). Największa liczba uczniów uczęszczających do szkół poza Gminą była w roku szkolnym 2019/2020 (204), a najmniejsza w roku 2021/2022 (84). Ważnym aspektem wpływającym na powyższą tendencję jest także chęć kontynuacji edukacji w mieście po przeprowadzce na wieś oraz wygoda dowożenia dzieci przez rodziców do szkół na terenie miasta przy jednoczesnych dojazdach do pracy.

Tab. 23. Liczba uczniów zamieszkujących Gminę Kowal uczęszczająca do szkół na terenie Gminy oraz poza nią

	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Łączna liczba uczniów uczęszczających do szkół na terenie gminy wraz z klasami "0" (os.)	165	162	135	162
Liczba uczniów z terenu gminy, uczęszczających do szkół na terenie innych gmin (os.)	204	169	84	183

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal

Badanie postępów edukacyjnych i osiągnięć uczniów może przybierać różne formy. Najczęściej wykorzystywanymi do tego celu narzędziami są sprawdziany wewnętrzne oraz zewnętrzne, a także konkursy przedmiotowe. Analizując poziom nauczania w szkołach na terenie Gminy Kowal porównano średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w poszczególnych placówkach oświatowych w latach 2021-2023. Następnie analizie poddano uśrednione dla całej Gminy wyniki egzaminów na tle średniej powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2021-2023. W 2021 roku absolwenci szkół podstawowych w Gminie Kowal napisali najlepiej egzamin ósmoklasisty z języka polskiego, w roku 2023 również z tego przedmiotu uczniowie Gminy zdobyli najlepsze wyniki. Na początku badanego okresu uczniowie Gminy Kowal w porównaniu do średniej powiatu i województwa osiągnęli niższe średnie wyniki. Na końcu badanego okresu natomiast uczniowie Gminy zdobyli wyższe średnie wyniki z każdego analizowanego przedmiotu niż średnie dla powiatu i województwa.

Ryc. 32. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Kowal w latach 2021-2023 na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE 2020

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące wydatków w dziale 801 Oświata i wychowanie w Gminie Kowal w latach 2018-2022. Od 2019 roku wydatki związane z oświatą na terenie Gminy ulegały wzrostowi. W 2019 roku wynosiły one ponad 4,7 mln zł, a w 2022 roku wyniosły ponad 6,8 mln zł. Ponadto w latach 2018-2022 wartość przyznanej Gminie subwencji oświatowej również stopniowo wzrastała, a jej średnia wartość wyniosła 3,2 mln zł. Dochody z subwencji nie pokrywały jednak całości wydatków na oświatę na skutek czego co roku zwiększała się kwota, jaką Gmina Kowal musiała przeznaczyć na pokrycie tych wydatków ze środków własnych. W 2022 roku stopień pokrycia wydatków na oświatę subwencją oświatową wynosił 55%.

Tab. 24. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Kowal w latach 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022
WYDATKI OGÓŁEM	6 114 488,89	4 720 512,96	5 663 325,95	5 884 220,21	6 823 594,78
Wydatki bieżące, w tym:	4 475 598,09	4 720 512,96	5 655 451,98	5 884 220,21	6 823 594,78
<i>Wynagrodzenia i pochodne</i>	2 571 368,66	2 641 764,38	2 891 021,90	3 010 065,19	3 290 856,96
<i>Pozostałe wydatki bieżące</i>	1 904 229,43	2 078 748,58	2 764 430,08	2 874 155,02	3 532 737,82
Wydatki majątkowe	1 638 890,80	0,00	7 873,97	0,00	0,00
SUBWENCJA OŚWIATOWA	2 693 516,00	2 849 318,00	3 075 795,00	3 374 722,00	3 772 292,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	3 420 972,89	1 871 194,96	2 587 530,95	2 509 498,21	3 051 302,78
Stopień pokrycia	44%	60%	54%	57%	55%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal

Kultura i sport

Za realizację zadań w zakresie kultury i sportu odpowiada Biblioteka Publiczna w Grabkowie. Ośrodek oferuje szerokie zaplecze czytelnicze, które gromadzi i chętnie udostępnia. Biblioteka organizuje również liczne konkursy oraz zajęcia o różnym charakterze dla najmłodszych. Oprócz Biblioteki publicznej zakres szerzenia kultury i sportu uzupełnia również Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie. Zespół Szkolno-Przedszkolny zajmuje się głównie organizacją zajęć sportowych takich jak: piłka nożna, piłka siatkowa, boks i fitness. Zajęcia nie mają ograniczeń wiekowych. Ponadto ofertę kulturalną w Gminie uzupełniają świetlice wiejskie, znajdujące się w poszczególnych sołectwach. Gmina Kowal wraz z Gostyńsko-Włocławskim Parkiem Krajobrazowym organizuje również dla mieszkańców Gminy coroczny rajd rowerowy. Ostatni raz wydarzenie odbyło się 1 lipca 2023 roku. Impreza obejmuje 36 kilometrowy rajd rowerowy, który przebiega przez malownicze krajobrazy Gminy aż do miejscowości Krzewent. Na mecie zorganizowano wówczas poczęstunek oraz rozdanie nagród.

W Gminie Kowal również mieszkańcy aktywnie wspierają działalność kulturalną. Na terenie Gminy od 1926 roku działa Orkiestra OSP Grabkowa. Bierze ona udział w licznych uroczystościach państwowych, strażackich i kościelnych. Występuje również w wielu konkursach i przeglądach orkiestr dętych od szczebla rejonowego do wojewódzkiego, otrzymując wiele wyróżnień i dyplomów. Działalność artystyczna na terenie Gminy przejawia się również przez czynną działalność Kapeli spod Kowala. Kapela działa od 1968 i miała na celu pielęgnować zapomniane tradycje i pieśni Kujaw. Obecnie kapela nadal pielęgnuje tradycje, wyjeżdża na konkursy i liczne przeglądy artystyczne. Do najważniejszych występów grupy artystycznej można zaliczyć:

- Nagranie TVP do filmu „Wesele kujawskie” – skansen w Kłóbce,
- XI Ogólnopolski Konkurs Tradycyjnego Tańca Ludowego w Rzeszowie,
- Festiwal Folkloru Ludów Północy w Gdańsku.

Tab. 25. Obiekty infrastruktury kulturalnej w Gminie Kowal

Nazwa obiektu	Lokalizacja	Stan obiektu
Świetlica Czerniewiczki	Czerniewiczki 24C	nie wymaga remontu
Świetlica Dębniaki	Dębniaki 48	wymaga remontu
Świetlica Dziardonice	Dziardonice 3	wymaga remontu
Świetlica Grabkowo	Grabkowo 61	wymaga remontu
Świetlica Grodztwo	Grodztwo 24	wymaga remontu
Świetlica Krzewent	Krzewent	wymaga remontu
Świetlica Rakutowo	Rakutowo 31	wymaga remontu
Świetlica Unisławice	Unisławice 21	wymaga remontu
Świetlica Więslawice	Więslawice	nie wymaga remontu
ORLIK Grabkowo	Grabkowo	nowa, wybudowana w 2022 roku

Świetlica Kępka Szlachecka	Kępka Szlachecka	nowa, wybudowana w 2023 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Kowalu

Bezpieczeństwo publiczne

Zgodnie z zapisami zawartymi w art. 7 ust. 1 pkt. 14 ustawy o samorządzie gminnym utrzymanie porządku publicznego oraz bezpieczeństwa obywateli, a także ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa należy do zadań własnych gminy. Gmina Kowal podlega pod komisariat policji, który znajduje się w mieście Kowal, pod adresem ul. Matejki 10. Pracują tam dzielnicowi, którzy odpowiadają za rejon Gminy Kowal. Za bezpieczeństwo mieszkańców Gminy odpowiadają również funkcjonariusze z 4 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w Grabkowie, Gołaszewie, Strzałach i Rakutowie. Z czego OSP w Gołaszewie ujęta została w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

Tab. 26. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie Gminy Kowal

Nazwa jednostki	Lokalizacja	Ujęcie w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym
OSP Grabkowo	Grabkowo, 87-820 Kowal	nie
OSP Gołaszewo	Gołaszewo, 87-820 Kowal	tak
OSP Strzały	Strzały, 87-820 Kowal	nie
OSP Rakutowo	Rakutowo, 87-820 Kowal	nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kowal

Gmina posiada również system monitoringu wizyjnego, który obejmuje następujące tereny: obszar plaży nad jeziorem Lubiechowskim w Krzewencie, zrewitalizowany staw, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Grabkowie oraz OSP Grabkowo. Przesłanką do utworzenia systemu monitoringu wizyjnego na terenie Gminy była ochrona obiektów przed dewastacją oraz ochrona instytucji. Obsługą systemu zajmują się administratorzy budynków i pracownicy Urzędu Gminy Kowal.

Otoczenie zewnętrzne i wewnętrzne Gminy

Na terenie Gminy Kowal funkcjonuje łącznie 22 organizacji pozarządowych. Czynnie działające organizacje na terenie Gminy mają na celu służyć diagnozowaniu i zaspakajaniu potrzeb mieszkańców, wspomagać finansowo osoby tego potrzebujące, jak i pielęgnować życie kulturowo-sportowe Gminy.

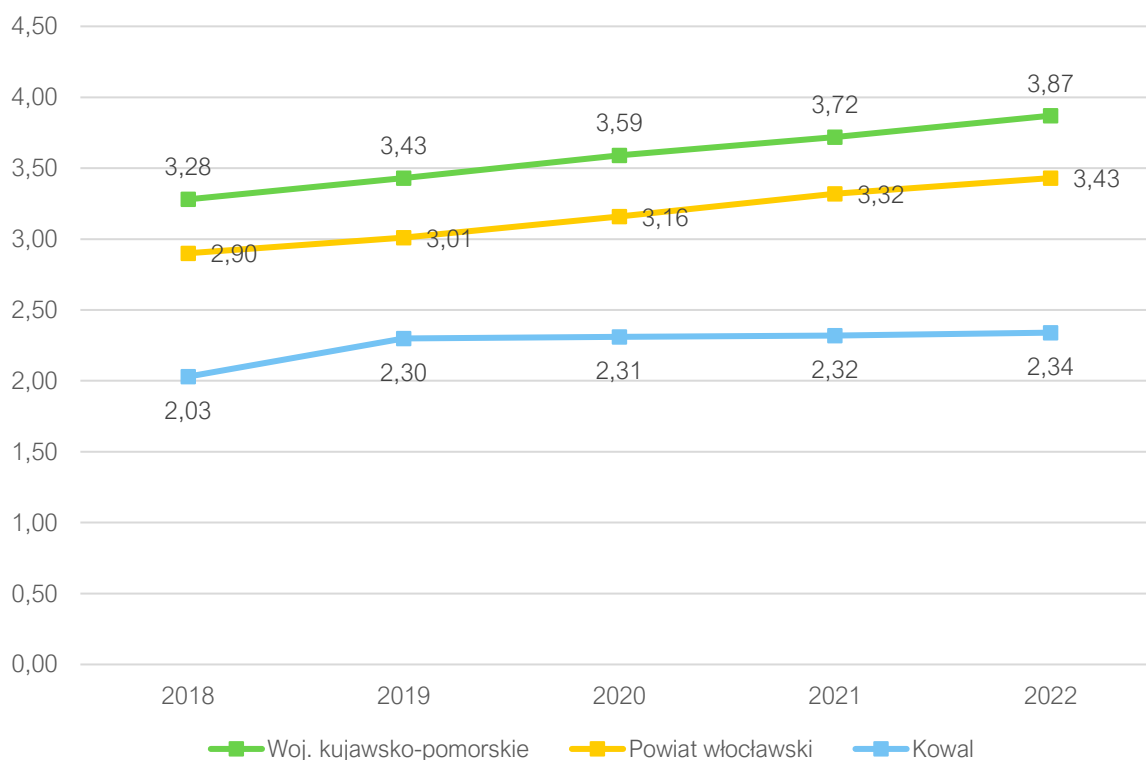
Tab. 27. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Kowal

Nazwa organizacji	Zakres działalności
Kółko rolnicze Dąbrówka-Ossówek	Działalność w interesach rolników, ochrona własności i prawa dziedziczenia nieidealnych gospodarstw rolnych, jednoczenie rolników
Kółko rolnicze w Bogusławicach	
Kółko rolnicze w Czerniewiczkach	
Kółko rolnicze w Dębniakach	
Kółko rolnicze w Dziardonicach	
Kółko rolnicze w Gołaszewie	
Kółko rolnicze w Grabkowie	
Kółko rolnicze w Grodztwie	

Kółko rolnicze w Kępce Szlacheckiej	
Kółko rolnicze w Krzewencie	
Kółko rolnicze w Nakonowie	
Kółko rolnicze w Przydatkach-Gołaszewskich	
Kółko rolnicze w Unisławicach	
Kółko rolnicze w Więśławicach Kolonii	
Kółko rolnicze w Więśławice-Parcele	
Ochotnicza Straż Pożarna w Gołaszewie Kujawskim	Działanie na rzecz ochrony życia, zdrowia, mienia i środowiska przed pożarami, klęskami, żywiołami i zagrożeniami ekologicznymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami.
Ochotnicza Straż Pożarna w Grabkowie	
Ochotnicza Straż Pożarna w Rakutowie	
Ochotnicza Straż Pożarna w Strzałach	
Stowarzyszenie Good Smile	Wspieranie dzieci i młodzieży oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej; poprawa warunków hospitalizacji, leczenia i rehabilitacji dzieci; wypełnianie dzieciom hospitalizowanym czasu wolnego; zapobieganie problemom społecznym
Stowarzyszenie Ośrodek Rekreacyjny Lubiechowo	Propagowanie ochrony środowiska; rozwijanie kultury fizycznej; szerzenie wiedzy ekologicznej; poznawanie Parku Krajobrazowego Brudzińskiego i Gostyńsko-Włocławskiego
Stowarzyszenie rozwoju wsi "Nasza szkoła naszym domem"	Wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego; integracja mieszkańców wsi, przeciwdziałanie bezradności i wykluczeniu społecznemu; wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PRS.

Na poniższej rycinie przedstawiona została liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego oraz województwa kujawsko-pomorskiego. W latach 2018-2022 ich liczba na terenie badanej jednostki kształtowała się w przedziale od 2,03 do 2,34. Znacznie urosła od roku 2018 do 2019, następnie wykazywała dość stałą tendencję, jednak cały czas wzrostową. W całym analizowanym okresie wynik ten był niższy od średniej dla województwa i powiatu.

Ryc. 33. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Kowal jest również członkiem Lokalnej Grupy Działania Dorzecza Zgłowiączki. To dobrowolne, samorządne i trwałe zrzeszenie gmin. Celem ogólnym stowarzyszenia jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju, aktywizację lokalnych społeczności, realizację lokalnej strategii rozwoju oraz poprawę standardu i jakości życia mieszkańców. Celami szczegółowymi LGD są:

- 1) Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR,
- 2) Działania na rzecz poprawy dostępności do usług na obszarze LSR,
- 3) Kulturowanie lokalnego dziedzictwa obszaru działania LGD,
- 4) Działania w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego na obszarze LGD.

Lokalna Grupa Działania Dorzecza Zgłowiączki zlokalizowała szereg projektów na obszarze swojego działania. W Gminie Kowal zrealizowano między innymi takie projekty jak: „Podnosimy swoje kwalifikacje” oraz „Promocja funkcjonowania ZAZ jako forma zapobiegania wykluczeniu społecznemu”.

Gmina Kowal należy również do stowarzyszenia WŁOF Włocławek. Jest dobrowolnym, samorządowym zrzeszeniem, które skupia gminy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Włocławka. Celem organizacji jest: wzmocnienie powiązań i współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego wchodzącymi w skład Stowarzyszenia, wspólne diagnozowanie problemów rozwojowych, przygotowanie i realizacja wspólnej dla obszaru funkcjonalnego Strategii Terytorialnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Włocławka i planów działań oraz ochrona wspólnych interesów członków Stowarzyszenia. Stowarzyszenie posiada własną strategię terytorialną sporządzoną w celu realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Na podstawie tego dokumentu ustalono cele szczegółowe:

- 1) Gospodarka w wykształcone kadry,
- 2) Zielona transformacja i gospodarka niskoemisyjna,

- 3) Wysoka jakość życia społeczeństwa,
- 4) Atrakcyjna i dostępna przestrzeń,
- 5) Wsparcie administracyjne.

3.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Na terenie Gminy Kowal nie znajduje się żadna przychodnia lekarska. Mieszkańcy Gminy z podstawowej opieki zdrowotnej, jak i specjalistycznej korzystają z przychodni zlokalizowanych na terenie miasta Kowal. Do każdej przychodni na terenie miasta z każdego sołectwa Gminy Kowal można się dostać w czasie mniejszym niż 15 min. Najbliższym szpitalem, pod który podlega Gmina Kowal, jest Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki we Włocławku, zlokalizowany przy ul. Wienieckiej 49, we Włocławku. Placówka oddalona jest od badanej jednostki o ok. 18 km, a czas podróży samochodem osobowym wynosi około 20 minut. Najbliższe stacje pogotowia ratunkowego znajdują się w mieście Kowal, w odległości 350 metrów od Gminy i w mieście Włocławek, w odległości 16 km. Najbliższy punkt apteczny znajduje się w miejscowości Kowal.

Jednostkami odpowiedzialnymi za świadczenie pomocy i usług społecznych w Gminie Kowal są wymienione w poniższej tabeli podmioty. Głównym ośrodkiem wsparcia na terenie Gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który znajduje się przy ul. Piwnej 33 w Kowalu. Nadrzędnym celem działalności placówki jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie same pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, art. 2). Oprócz tego na terenie Gminy funkcjonuje Dom Opieki dla Osób Starszych Wiktorina.

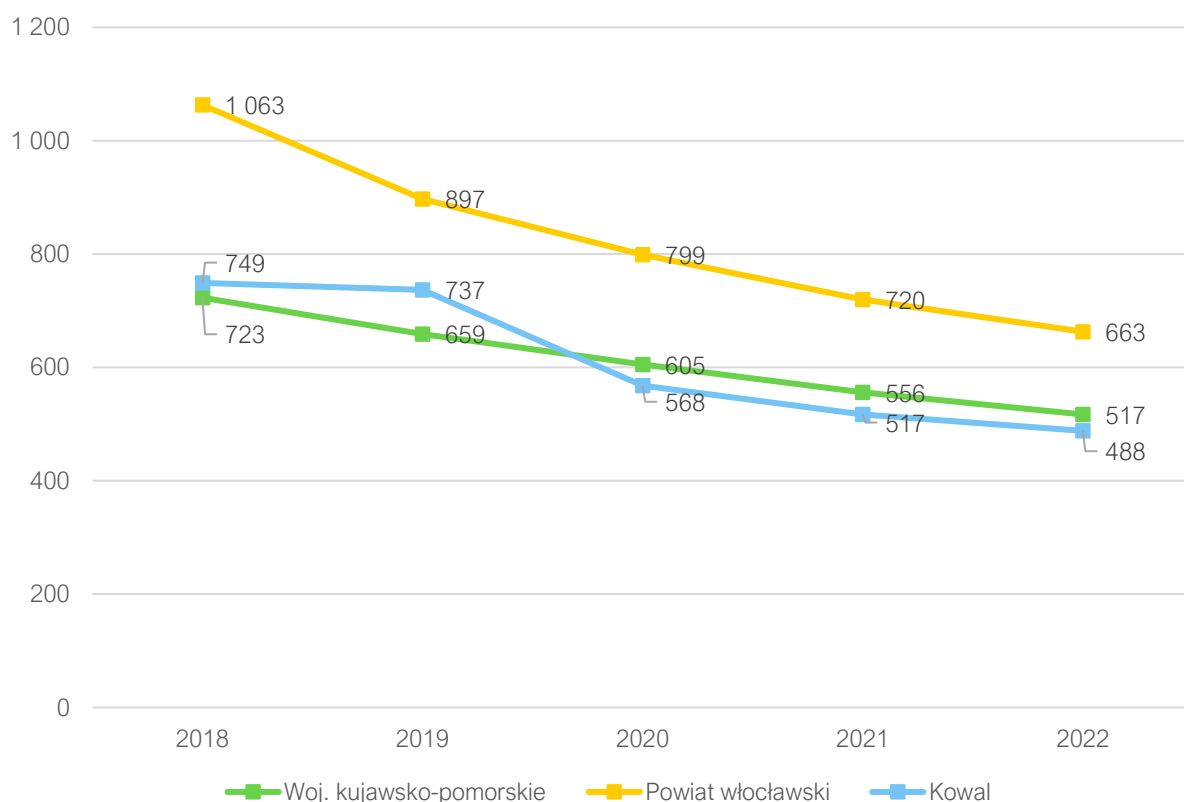
Tab. 28. Podmioty świadczące usługi społeczne na terenie Gminy Kowal

Nazwa podmiotu	Lokalizacja	Podstawowa Oferta dla mieszkańców
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Ul. Piwna 33, 87-820 Kowal	Pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, Dożywianie dzieci, Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego.
Dom Opieki dla Osób Starszych Wiktorina	Ossówek 31, 87-820 Kowal	Celem funkcjonowanie domu opieki dla osób starszych Wiktorina jest zapewnienie osobom starszym i chorym stałej opieki oraz pomocy bytowej. Placówka również stanowi miejsce aktywizacji i rozwoju swoich podopiecznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kowal.

W latach 2018-2022 liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Kowal charakteryzowała się tendencją spadkową. Na początku analizowanego okresu z oferowanego przez Gminę wsparcia korzystały 723 osoby na 10 tys. mieszkańców. Z kolei na końcu tego okresu kształtował się na poziomie 488 osób. Porównując te wartości ze średnią dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu włocławskiego zaobserwowano, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej od 2020 roku liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w Gminie kształtowała się na znacznie niższym poziomie niż średnia dla powiatu włocławskiego oraz nieco niższym poziomie na tle województwa. Spadająca liczba osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej oznacza, że władze jednostki podejmują odpowiednie tym zakresie działania, aby w efektywnie wspierać

mieszkańców, którzy znaleźli się w niekorzystnej lub trudnej sytuacji, w powrocie do samodzielności życiowej, a także, że sytuacja materialna mieszkańców się poprawia.

Ryc. 34. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Kowal w latach 2018-2022 na tle powiatu wrocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poniższa tabela przedstawia zmianę liczby lokali komunalnych na terenie Gminy w latach 2019-2023. W 2019 roku Gmina posiadała 24 mieszkania komunalne. W kolejnych latach ta liczba się zmniejszała, a w 2023 Gmina dysponowała już 17 mieszkaniami komunalnymi. Czas oczekiwania na mieszkanie komunalne na terenie Gminy to od 12 do 24 miesięcy. Gmina prowadzi również politykę mieszkaniową, która realizowana jest na podstawie Uchwały nr XLII/252/18 Rady Gminy Kowal z dnia 13 listopada 2018 roku.

Tab. 29. Liczba mieszkań komunalnych w zasobie Gminy Kowal w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba mieszkań komunalnych	24	21	20	17	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kowal

Spis rycin

Ryc. 1. Położenie administracyjne Gminy Kowal.....	63
Ryc. 2. Układ komunikacyjny Gminy Kowal.....	65
Ryc. 3. Granice miejskiego obszaru funkcjonalnego miasta Włocławka na tle województwa kujawsko-pomorskiego.....	66
Ryc. 4. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Kowal.....	70
Ryc. 5. Porównanie podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2018-2022 działających na terenie Gminy Kowal.....	73
Ryc. 6. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.....	74
Ryc. 7. Tereny inwestycyjne w Gminie Kowal.....	75
Ryc. 8. Udział bezrobotnych osób zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022.....	76
Ryc. 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie włocławskim na tle Polski i województwa pomorskiego w latach 2018-2022.....	77
Ryc. 10. Udział powierzchni użytkowanych gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych Gminy Kowal w 2020 roku.....	78
Ryc. 11. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw (ha) w Gminie Kowal w 2020 roku.....	79
Ryc. 12. Udział korzystających z instalacji sieciowych w Gminie Kowal w 2022 roku na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.....	80
Ryc. 13. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2022.....	84
Ryc. 14. Wykonanie budżetu Gminy Kowal w latach 2018-2023.....	84
Ryc. 15. Struktura dochodów Gminy Kowal w latach 2018-2023.....	85
Ryc. 16. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.....	87
Ryc. 17. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia Gminy Kowal na lata 2024-2030.....	89
Ryc. 18. Gęstość zaludnienia w powiecie włocławskim w 2022 roku.....	90
Ryc. 19. Struktura ludności w Gminie Kowal w latach 2018-2022.....	93
Ryc. 20. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Kowal w latach 2018-2022 na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.....	95
Ryc. 21. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Kowal w latach 2021-2023 na tle powiatu i województwa.....	98
Ryc. 22. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal na tle powiatu włocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.....	102
Ryc. 23. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Kowal w latach 2018-2022 na tle powiatu wrocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.....	104

Spis tabel

Tab. 1. Liczba decyzji o warunkach zabudowy wydanych w Gminie Kowal na tle powiatu wrocławskiego w latach 2018-2022	67
Tab. 2. Liczba pozwoleń na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w gminie Kowal na tle powiatu wrocławskiego w latach 2018-2022	67
Tab. 3. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Kowal na tle średniej powiatu wrocławskiego i pozostałych gmin powiatu wrocławskiego w latach 2018 i 2022 roku	71
Tab. 4. Podmioty działające na terenie Gminy Kowal w 2022 r. według sekcji PKD	72
Tab. 5. Struktura bezrobotnych w powiecie wrocławskim (stan na koniec 2022 roku)	76
Tab. 6. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych w Gminie Kowal na tle powiatu wrocławskiego w 2020 roku	77
Tab. 7. Struktura źródeł ciepła na terenie Gminy Kowal w 2023 roku	81
Tab. 8. Stan gospodarki odpadami w Gminie Kowal w latach 2019-2022.....	82
Tab. 9. Dochody podatkowe Gminy Kowal w latach 2018-2023.....	86
Tab. 10. Projekty dofinansowane z Funduszy Europejskich w Gminie Kowal w latach 2014-2020	87
Tab. 11. Inwestycje i kwoty przyznanego dofinansowania z Rządowego Funduszu Polski Ład w 2021-2023 roku w Gminie Kowal	88
Tab. 12. Zmiany liczby ludności w powiecie wrocławskim 2018-2022.....	90
Tab. 13. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w Gminie Kowal w latach 2018-2022 na tle powiatu wrocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego.....	91
Tab. 14. Wskaźniki demograficzne dla Gminy Kowal w 2018 i 2022 roku na tle powiatu wrocławskiego i województwa kujawsko-pomorskiego	92
Tab. 15. Przedszkola na terenie Gminy Kowal.....	94
Tab. 16. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych w Gminie Kowal.....	94
Tab. 17. Szkoły podstawowe na terenie Gminy Kowal.....	95
Tab. 18. Stan bazy dydaktycznej w szkołach na terenie Gminy Kowal	96
Tab. 19. Liczba uczniów na terenie Gminy Kowal, którym przyznane zostały stypendia naukowe w latach szkolnych 2019/2020-2022/2023	96
Tab. 20. Liczba uczniów zamieszkujących Gminę Kowal uczęszczająca do szkół na terenie Gminy	97
Tab. 21. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w Gminie Kowal w latach 2018-2023.....	98
Tab. 22. Obiekty infrastruktury kulturalnej w Gminie Kowal	99
Tab. 23. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie Gminy Kowal	100
Tab. 24. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Kowal	100
Tab. 25. Podmioty świadczące usługi społeczne na terenie Gminy Kowal	103
Tab. 26. Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych w zasobie Gminy Kowal w latach 2019-20223	104

ZAŁĄCZNIK NR 2: WZÓR ANKIETY

Gmina
KOWAL

ANKIETA

Strategia Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035– konsultacje społeczne

Szanowni Państwo,

W związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Kowal na lata 2025-2035, zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety. Ankieta jest anonimowa.

Dziękujemy Państwu za udział w zbieraniu danych, Państwa opinia i uwagi pomogą zaplanować działania, niezbędne do rozwoju naszej Gminy!

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę.

Społeczeństwo						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Aktywność mieszkańców na rzecz gminy?						
Skuteczność działania pomocy społecznej?						
Dostęp do podstawowej opieki medycznej?						
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?						
Dostęp do żłobków / klubów malucha?						
Wsparcie osób starszych oferowane przez gminę (DPS, Klub Seniora)?						
Wsparcie osób niesamodzielnych?						
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Gminy?						
Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy?						
Funkcjonalność budynków administracji publicznej?						
Gospodarka						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Atrakcyjność inwestycyjną obszaru gminy?						
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie gminy?						
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie gminy?						
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie gminy?						
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami?						
Dostępność usług na terenie Gminy?						
Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w Gminie?						

Konkurencyjność gminy jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji?						
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						
Środowisko i przestrzeń						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Estetykę swojej gminy?						
Jakość powietrza w gminie?						
Ofertę gminy w działaniach wspierających ochronę środowiska?						
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
Infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty, itp.)?						
Czystość terenów zieleni (lasów, parków)?						
Świadomość ekologiczną mieszkańców?						
System odbioru odpadów na terenie gminy?						
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w gminie (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
Walory środowiska przyrodniczego w gminie?						
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy?						
Infrastruktura techniczna						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Stan dróg w gminie?						
Małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)?						
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
Jakość sieci wodociągowej?						
Jakość sieci kanalizacyjnej?						
Dostęp do Internetu w gminie?						
Turystyka i rekreacja						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Atrakcyjność turystyczną gminy?						
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w gminie?						

Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?						
Poziom bazy gastronomicznej?						
Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych?						
System ścieżek rowerowych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dzieci?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla młodzieży?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla dorosłych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie gminy dla seniorów?						
Działania promocyjne gminy, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						
Edukacja i kultura						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Dostęp do edukacji przedszkolnej?						
Jakość edukacji przedszkolnej w gminie?						
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie gminy?						
Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w gminie?						
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie gminy?						
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie gminy?						
Dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie gminy?						
Organizację dowozu dzieci do szkół?						
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w gminie?						
Dostęp do obiektów kulturalnych w gminie? (godziny i dni otwarcia, itp.)?						
Działalność gminnej biblioteki?						
Działalność świetlic wiejskich?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w gminie w ciągu najbliższych lat:

- poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)
- poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego / zapewnienie transportu zbiorowego
- rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych
- rozbudowa oświetlenia ulicznego
- rozwój infrastruktury sportowej
- budowa i modernizacja sieci wodociągowej
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- budowa sieci gazowej
- budowa i modernizacja świetlic wiejskich
- rozwój przedsiębiorczości/ ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
- poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie gminy
- zwiększenie dostępu do Internetu
- wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
- stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- poprawa dostępu do usług medycznych
- zmniejszenie bezrobocia
- promocja gminy
- inwestycje w rozwój turystyki
- podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- zwiększenie dostępności przedszkoli
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- rozwój kultury
- aktywizacja osób starszych
- inne (*jakie?*)

Część III:

1. Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką gminy?

Metryczka

Płeć:

- kobieta
- mężczyzna

Wiek:

- poniżej 18 lat
- 18-25 lat
- 26-35 lat
- 36-45 lat
- 46-55 lat
- 56-65 lat
- powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

- uczeń/student
- rolnik
- przedsiębiorca
- osoba pracująca
- osoba bezrobotna
- emeryt / rencista
- inne (jakie?) .....

Zamieszkanie:

- jestem mieszkańcem gminy
- nie jestem mieszkańcem gminy

Zamieszkanie:

- jestem mieszkańcem miasta
- jestem mieszkańcem wsi
- nie jestem mieszkańcem gminy

ZAŁĄCZNIK NR 3: TABELA EWALUACYJNA

Gmina
KOWAL

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	Realizacja (TAK/NIE)
CEL STRATEGICZNY I: WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW BAZUJĄCA NA ROZWINIĘTEJ INFRASTRUKTURZE, CZYSTYM ŚRODOWISKU I PRZYJAZNEJ PRZESTRZENI					
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ I SIECIOWEJ	Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty gminnej infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą				
	Wprowadzenie systemu nazewnictwa dróg wewnętrznych				
	Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty oświetlenia ulicznego, budowa przejść dla pieszych, sygnalizacji świetlnej				
	Budowa, rozbudowa i przebudowa tras rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (m.in. wiaty rowerowe, tablice informacyjne itp.)				
	Współpraca z zarządcami dróg wyższych kategorii, które zlokalizowane są na terenie Gminy				
	Utworzenie parkingu z oświetleniem i monitoringiem (Więslawice, Nakonowo szkoła)				
	Optymalizacja transportu zbiorowego i jego dostosowanie do potrzeb mieszkańców oraz współpraca z powiatem i województwem na rzecz rozwoju transportu				
	Zakup taboru autobusowego				
	Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty sieci wodociągowej wraz ze stacjami uzdatniania wody				
	Wymiana wodomierzy wraz z wprowadzeniem zdalnego odczytu				
	Rozbudowa i modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków (m.in. w Gołaszewo, Rakutowo i tereny inwestycyjne)				

	Wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz promowanie tego rozwiązania w miejscach, gdzie nie ma możliwości doprowadzenia sieci kanalizacyjnej				
	Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompowniami (m.in. Grodztwo, Dębniaki, Więślawice)				
	Budowa, rozbudowa i przebudowa oraz remonty sieci rowów melioracyjnych i innych urządzeń wodnych				
	Wsparcie mieszkańców w zagospodarowaniu wód opadowych i ich magazynowaniu				
	Współpraca z operatorami i wypracowanie rozwiązań ułatwiających rozwój wysokiej jakości Internetu bezprzewodowego na terenie Gminy				
	Modernizacja i wprowadzenie monitoringu gminnego, szkolnego				
POPRAWA JAKOŚCI STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO	Promocja, edukacja i wspieranie przedsięwzięć dotyczących upowszechniania wiedzy z dziedziny ekologii, w tym zasad działania i wykorzystania odnawialnych źródeł energii wśród różnych grup społecznych				
	Podniesienie poziomu jakości powietrza poprzez termomodernizację budynków (m.in. świetlice i szkoły) oraz rozwój instalacji OZE				
	Monitorowanie jakości powietrza				
	Wymiana nieefektywnych źródeł ciepła				
	Kontynuacja wsparcia w zakresie odbioru azbestu				
	Regulacja systemu gospodarki odpadami oraz likwidacja dzikich wysypisk odpadów				
	Pomoc w dostępie do programów pomocowych dla mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła, szamb, oczyszczalni ścieków				
	Ochrona naturalnej retencji wód, w szczególności poprzez rozwój błękitno-zielonej infrastruktury				
	Podnoszenie świadomości mieszkańców Gminy dotyczącej funkcjonowania w przestrzeni wspólnej, a także dbałości o				

ŚWIADOMA I AKTYWNA POLITYKA PRZESTRZENNA	elementy wpływające na poczucie ładu przestrzennego i estetyki miejsca				
	Regulacja polityki przestrzennej poprzez opracowanie planu ogólnego				
	Powołanie wydziału odpowiedzialnego za zielen gminną				
	Zagospodarowanie terenów i obiektów użyteczności publicznej na cele społeczne (parki, place, nieużytki)				
	Modernizacja placów zabaw (rozbudowa) przy szkołach i świetlicach				
	Wskazanie terenu pod budownictwo mieszkaniowe, turystyczne, inwestycje				
CEL STRATEGICZNY II: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY GMINY					
ROZWÓJ SFERY GOSPODARCZEJ GMINY	Stworzenie strefy aktywności gospodarczej				
	Stworzenie wachlarza zachęt dla założenia i prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorców (np. obniżenie podatków od nieruchomości przeznaczonych na działalność gospodarczą)				
	Utworzenie komórki wspierającej pozyskiwanie środków dla przedsiębiorstw i szkół				
	Udział w targach organizowanych dla przedsiębiorców i grup branżowych				
	Współpraca z organizacjami wspierającymi				
	Stworzenie stowarzyszeń przedsiębiorców gminnych				
	Zwiększenie efektywności lokalnych przedsiębiorstw poprzez uświadomienie pracodawców o możliwości dofinansowania kosztów kształcenia młodocianych pracowników				
PROMOCJA GMINY OPARTA NA WALORACH PRZYRODNICZYCH I KULTUROWYCH	Kształtowanie pozytywnego wizerunku Gminy jako miejsca, w którym warto żyć, prowadzić działalność gospodarczą i wypoczywać				
	Nawiązanie współpracy z firmą marketingową				
	Prowadzenie kampanii promocyjnych gminy (m.in. filmy promocyjne, wydarzenia, konkursy) pod kątem turystyki krajoznawczej i ekoturystyki				

	Uzupełnienie gminnej strony internetowej o zakładkę z informacją turystyczno-rekreacyjną				
	Budowa produktu turystycznego opartego na agroturystyce jako część rozwoju usług turystycznych na terenie Gminy				
	Nawiązanie partnerstw i współpraca z sąsiednimi samorządami oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie wspólnej promocji regionu				
	Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego występujących na terenie Gminy				
	Promocja lokalnej twórczości kulturalnej i tradycji rzemieślniczych, a także dążenie do wypromowania wartościowego produktu lokalnego				
	Organizacja warsztatów/spotkań ze znanymi osobami				
	Wytyczenie oznakowanych szlaków turystycznych, w oparciu o gminne zabytki oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy				
	Rozbudowa infrastruktury nad jeziorem Lubiechowskim				
	Krzewienie wśród mieszkańców poczucia tożsamości lokalnej i poszanowania dla tradycji i dziedzictwa lokalnego				
	Zachowanie obiektów zabytkowych oraz zwiększenie ich rozpoznawalności poprzez wsparcie w pozyskiwaniu środków na remont zabytków				
CEL STRATEGICZNY III: WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW DZIĘKI ROZWINIĘTEJ OFERCIE SPOŁECZNEJ					
WYSOKA JAKOŚĆ SYSTEMU OŚWIATY I OPIEKI NAD DZIEĆMI	Zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury żłobkowej, w tym zapewnienie i zwiększenie opieki nad dziećmi do lat 3				
	Modernizacja i doposażenie obiektów przedszkolnych i szkolnych, w tym bazy dydaktycznej i sportowej dedykowanej dzieciom i młodzieży wspomagającej rozwój fizyczny i psychiczny od najmłodszych lat życia, w szczególności budowa boiska szkolnego przy szkole filialnej w Więśławicach oraz modernizacja szkolnych placów zabaw				
	Zapewnienie szerokiej oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży				
	Wsparcie rozwoju kompetencji nauczycieli w tym szkolenia z przysposobienia pożarniczego i pierwszej pomocy				

	Wsparcie działalności rady rodziców i grona pedagogicznego w zakresie funkcjonowania szkoły				
	Wprowadzenie systemu wsparcia dla uczniów zarówno uzdolnionych, jak i mierzących się z trudnościami w nauce				
	Promocja wolontariatu uczniowskiego na rzecz kształtowania postaw obywatelskich wśród młodzieży				
	Promocja szkoły i ogniska muzycznego w Grabkowie				
DZIAŁANIA NA RZECZ ROZWOJU KULTURY I INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW GMINY	Rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej odpowiadającej na potrzeby różnych grup wiekowych, w szczególności młodzieży				
	Utworzenie gminnego centrum kultury				
	Rozszerzenie oferty samorządowych instytucji kultury oraz wsparcie i współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi (NGO)				
	Kontynuacja ofert wydarzeń kulturalnych np. Rajd Rowerowy, Święto mleka				
	Wsparcie działalności oraz remont i budowa świetlic wiejskich, w tym opracowanie oferty kulturalnej w celu wykorzystania ich jako lokalne centra aktywności społecznej				
	Zagospodarowanie przestrzeni przy gminnych świetlicach				
	Budowa kompleksu sportowego w rejonie Gołaszewo, przy szkole w Nakonowie, Rakutowie, Grodztwie i Więslawicach				
	Budowa miejsca wypoczynku i rekreacji w miejscowości Dębniaki				
	Budowa skateparku/parku linowego				
	Otworzenie kręgielni zewnętrznej				
USPRAWNIENIE DZIAŁANIA SYSTEMU OPIEKI ZDROWOTNEJ I POMOCY SPOŁECZNEJ	Zwiększenie dostępu do opieki specjalistycznej				
	Kontynuacja realizacji usług dla osób z niepełnosprawnością z korzystania z usług zdrowotnych				
	Wsparcie i realizacja zadań związanych z ochroną zdrowia - programy zdrowotne i profilaktyczne realizowane we współpracy i samodzielnie przez gminę				
	Utworzenie dziennego domu pomocy				

	Pozyskiwanie środków na realizację i zabezpieczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych				
	Zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych wysokiej jakości dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym doszkalanie kadry opiekunów i asystentów rodzin				
	Dążenie do integracji społecznej i zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami i osób starszych				
	Zwiększenie świadomości dzieci i młodzieży w zakresie zagrożeń wynikających z korzystania z urządzeń telekomunikacyjnych np. telefony, a także zwiększanie świadomości o zagrożeniach wynikających z zażywania wszelkiego rodzaju używek				
	Wsparcie działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie opieki dziennej nad osobami starszymi i opieki wytchnieniowej				